MOTERIS

Nr. 1 (22)

SAUSIS - KOVAS, 1961

TURINYS

	Psl.
Vasario Šešioliktoji	1
Dr. M. Anysas — Šventas Kazimieras	2
Fulton Oursler — Paskutinė Vakarienė	5
Danguolė Sadūnaitė-Sealy — eilėraštis	9
Leonardas Andriekus — eilėraščiai	10
Danutė Paškevičiūtė — Velykos, Velykos!	10
Regina Kulienė — Lietuvio akademiko įtaka bręstančiai kartai	13
Ada Karvelytė-Dubauskienė, Danutė Paškevičiūtė — eilėraščiai	17
E. Butkevičienė — Moterų teisės Šiaurės Amerikoje	18
Romas Vaštokas — Atkasant Ontario praeitį	22
Sofija Oželienė — Be kaltės kalta	23
D. Petrutytė—Pirmosios žmogaus gyvenimo dienos ir pirmieji 3 metai	25
Birutė Pūkelevičiūtė — "Milžino paunksmė" iškeliauja pasaulin	27
Agron. V. Dailydė — Rožės	29
"Moters" žurnalo penkmetis	31
Penki metai Tiesos ir Meilės tarnyboje	32
Naujos knygos	34
Irena Kairienė — Madų pasaulis	35
Br. Pabedinskienė — Šeimininkių kampelis	36
Dieta, Laiškai, Aukos, Atsiųsta paminėti	Viršelio trečias psl.

"MOTERIS" Lietuvių Moterų Žurnalas Nr. 1 (22). Leidžia Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugija. Redaktorė Izabelė Matusevičiūtė. Administratorė Bronė Pabedinskienė. Viršelį piešė Nora Kulpavičienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 57 Sylvan Ave., Toronto 4, Ont. Spaudė "Žiburių" Spaudos Bendrovė, Toronto, Ont. Kaina 75 ct. Prenumerata metams $3.00.

"MOTERIS" Quarterly Lithuanian Women's Magazine. 1961 Pring's Issue. Printed by "The Lights" Printing & Publishing Co. Ltd. in Toronto. Price 75 c.

MOTERIS
LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI

LIETUVIŲ MOTERŲ VARGAI PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

"Viešpatie, guodęs Jeruzales moteris, paguoski šiandien mūsų seseris, dukteris, sužadėtines ir skausmo suspaustas motinas dėl brangiųjų kančių".
Iš Sibiro maldaknygės "Marija, gelbėki mus".

Jau dvidešimt pirmi metai, kai lietuvių tauta neteko laisvės ir savo žemių. Ji velka sunkų bolševikinį priespaudos jungą. Sunaikintas vienas trečdalis Lietuvos gyventojų. Kas trečia šeima ragavo ašarų duonos ir daug jų mirė šaltajame Sibire, o grįžę Tėvynėn yra žemiausios rūšies kolchozų vergai.

Azijatiškas okupantas pasikėsino net į tikėjimo laisvę ir žmogaus teises. Du trečdaliu visų Lietuvos bažnyčių apiplėštos ir paverstos sandėliais ar muzėjais. Uždarinėtos šventovės, net vienintelio Lietuvos Globėjo šv. Kazimiero kūnas iškeltas iš Vilniaaus katdros į šv. Petro ir Povilo bažnyčią. Šventiesiems atimta jų dangiška garbė, jų vardai rašomi kaip eilinų žmonių. Nauja religinio persekiojimo banga vėl nusiautė Lietuvą. Vilniaus ir Panevėžio vyskupijų valdytojas vyskupas Jonas Steponavičius pasodintas Vladimiro kalėjiman prie Maskvos, kur mirė ir Vilniaus arkivyskupas M. Reinys.

Grįžę iš Sibiro vergijos savo tėvynėje negauna darbo ir neturi kur prisiglausti. Iš žmonių atimtas betkoks turtas — jie padaryti žemiausios rūšies kolchozų vergais. Motinos neturi teisės auklėti savo vaikų religinėje ir tautinėje dvasioje. Lietuvos turtai grobiami svetimųjų, o jų savininkai gyvena dižiausiame skurde. Lietuvės moterys net nebeturi teisės šauktis pasaulio teisingumo, kad būtų palengvinta jų vergija.

Viso pasaulio laisvosios sesės lietuvės yra prašomos burtis prie savo parapijų bendrai maldai į šv. Kazimierą, Lietuvos Globėją. Rašykime prašymus ir protesto laiškus demokratinių valstybių prezidentams ir garsiems politikams, kad būtų atkreiptas Jungtinių Tautų dėmesys į pavergtą lietuvių tautą.

Sielvartas. Cementas. Skulpt. JUOZAS ZIKARAS

ŠVENTAS KAZIMIERAS

SANCTUS CASIMIRUS –
PATRONUS PRINCIPALIS LITHUANIAE

DR. M. ANYSAS

Žiūrint politiškai, du vardu Lietuvoje yra plačiausiai žinomi, būtent, Vytauto ir šv. Kazimiero. Pirmasis plėtė Lietuvos vardą ir garbę kardu, o antrasis – kryžiaus ženklu, nors mirė tik 26 m. amžiaus. Šis šv. Kazimiero dievobaimingas gyvenimas, surištas su jo ankstyba, tragiška mirtimi, sudomino tikinčiuosius, ir Katalikų Bažnyčia jį iškėlė į šventųjų eiles.

Kazimiero kilmė

Kazimieras, vėliau šventasis, yra gimęs 1458 m. spalio mėn. 3 d. Krokuvoje ir miręs 1484 m. kovo mėn. 4 d. Gardine, Lietuvoje. Šventojo tėvas buvo gimęs karaliaus Jogailos senatvėje iš jo ketvirtos žmonos, Alšėnų kunigaikštytės Sofijos, kuri buvo giminiga su Vytautu. Taigi, iš tėvo pusės lietuviškos kilmės.

Šv. Kazimiero motina buvo Elzbieta Habsburgaitė (Elisabeth von Habsburg) šv. Romos imperijos vokiečių tautybės imperatoriaus Albrechto II-jo duktė. Tokiu būdu šv. Kazimieras kilo iš žymiausių tų laikų dinastijų: Gediminaičių, valdančių Rytų Europą, ir Habsburgų, valdančių Romos imperatoriaus titulu visą viduramžių vokiečių reichą.

Buvo galima laukti, kad šių dviejų dinastijų ainis išaugs politiniu didvyriu, bet įvyko kitaip: jis tapo šventuoju, kurio garsas ir šiandien yra daug didesnis, negu politinių didvyrių, kurių dauguma šiandien beveik ir pamiršta.

Kazimieras nebuvo vienintelis sūnus: jis turėjo dar 5 brolius ir 6 seseris. Jis pats buvo antrasis sūnus. Jo vyresnysis brolis buvo Vladislovas, vėlesnis Lenkijos ir Čekijos karalius. Trečiasis buvo Jonas Albrechtas, vėlesnis Lenkijos karalius, ketvirtasis – Aleksandras, Didysis Lietuvos kunigaikštis, penktasis – Zigmantas – Didysis Lietuvos kunigaikštis ir Lenkijos karalius ir jauniausias – vėliau kardinolas.

Kazimiero seserys ištekėjo: Jadvyga – už Bavarijos hercogo, Ona – už Pomeranijos kunigaikščio, Sofija – už Brandenburgo elektoriaus, Elzbieta – už Liegnico ir Barbora – už Saksonijos kunigaikščio. Kita Elzbieta anksti mirė.

Iš jo brolių ir seserų vardų ir seserų vyrų vardų matome, kad Kazimiero motina Habsburgaitė, kaip įprasta, gerokai sugermanino Lietuvos ir Lenkijos sosto įpėdinius. Jos dukterys buvo ištekėdintos už vokiečių valdovų arba jau stipriai sugermanintų vakarų slavų kunigaikščių. Iš Kazimiero vėlesnės mokslinimo eigos žinoma, kad jis buvo mokomas į savo tėvą lenkiškai prabilti. Iš to galime daryti išvadą, kad visi vaikai su motina kalbėjo vokiškai.

Kazimiero auklėjimas

Sukakęs 9 metų amžiaus, Kazimieras buvo pradėtas mokyti. Jo pirmaisiais mokytojais yra buvę du įtakingi Krokuvos rūmų pareigūnai: broliai Sedloveckiai. Pagal likusias žinias, pirmoje eilėje stovėjęs maldingumas, teisingumas, kuklumas ir kitos dorybės.

Vėliau jo mokytoju buvo žinomas lenkų istorikas, kanauninkas J. Dlugošas-Longinas (J. Dlugosz-Longinus), kuris ligi savo gyvenimo galo mokęs ir kitus jaunesniuosius karalaičius. Buvo mokoma lotyniškus tekstus skaityti ir rašyti. Didelės reikšmės buvo skiriama gražbylystei. Kazimieras buvo išmokytas prabilti į tėvą lenkų kalba, o į katalikų dvasininkus – lotyniškai. Jis taip pat buvo lavinamas laiškus rašyti.

Karališkų vaikų auklėjime Dlugošas laikėsi Krokuvos rūmų tvarkos ir ji buvusi suprastinta tik tuomet, kai jis su savo karališkais mokiniais išvažiuodavęs kitur.

Prie Kazimiero auklėjimo prisidėjo garsusis XV šimtmečio lenkų teologas ir kalbėtojas Čechelis ir galiausiai humanistas bei literatas Kallimachas.

Šis vyresniųjų Kazimiero sūnų mokymas ir auklėjimas buvo staigiai nutrauktas, kai abu vyresniuoju sūnu 1471 m. buvo išsiųsti užimti sostus: vienas Čekijos (tais laikais vadinamos Bohemijos) ir kitas Vengrijos.

Žygis į Vengriją

1457 m., mirus Vengrijos bei Čekijos Vladislovui, vadinamam ir Posthumus, šv. Kazimiero motina, Elzbieta Habsburgaitė manė esanti tikroji abiejų karalysčių įpėdinė, nors ten buvo išrinkti tautiniai karaliai: Čekijoje – husitas Jurgis Podebradas, o Vengrijoje – Motiejus Korvinas. Norint pasodinti kazimieraičius valdovais, abiejose valstybėse reikėjo nugalėti priešus pinigais ir kariuomene.

Kai 1471 m. Čekijos sosto užimti turėjo vykti vyresnysis sūnus Boleslovas, Kazimierui buvo numatytas Vengrijos sostas. Vengrija Kazimiero motinai Elzbietai buvo daug brangesnė, nes joje jos senelis Zigmantas buvo iškilęs net į imperatorius. Ten pat buvo miręs ir palaidotas jos tėvas imperatorius Albrechtas II. Minėtasis imperatorius Zigmantas buvo tas pats, kuris 1429 m. Lucko suvažiavime Didžiajam Lietuvos kunigaikščiui Vytautui buvo pasiūlęs karališką vainiką, kurio Vytautas ligi savo mirties nesulaukė.

12 metų amžiaus karalaitis Kazimieras išvyko iš Krokuvos kartu su 12.000 kareivių į Vengriją. Toje kariuomenėje buvo, kaip tuomet įprasta, daug samdinių ir 1.000 totorių. Vengriją tuomet energingai valdė Motiejus Korvinas, o nepatenkintųjų nebuvo tiek daug, kiek Krokuvos rūmuose buvo tikėtasi. Kazimierą rėmė pora vyskupų ir 16 magnatų, kurie, jį kviesdami Vengrijon, žadėjo suteikti stiprią paramą.

Dvylikametis Kazimieras 1471 m. rugsėjo 20 d. paskelbė Vengriją valdančiam Korvinui karą. Kazimiero vardu rašytame laiške Korvinui, šis buvo kaltinamas, kad neturįs teisės į Vengrijos sostą ir kad leidžiąs turkams vengriškus kraštus atplėšti ir krikščionis į nelaisvę paimti.

Kazimiero žygis nepasisekė. Karinė vadovybė buvo silpnose rankose, labai mažai Vengrijos sričių pasidavė Kazimierui. Net Kazimierą kvietusių bajorų skaičius pradėjo mažėti, taip pat ir skaičius anų magnatų sumažėjo, kurie buvo paskelbę Kazimierą savo karaliumi. Net didysis Kazimiero šalininkas arkivyskupas Vitoesz atsimetė nuo Kazimiero ir 1471 m. sudarė taiką su Korvinu, o sekančiais metais mirė.

ŠVENTAS KAZIMIERAS

Dail. Carlo Dolci
Pitti Galerija, Firenze, Italijoje

Vengrijoje sustiprėjo opozicija prieš "vaikelį Kazimierą", kaip jis tuomet buvo vadinamas. Pasipriešino ir Vengrijos seimas, kuris 1471 m. Budoje susirinkęs, nepripažino moteriškos lyties įpėdinystės teisės Vengrijoje. Nepasisekimą padidino ir lenkiškoji kariuomenė, kuri, negaudama jai priklausančio atlyginimo, pradėjo krašte plėšikauti.

Ir Romos Kūrijoje Kazimiero siuntimas užimti Vengrijos sosto nerado pritarimo. Turkų pavojui vis daugiau augant, popiežius Paulius II norėjo suorganizuoti bendrą žygį. Stipriai palaikydamas Motiejų Korviną, jis nepritarė Lenkijos karaliaus žygiui prieš vengrus. Sosto nepasiekęs, jaunasis Kazimieras grįžo Krokuvon.

Tolesnis auklėjimas

1472 m. jis vėl grįžo į Dlugošo mokyklą, kurią baigęs, 16 metų jaunikaitis, dažnai lydėdavo savo tėvą įvairiose kelionėse, kaip būsimas tėvo įpėdinis. Jo tėvas su juo pirmą kartą atvyko į Lietuvą 1475 m. ir Velykas praleido Vilniuje. 1476 m. abu vyresniuoju sūnu su tėvu nuvyko Marienburgan, kuris po antrosios Torūno taikos 1466 m. priklausė lenkų karūnai. Tais pačiais metais per Kalėdas jie vėl lankėsi Vilniuje ir kitą pavasarį sustojo Trakuose.

Trakuose jų tėvas iškilmingai priėmė iš tolimų kelionių grįžtantį Venecijos ambasadorių. Šis viename laiške, aprašydamas priėmimą, pažymėjo, kad šalia tėvo Kazimiero IV Andriejaus stovėjusiu ir jo "abu sūnu", aprengti tamsiai raudono satino drabužiais, tokiu jaunu ir gražiu kaip du angelu.

1478 m. pradžioje jaunojo Kazimiero tėvas dalyvavo Lenkijos seime ir po to atvyko į Lietuvos Brastą, kur lietuviai prašė karalių duoti jiems vieną jo sūnų vietininku Didžiajai Lietuvos kunigaikštystei. Karalius Kazimieras šio prašymo nepatenkino. Sekančiais 1479 m. jaunasis Kazimieras su tėvu jau ketvirtą kartą buvo Gardine. Dvejetą metų po to, jiems vėl esant Lietuvoje, Vilniuje įvyko sąmokslas prieš karalių Kazimierą, kuris tačiau nepasisekė. Galimas daiktas, kad sąmokslas įvyko sąryšyje su karaliaus pasipriešinimu skirti vietininką Lietuvai.

Grįždamas 1481 m. Lenkijon, karalius Kazimieras paliko savo sūnų Kazimierą, tuomet 23 metų amžiaus, Vilniuje, kur jis Lietuvos kanceliarijoje ėjo savo tėvo pavaduotojo pareigas. Pagal anų laikų šaltinius, jaunasis Kazimieras parodęs valstybiniame darbe gabumų. Taupydamas valstybės iždo pinigus, jis ėmęs išpirkinėti savo tėvo užstatytas valstybines

žemes. Vilniaus rūmuose ir jo aplinkumoje jis kėlęs moralinę discipliną, pašalindamas netikusius dvariškius. Kazimieras taip pat stengęsis pagerinti santykius su Romos Kūrija, kuriuos jo tėvas, bendradarbiaudamas su Čekijos husitais ir kovodamas su Motiejumi, buvo pablogines.

Liga ir greita mirtis

Šv. Kazimierui tebesant Vilniuje, pasirodę aiškūs džiovos ženklai. Sveikata greitai nusilpo. Kai 1483 m. did. magistras atvyko į Trakus deryboms su karalium Kazimieru, priešakyje ginkluoto būrio magistrui sutikti, išjojo tik du broliu: Jonas Albertas ir Aleksandras, o Kazimieras su tėvu laukė pilies prieangyje. Atrodo, kad ir Kaziemiero motina, sąryšyje su savo sūnaus liga, buvo atvykusi į Lietuvą; bent apie ją rašoma, kad ji su dviem sūnumis buvojanti Gardine.

Jau 1483-84 m. žiemą liga labai įsigalėjo, nes anų ir gerokai vėlesnių laikų gydytojai prieš džiovą buvo bejėgiai. Apie Kazimiero gydymo būdą šaltiniai nieko nesako. Vėliau betgi atsirado aiškinimų, kad gydytojai jam patarę sulaužyti skaistybę.

Tuo pačiu laiku susirgo ir jo tėvas karalius Kazimieras. Kelionėje iš Vilniaus į Trakus jis gavęs dizenteriją. Kai gydytojų pagalba nieko nepadėjusi, vieno į Gardiną atvežto bernardino nurodymu, karalius buvęs gydomas rupia lietuviška duona ir keptom kriaušėm. Nuo to jam sutino kojos ir pasilpo širdis. Kai tėvas skubiai grįžo į Gardiną, sūnus Kazimieras jau gulėjo mirties patale ir 1484 m. kovo mėn. 4 d. mirė. Šv. Kazimiero mirties vieta ilgai buvo minima Vilnius, bet istorikas Z. Ivinskis, remdamasis biografo Ferreri ir benediktinų metraščiu išveda, kad Kazimieras miręs Gardino pilyje (Liet. Enciklopedija, XI tomas, 279 psl.). Kazimieras dar nebuvęs sulaukęs 26 metų amžiaus.

Jo kūnas buvo pervežtas į Vilnių ir čia palaidotas. Jo tėvas karalius Kazimieras, labai pergyvendamas sūnaus mirtį, įsteigė Vilniaus katedroje amžinąsias

ŠV. KAZIMIERO BAŽNYČIA VILNIUJE.

Tai pirma Vilniaus barokinio stiliaus bažnyčia statyta 1596 - 1609 m. Jos kupolas yra 40 metrų augščio ir 17 metrų diametro.

1867 m. bažnyčia buvo paversta stačiatikių cerkve ir pristatytas prieangis rytų stiliaus. Lenkų okupacijos laikais bažnyčia vėl restauruota, pažeminant bokštus ir nugriaunant prieangį. 1940 m., atgavus Lietuvai Vilnių, bažnyčia vėl restauruota ir pastatyta ant kupolo Lietuvos didžiųjų kunigaikščių karūna pagal archit. Jono Muloko projektą.

1944 m. karo metu bažnyčia buvo gerokai apgriauta. Dabar dalinai restauruota. Šv. Kazimiero karūna bokšte dar tebėra. Bažnyčia paversta muzėjumi.

Paskutinė Vakarienė

FULTON OURSLER

Saulei leidžiantis, tą pačią dieną trylika vyrų susirinko labai pritemdytoje viršutinėje namų menėje ant Siono kalno viršūnės, Jeruzalės augštumų šiaurės rytų kampe.

Augštoje menėje, kurios lubas laikė tvirtos kolonos, vienintėliai baldai buvo palmių lapų kilimas ir ilgas ąžuolinis stalas, ant kurio sidabro žvakydėse degė augštos žvakės. Mirganti liepsnų šviesa žaidė ant tvirtų apaštalų stuomenų ir metė jų šešėlius ant belangių sienų.

Jų aukojamasis avinėlis, kaip reikalavo žydų tikyba, buvo papjautas popiečio metu šventyklos prieangyje pagal ritualines apeigas. Tuojau, kai tik Velykų prasidės diena, ta iškepta mėsa bus suvalgyta; su sutema ateis nauja diena, prasidedanti saulės nusileidimu — analogiškai, kaip anais laikais, pilna naujos vilties.

Dabar jie visi čia, šioje menėje, buvo susirinkę, tartum kokio stebuklo būtų sukviesti. Jie nežinojo, kur kreiptis ir kaip pradėti, kai Mokytojas pasišaukė pas save Petrą ir Joną ir liepė jiems viską paruošti.

— Bet kur? — murmėjo Petras visuomet suerzintu ir nekantriu balsu.

Atsakymas buvo atsitiktinis, tačiau būdingas.

— Klausyk, kai eisi į miestą, tu sutiksi žmogų, nešantį vandens ąsotį; sek paskui jį į namus, į kuriuos jis įeis. Ir pasakyk tam geram namų šeimininkui: "Mokytojas tavęs klausia, kur yra tavo svečių menė, kur Aš galėčiau valgyti Velykų vakarienę su savo mokiniais?" Ir jis tau parodys didelį valgomąjį kambarį. Tenai paruošk.

Kiekvienas žodis tuojau išsipildė. Todėl jie čia buvo toje gero ir vaišingo žmogaus viršutinėje menėje susirinkę, visa dvylika, tik Mokytojas dar nebuvo atėjęs.

Nežiūrint perspėjimų, kuriuos Jėzus jiems buvo davęs, nė vienas iš jų nesuvokė ir nenorėjo tikėti, kad tai bus jų jau paskutinis valgymas kartu. Jie vis dar tebuvo perdaug prie žemės prisirišę ir perdaug pasauliški, kad suprastų, kaip kad jie suprato vėliau, tą didelį istorinį šios dramos tikrumą, kurioje jie buvo aktoriais, kaip grupė, vaidinančiais vieną didžiausių pasaulio vaidmenų.

Tokiu tragišku metu, kai jie dar buvo gerokai toli nuo buvimo šventaisiais ir belaukdami Mokytojo ateinant, jie vėl pradėjo iš pradžių tarp savęs ginčytis dėl pirmenybės. Nežiūrint buvusių priekaištų, jie dar kartą ginčijosi, kuris iš jų bus didžiausias, kuris bus artimiausias Mokytojo padėjėjas ateities garbėje.

Gal būt, taip pat jie pasitikėjo, kad, jei Jėzus ir išgirstų apie tai, Jis atleistų tokį silpnumą savo išrinktiesiems, dėl to, kad Jis juos iš tikrųjų mylėjo, žinodamas, kad žmonės turi būti mylimi ne dėl paklydimų nebuvimo, bet dėl teisinio pagrindo, Jonas vienąsyk apie Jį pasakė: "Jėzus, pamilęs savuosius pasaulyje, mylėjo juos iki galo".

Tačiau Mokytojas neleido šiam nepagrįstam vaidui tokia iškilminga proga praeiti be paskutinio perspėjimo.

Pačiame jų ginčo įkarštyje Jis staiga pasirodė tarpduryje, apsisiautęs ilgu mėlynu apsiaustu. Jie staiga nutilo, lyg vaikai, sugauti kieme išdykaujant. Šiuo kartu Jėzus juos perspėjo ne vien tik žodžiais, bet ir akyvaizdžiu veiksmu.

Padėjęs rūbus į šalį, Jis stovėjo prieš juos tik su rankšluosčiu apsijuosęs. Gilioje net spengiančioje tyloje, Jėzus įsipylė vandens iš ąsočio į dubenį. Paskui atsiklaupė prie savo tvirčiausio ir keisčiausio mokinio kojų.

— Mokytojau, — atsiduso Petras, — ar Tu plausi man kojas? Ne! Ne! Tu neturi to daryti!

Jėzus klūpodamas pažvelgė augštyn į tą stambų ir sunkiarankį žvejį.

— Ką Aš darau, tu dabar nežinai — bet sužinosi paskui.

Petro veidas staiga paraudo ir jis sušuko:

— Viešpatie, Tu niekada neplausi man kojų!

Mokiniai buvo, lyg perkūno trenkti dėl Petro užsidegimo. Tačiau Mokytojo perspėjantis balsas jam buvo švelnus, kaip kad jis yra buvęs audros metu ant Galilėjos ežero.

— Jei Aš tavęs nenuplausiu, Petrai, tu negalėsi būti su manimi.

Petras dūsavo ir beviltiškai dairėsi aplinkui, paskui palenkė galvą ir sudejavo:

— Viešpatie, ne vien tik kojas — bet ir rankas ir mano galvą.

Paskui, prisiartinęs prie Jono, Jėzus nuplovė to klajūno apaštalo milžiniškas kojas. Jis nuplovė dvidešimt dvi kojas, ištrindamas ir nušluostydamas jų pirštus, padus ir užkulnius rankšluoščiu, kurį nusiėmė nuo savo juosmens, ir, pagaliau, priėjo prie Judo.

Kaikurie menėje jau buvo pastebėję, kad neįprasta nuotaika buvo užvaldžiusi kasininką, piniginės laikytoją. Šiąnakt Simono Iskarijoto sūnus, atrodė,

---

maldų metines. Paskirdamas atskirų beneficijų, karalius Kazimieras įpareigojo Vilniaus kapitulos prelatus ir kanauninkus kasmet, ketvirtadienį po Pelenės, už Kazimierą atlaikyti pamaldas.

Šv. Kazimiero charakteristika

Istorikas Z. Ivinskis duoda platų šv. Kazimiero charakterio aprašymą. Pažymėtinas esąs geras išsilavinimas, gabumai ir būdo taurumas. Kallimachas vadina jį net "Šventu jaunuoliu". Toliau pastebimas jo didelis maldingumas, kurį buvo įkvėpęs jo mokytojas Dlugoszas. Labai augštas buvęs ir karališkų rūmų moralinis lygis. Vėlesniais metais vis daugiau išryškėjęs rūmuose ir Marijos garbinimas: Kazimieras rodęs ypatingą meilę jos himnui: "Omni die dic Mariae", kurio autoriumi klaidingai buvęs pavadintas pats Kazimieras. Nors jis rimtai užsiėmęs ir žemiškais valdymo reikalais, bet ligi savo amžiaus galo jis abejingai žiūrėjęs į žemiškas gėrybes ir tik siekęs dangiškųjų.

Tokio jauno, gabaus, malonaus, maldingo, skaistaus ir augštos kilmės jaunuolio mirtis matomai sukėlė didelį susidomėjimą lietuvių ir lenkų tautų hierarchijos tarpe.

Kristus Alyvų darželyje,

JOH. WILH. GROENINGER

Paminklo detalė Muensterio katedroje Vokietijoje.

nusiminimo kankinamas; jame nebuvo šventiškos meilės dvasios, kuri turėtų pasireikšti prie valgio. Išbalęs, sustingusiomis akimis jis sėdėjo ištižęs, ir, vis dėl to, pasiryžęs. Stiprių raudonų jo garbanų vainikas nejudėjo nė trupučio; nejudėjo taip pat jo garbanotos barzdos plaukai. Susimąsčiusios akys, taip įtemptai mažos ir tokios juodos, buvo nustojusios žibėjimo ir tvirtumo. Atrodė, jog Judas žiūrėjo į kažkokį baisų vaizdą, matomą tik jam vienam.

Jėzus atsistojo, paėmė dubenį ir atsiklaupė prie Judo. Mazgodamas kasininko plonas, ilgas kojas, Jis tarė:

— Tas, kuris yra nesuteptas, reikalingas tik kojas nuplauti ir yra visas švarus. Ir jūs esate nesutepti . . .

Jis nutilo ir žvelgė tiesiai į Judą.

— . . . bet ne visi! — Jis reikšmingai pridėjo. Pabaigęs plovimą, išliejo vandenį ir apsivilko savo rūbais.

Paskui sėdo prie stalo, apsėsto dvylikos pažįstamų veidų.

Jo rankos buvo ištiestos ir delnais į viršų paguldytos ant sniego baltumo užtiesalo. Akis nuleidęs, Jis nežiūrėjo nė į vieną iš jų. Jo dešinėje sėdėjo išblyškusiu veidu Jonas, jo skruostas beveik lietė Mokytojo petį; toliau, į dešinę sėdėjo plikagalvis Petras, išsiblaškęs galando ilgą peilį ant savo storo nykščio nago. Netoli jo buvo Andrius ir Zelotas, kairėje — barzdotasis Matas ir Judas Tadėjus, seniausias Paskutinės Vakarienės žmogus; garbanotas, juodabarzdis Tomas, abejojantis stačiokas, tačiau, visdėlto, lojalus ir ištikimas vyras; Jokūbas Didysis, augšto ir tvirto sudėjimo; bebarzdis Pilypas, beveik, moteriškas savo grakščia išvaizda. Natanėlis Bartolomėjus sėdėjo gale stalo su Jokūbu Mažuoju — ir, pagaliau, kitoje pusėje, lyg atsiskyręs nuo kitų, Judas Iskarijotas.

— Geiste geidžiau, — Jėzus jiems tarė, — valgyti šitą Velykų vakarienę su jumis prieš mano kančią.

Jis pabrėžė žodžius kaip galint aiškiau.

— Nes, Aš jums sakau, nuo šio laiko Aš daugiau nebevalgysiu, iki tai bus atlikta Dangaus Karalystėje!

Ir, grįždamas tiesiai atgal prie, su kojų plovimu pradėto pavyzdžio, Jis paklausė:

— Kas yra didesnis — tas, kuris sėdi prie stalo, ar tas, kuris patarnauja?

— Bet Aš esu tarp jūsų, kaipo tas, kuris patarnauja; o jūs esate tie, kurie pasilikote su manimi mano sunkenybėse. Ir Aš pavedu jums karalystę, kaip mano Tėvas man pavedė, kad jūs galėtumėte valgyti ir gerti prie mano stalo mano karalystėje.

Po ilgos tylos Jis užgiedojo vieną Dovydo psalmių, kuriai visi jausmingai pritarė. Vyno taurė apėjo aplinkui ir buvo palaiminta: "Tebūnie palaimintas Viešpats, mūsų Dievas, Pasaulio Karalius, kuris sukūrė vyno vaisius!" Paskui, kiekvienas gavo savo karčiųjų valgomų žolių, cikorijos lapų ir salotų dalį, pamirkytų į migdolų, riešutų ir fygų kompotą. Šių vaisių spalva jiems priminė plytas, kurias jų proseneliai turėdavo pagaminti be šiaudų. Šiuo karčiu patiekalu jie vėl valgė vargo duoną, macus, prisimindami skubų bėgimą iš Egipto. Paskui jie valgė Velykų avinėlį ir gėrė trečią taurę, kuri, kaip jie visi geri, religingi žydai, žinojo, buvo palaiminta taurė.

Tuomet Jėzus pakėlė rankas augštyn.

— Ar žinote, ką Aš jums padariau? — Jis juos pa-

klausė. — Jūs mane vadinate Mokytoju ir Viešpačiu. Ir tai gerai, nes Aš Juo esu. Jeigu tuomet, būdamas jūsų viešpats ir mokytojas, Aš ploviau jūsų kojas, jūs, taip pat, turėtumėte plauti vienas kito kojas. Aš daviau jums pavyzdį, kad jūs darytumėte taip, kaip Aš padariau. Aš jums sakau, tarnas nėra didesnis už savo viešpatį.

— Aš ne apie jus visus kalbėjau, kai sakiau, kad jūs dabar esate švarūs. Aš žinau, ką pasirinkau, bet kad būtų išpildyta, kas parašyta: "Vienas, kuris valgo su manimi duoną, pakels ranką, kad mane išduotų". Dabar Aš jums sakau — prieš, negu tai įvyks — vienas iš jūsų, kuris valgo su manimi, mane išduos.

Šie staigūs ir visiškai jaudinanti Mokytojo žodžiai baisiai nuskambėjo menėje. Tai buvo pirmas kartas, kada Jis taip pasakė. Dvylika apaštalų nė trupučio nesuvokė, kas įvyks. Jėzus, atrodė, visiškai pasitikėjo jais visais; neparodė įtarimo nė vienam per visą trijų metų keliavimą po Palestiną. Apkaltinimas išdavimu juos apstulbino.

Tiesa, senosios religijos knygos buvo pilnos pranašavimų, kad Mesijas bus išduotas vieno iš Jo mokinių. Tiesa, taip pat, jog jie tikėjo, kad Jėzus yra Mesijas. Bet niekada, jie iš tikrųjų neįsigilino į tas senas pranašystes; o dėl išdavimo, net jei jie būtų ir atsiminę, jie niekada nebūtų nė trumpai valandėlei tikėję, kad išdavimo pramatymas lietė vieną iš jų dvylikos.

Šv. Veronika laiko Kristaus atvaizdą drobulėje
WILHELM von KOELN

Rūpesčio pilnais veidais, rodydami pirštais į savo krūtines, jie žiūrėjo maldaujančiai į Jėzų ir vienas po kito, vyras po vyro, klausė Jį to paties klausimo.

— Ar aš?

— Ar aš, Viešpatie?

— Kas jis? — šaukė Petras, šnairuodamas į visus.

Ir Jonas, kuris karštai mylėjo Jėzų, tuo momentu pridėjęs galvą prie Mokytojo krūtinės, švelniai skambančiu jauno mokinio žvejo balsu paklausė:

— Viešpatie, kas jis yra?

— Jis yra tasai, kuriam pavilgęs paduosiu duonos, — atsakė Jėzus. — Kuris vilgo rankas inde kartu su manimi, jis mane išduos.

Mokiniai tarytum sustingo, negalėdami pajudėti, kai Mokytojas pavilgė gabaliuką duonos į lėkštę su padažu ir aviena ir paskui, labai ramiai pakėlė ties Judu.

Kasininko balsas drebėjo, kai jis iššvokštė:

— Ar tai aš, Viešpatie?

— Tu taip pasakei, — atsakė Jėzus. Net ir tuomet Jis negalėjo pašalinti gailesčio iš savo akių. — Tai, ką tu darysi, daryk greitai.

Judas, priėmęs duoną, išbėgo iš menės. Durys sunkiai užsidarė paskui jį. — "O" — Jonas vėliau rašydamas pridėjo — "jau buvo naktis".

Net ir dabar mokiniai nepajėgė suvokti. Tiesa, Judas, Simono sūnus buvo paskutinis savo populiarumu tarp jų, bet kas galėjo tikėti, kad jis parduos Mokytojo gyvybę? Toks dalykas vis dar atrodė neįtikėtinas. Kai jie žiūrėjo į duris, užsidarančias išbėgus Judui, jie tarė sau tuo pačiu kvailumu, su kuriuo geri žmonės visuomet abejoja dėl baisumų buvimo, kad Judas esąs išsiųstas kokiais nors reikalais. Pagaliau, juk jis laikė iždą; gal būt, Jėzus išsiuntė jį nupirkti šventės dienai reikalingų produktų, ar kokiam nors skubiam reikalui vargšams duoti pinigų...

Bet kai Judas išėjo iš žvakėmis apšviestos menės, Jėzus daugiau nebesikreipė į jį. Vietoje to, Jis paėmė duonos, laužė ir davė kiekvienam iš vienuolikos po gabaliuką, sakydamas:

— Imkite ir valgykite. Tai yra mano kūnas.

Jie valgė. Paskui Jis pripildė vyno taurę, velykinių apeigų indą, kaip kad Melchizedekas kadaise aukojo duonos ir vyno auką pačiose pirmutinėse dienose. Dabar Jėzus dėkojo ir davė taurę, jiems sakydamas:

— Visi gerkite. Nes tai yra mano naujojo įstatymo kraujas, kuris turės būti už daugelį išlietas dėl nuodėmių atpirkimo. Tai darykite mano atminimui.

Ir jie visi gėrė, išskiriant Judą, kuris nors buvo išėjęs, tačiau dar lindėjo prieangyje, klausydamas didžių naujųjų apeigų būdo, kuriuo žmogus susivienija su Dievu — ir jis žinojo, kad jam tai jau buvo pervėlu.

ATSISKYRIMAS

Tai buvo tikrasis atsiskyrimo metas — atsiskyrimas nuo savo mylimųjų šiame pasaulyje.

Ką Jis sakė savo vienuolikai ištikimųjų po tos pirmosios komunijos, tai buvo atsisveikinimas ne tiktai su jais, bet ir motina Marija ir Jo draugais Betanijoje ir su visais tais, gimusiais ir negimusiais, kurie Jį mylės ir pagal Jį gyvens.

— Mažieji, — Jis jiems švelniai tarė, — dar trumpą valandėlę Aš esu su Jumis. Jūs manęs jieškosite ir kaip Aš sakiau žydams: "Kur Aš einu, jūs negalite ten įeiti", taip dabar Aš jums sakau.

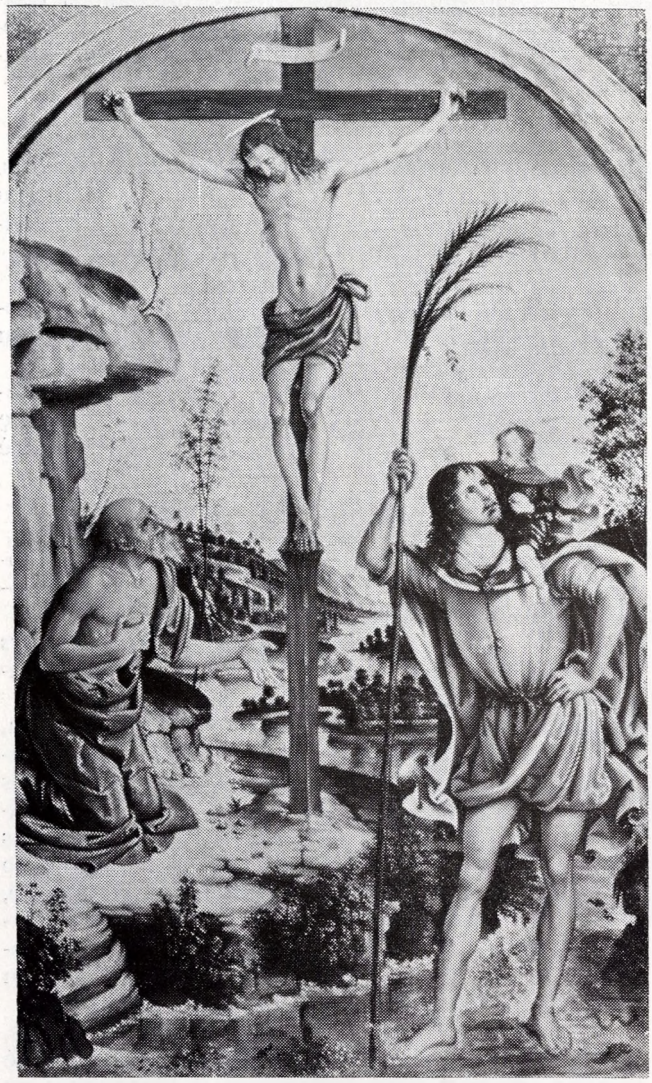

Nukryžiuotas Kristus ir šv. Kristupas
PINTURICCHIO, Bordžijos galerija, Roma

— Naują įstatymą Aš jums duodu, kad jūs mylėtumėte vienas kitą — kaip Aš mylėjau jus, kad ir jūs mylėtumėte vienas kitą!

Anksčiau dažnai Jėzus jiems buvo kartojęs, kad jie gėdysis Jo, ir dabar tas pranašavimas apie šį bjaurų darbą buvo visai ne tolimoje ateityje, o šį vakarą!

Jie išsigins Jėzaus keletos ateinančių valandų metu, tačiau, kada Jis mirs ir bus palaidotas, jie ras Jį belaukiantį — iš anksto Jis prižadėjo pomirtinį pasimatymą Galilėjoje!

Taip pat Jis padarė Petrui labiausiai nepaprastą pranešimą. Jis kalbėjo toje augštutinėje menėje tam plikam barzdočiui, šlakuota nosim; Petras yra uola, ant kurios Kristus pastatys Bažnyčią, nenugalimą net pragaro vartų; Petras, į kurį Jėzus dabar taip prabilo:

— Simonai! Simonai! Žiūrėk, šėtonas norėjo turėti tave, kad jis galėtų tave vėtyti, kaip kviečius.

— Bet Aš meldžiausi už tave, kad tu tikėjimo nenustotum, ir, kai vėl atsiversi, sutvirtintum savo brolius.

Petras žiūrėjo giliai įžeistas. Kad šėtonas jo norėjo — jis gerai žinojo. Kad Mokytojas už jį meldėsi — buvo labai didelė palaima, nors Petras jautė, kad jis galėtų sumušti velnią savo paties jėgomis, jei reikėtų. Bet pasakyti, kad jis vieną dieną turės atsiversti . . .

Petras kosėjo ir išraudo dėl tos minties.

— Viešpatie, — jis tarė, lyg bardamas Mokytoją, — aš esu pasiruošęs eiti su Tavim ir į kalėjimą ir į mirtį.

Jėzus gailestingai žvelgė į jį. Kalėjimas? Deja, Mamartine Romoje bus vienas iš jo kalėjimų. Mirtis? Žemyn galva ant kryžiaus, Petrai, pagal tavo paties nužemintą prašymą, dėl to, kad tu nejausi vertas būti nukryžiuotas augštyn galva, kaip Mokytojas. Petrai! Petrai!

— Aš tau sakau, Petrai, dar gaidžiui šiandieną nesugiedojus, tu tris kartus būsi išsigynęs, kad mane pažinojai!

Petras protestavo. Taip pat ir kiti mokiniai. Bet Jėzus laikė rankas ištiestas į juos, net ir kai Petras šaukė palubėn:

— Nors ir turėčiau mirti kartu su Tavimi, aš Tavęs neišsižadėsiu.

Jie visi tylėjo, kai Mokytojas atsisuko ir parodė jiems grįžti prie savo mantos. Kadaise Jis jiems buvo liepęs eiti be terbos, piniginės ir batų; dabar esą pakeistos sąlygos ir nauji įsakymai; tesinešioja pinigus ir ginklus; žmogus gali parduoti švarką, kad nusipirktų kalaviją. "Nes dalykai, liečią mane, baigiasi".

Jie Jėzui parodė du kalavijus ir Jis sakė, kad jų pakanka. Kalbėdamas patyla, Jėzus tarė jiems paskutinius žodžius:

— Tenenusigąsta jūsų širdys. Jūs tikite į Dievą, tai tikite taip pat ir į mane.

Jie sėdėjo, atydžiai klausydami, tačiau nesuvokdami, kad pats Dievas buvo čia su jais. Daug turi būti padaryta, iki jie supras pilną tiesą, Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios paslaptį — tris — tačiau vieną dievišką realybę. Po valandėlės Jėzus aiškiai pasisakė dėl šios paslapties.

— Mano Tėvo namuose yra daug buveinių. Jei taip nebūtų, Aš būčiau Jums pasakęs; Aš einu paruošti vietą jums. Kur Aš einu, jūs žinote, o ir kelią jūs žinote.

Jis sustojo, nes Jis permatė jų mintis. Tas drąsus, kietas, kaip titnagas, senas neįtikinamasis Tomas su keistu žvilgsniu akyse palinko priekin.

— Viešpatie, mes nežinome, kur Tu eini, o kaip mes galime žinoti kelią?

Į tai tuojau buvo duotas atsakymas, kurį žmonės dabar kartoja nuo tų laikų per visus du tūkstančius metų.

— Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas. Tik per mane žmonės nueis pas Tėvą. Jei jūs būtumėte pažinę mane, jūs, be abejo, pažintumėte ir mano Tėvą. Nuo dabar jūs Jį pažinsite, nes jūs Jį matėte.

Ar iš tikrųjų Jis tai sakė?

Tuomet skubiai atsiliepė Pilypas:

— Viešpatie, parodyk mums Tėvą ir mums bus to gana.

Jėzus valandėlę laukė, tarytum žvelgdamas į praeitį, tuos tris mirtingųjų gyvenimo metus, kada Andrius, dabar besėdįs tenai anoje stalo pusėje, atvedė Jam drovų jauną draugą, graikišku Pilypo vardu. Šis išmintingas jaunuolis buvo pabėgęs iš Botesdos dėl ten siautėjančio žiauraus bedieviškumo. Tas pats Pilypas atvedė Natanėlį į jų grupę. Tačiau klausykime, ką Jis dabar sako?

PRISIKĖLĘS KRISTUS. Dail. Piero della Francesca fresko detalė

— Viešpatie, parodyk mums Tėvą ir mums bus to gana.

— Ar Aš nebuvau gana ilgai su jumis, — atsiduso Jėzus, — ir ar jūs nepažinote manęs? Pilypai, kas mato mane, mato, taip pat, ir Tėvą; kaipgi tu sakai, parodyk mums Tėvą? Ar tu netiki, kad Aš esu Tėvuje ir Tėvas manyje? Žodžius, kuriuos Aš kalbu jums, Aš kalbu ne iš savęs. Tėvas, kuris yra manyje, tai daro.

Tai buvo aišku ir nuoširdu. Jis buvo ne vien tik įsikūnijimas kokio seno pranašo, ar vien naujas Viešpaties pasiuntinys; ne vien tik Mesijas vesti žmonėms į naują ramybės sapną — Jis buvo Pats Dievas, vienas su Visagaliu Tėvu, dangaus ir žemės Viešpats.

Tik dabar, viena valanda prieš Getsemanę, dvylika valandų prieš Kalvariją, Jis galėjo jiems tai pasakyti. Jei Jis tai būtų jiems pasakęs anksčiau, jie nebūtų galėję gyventi su Juo, kaip mokiniai ir Mokytojas; jie būtų jautęsi suvaržyti dėl pagarbos Jam. Pagaliau jiems buvo pasakyta, pilna paraližuojanti tiesa. Bet dar daug turi įvykti, kol jie pilnai tikės.

Toje, žvakėmis apšviestoje, antro augšto menėje dabar su jais sėdėjo Dievas.

— Jei jūs prašysite mane ko nors mano vardu, Aš padarysiu.

— Jei jūs mane mylite, laikykitės mano įsakymų.

— Aš melsiu Tėvą ir Jis duos jums kitą Ramintoją. Jis pasiliks su jumis visada.

— Aš nepaliksiu jus našlaičiais; aš ateisiu pas jus . . .

— Jei kas mane myli, tas laikysis mano žodžių ir Tėvas jį mylės ir mes ateisime pas Jį ir pasiliksime su Juo.

— Tačiau Parakletas, Šventoji Dvasia, kurią Tėvas atsiųs mano vardu, išmokys jus visko ir viską primins, ką Aš jums būsiu pasakęs.

Petras atsiduso su palengvėjimu. Jo galva buvo apsvaigusi nuo rūpesčių. Kaip jam atsiminti visą Mokytojo išmintį, kurios nė vienas žodis dar nebuvo užrašytas? Dabar jis žinojo. Ramintojas ateis. Šventoji Dvasia iš dangaus bus jo įkursimos Bažnyčios saugotoja. Šventoji Dvasia viską primins. Sunki našta buvo nuimta nuo iškankinto žvejo širdies. Ir jis vėl ėmėsi klausyti Mokytojo atsisveikinimo žodžių:

— Aš palieku jums ramybę; savo ramybę Aš jums duodu; Aš ją duodu ne taip, kaip pasaulis duoda. Tenebūna jūs širdis sujaudinta ir apimta baimės. Aš esu vynmedis, o jūs šakelės; tas kuris gyvena manyje ir Aš jame, augina tą patį vaisių.

— Jei jūs apsigyvensite manyje, o mano žodžiai pasiliks jumyse, prašykite ko norite ir tai bus jums padaryta. Aš jums įsakau mylėti vienas kitą, kaip Aš jus mylėjau. Nėra didesnės meilės, kaip paaukoti gyvybę už draugus.

— Kilkime! Ir eikime!

Ir vienas po kito jie nuėjo paskui Jį į Getsemanės daržą.

Iš anglų kalbos vertė
Liudas Medelis.

DANGUOLĖ SADŪNAITĖ - SEALY

KAS YRA DANGAUS KARALYSTĖ?

Ar trobelė stropiai išmazgota,
Kur vėjas šaltį neįpučia.
Lietus neįlyja?
Ar patalas baltai paklotas?
Klostuose saule kvepiantis.
Ar meilė, kuri kasdienybe
Varginama — nepailsta.
Kitur mylėt
Jautriai rankas netiesia?
Ar tai yra dangaus karalystė?

LEONARDAS ANDRIEKUS

ANT KRYŽIAUS

Ant kryžiaus pakabinti
Tave, mus tiek mylėjusį,
Ir ten palikti amžiais merdintį
Tvankoj ir vėjuose,
Kad lietų akmenys
Dirvonuos ašaras
Lig Paskutinio Teismo —
Kokios žiaurios,
Kokios šaltos širdies reikėjo!

Ką bekalbėti,
Jei uolos plyšo,
Jei saulė temo,
Ir kėlės iš karstų numirėliai.
O mano žeme,
Magdalena parpuolusi
Po Dievo kryžiumi.

O mano žeme,
Skausminga Motina,
Golgotos naktyje pasvirusi —
Nesigailėk,
Nesigailėk prieš aušrą
Išlieti savo paskutinės ašaros!

Tuomet bus dar gilesnės
Tos jūros marios —
Bus dar gilesnis Dievo sielvartas.

Ir nusikaltėlis ištaręs:
Atleisk man, Viešpatie —
Lies ašaras už nuodėmę
Lig Paskutinio Teismo.
Tuomet nebus
Atoslūgio Baltijos pajūryje.

PASLAPTIS

Kaip Tu gali
Taip kantriai, Viešpatie,
Pakelti šiaurėj
Visų apnuogintų beržynų drebulį,
Visų nubalusių dirvonų klaikumą,
Visų uždususių upelių nevilti?
Kaip Tu gali pakelt,
Kaip iškentėt be šauksmo
Gamtos ir savo nukryžiavimą?

Atverk, atverk
Tą nuostabaus kantrumo paslaptį
Bent mano širdžiai.
Beržai maldauja vėją sąnarių nelaužyti,
Dirvonai prašo gelbėt savo želmenis,
Upeliai judina ledus atodūsiais,
Tik Tu nebešauki: —
Kodėl mane apleidai, Tėve? —
Kaip Didįjį Penktadienį,
Ant kryžiaus mirdamas.

VIEVERSYS

Tik Tu žinai,
Kodėl taip gailiai gieda
Padangėj vieversys.
Iš Tavo delno jis išskrido.
Iš Tavo delno pasikėlė —
Jo giesmėje esi
Labiau, negu rasos lašely saulė.
Labiau, negu šventųjų girių vėjas,
Pritilęs gintare.

Jo giesmėje
Esi Tu net gailesnis,
Kaip laukuose pas mus.
Čia nekalbi — ten balsas virpa
Visų dirvonų liūdėsiu,
Visų vagų džiaugsmu,
Čia nekalbi — ten balsas liejas,
Ir tuoj rasos lašely bunda saulė —
Nuo Baltijos atlėkęs vėjas
Pakvimpa gintaru.

VELYKOS, VELYKOS!

DANUTĖ PAŠKEVIČIŪTĖ

Kai galvoju apie Velykas, prieš akis visuomet man, kažkodėl, sustingusi gili žiema. Gal, kad gamta Velykoms kaip tik iš po tos žiemos atbudimui keliasi.

O, gilios būdavo žiemos! Ilgais popiečiais, vaiku būdama, žiūrėdavau pro langą į užsnigtus laukus, į paupiu kalnan belipantį keleli su išmėtytomis pasienio policininkų sargybos būdelėmis (mat, tai buvo pietų-vakarų Lietuvoje prie pat Vokietijos sienos) ir, man dabar rodos, kad vargu berastum kur liūdnesnį ir labiau sustingusį žiemos vaizdą. Pačioje pakalnėje buvo senos kapinaitės, pilnos nebetvirtų kryžių, vienišos ir gana apleistos: ir laiko ir pačios žiemos prislėgtos. O kai pradėdavo pustyti ir sniego sūkuriai, negailestingai sukdamiesi pirmyn ir atgal, klajodavo tarp tų kryžių, man visuomet būdavo liūdna ir šiurpu. Tose kapinaitėse tada pilnai šeimininkaudavo mirtis ir žiema tiesiog ranka rankon: niekur vėliau aš taip gyvai nejaučiau nei mirties, nei žiemos.

Už tai gera būdavo, kai lūždavo žiema. Visu drėgno vėjo dvelkimu ir visu minkšto atodrėkio įsisukimu ji mirdavo. Tie patys laukai tada drėgnos, juodos žemės plėmais keldavosi iš po sniego. O liūnuotame pasienio kelelyje (kurį žmonės vadindavo "patronkeliu") sunkiai purvą mindavo budintieji sargybiniai.

Velykos ateidavo kartu su vandens sriautais, kurie tekėdavo nuo kalnelių į slėnius ir plaudavo žemyn akmenėlius. Ateidavo kartu su pirmais pavasario paukščiais, šiek tiek pasišiaušiusiais ir dar nespėjusiais pavasariu sušilti.

Mes vaikai tada Didžiąją Savaitę eidavome bu-

dėti prie Kristaus karsto bažnyčioje. Tas budėjimas mūsų anų laikų terminologijoje buvo vadinamas "klūpojimu". Mat, dvi mergaitės klūpodavo prie Kristaus karsto bažnyčioje maždaug ketvirtį valandos, o po to jas pakeisdavo kitos dvi ir taip per ištisą naktį. Tiesa, dienos metu prie karsto klūpodavo pradžios mokyklos mergaitės, apsirengusios tyrais, baltais drabužiais su velionais ant galvų, o nakties metu budėdavo gimnazistės. Tos priešvelykinės naktys gyvos mano akyse ir atminimuose daugybe išdaigų, jei ne pačia tikriausia, tolimų dienų ir išgyvenimų mistika.

Atsimenu vienas Velykas. Jos tada sutapo su stačiatikių šventėmis. Kitoje pusėje plento, kuris skyrė miestelį į dvi dalis, lygiai prieš mūsų katalikiškąją bažnyčią stovėjo laiko ir vargo nuniokota rusų cerkvė. Jie Prisikėlimą švęsdavo vidurnaktį. O mes, susimokiusios kelios tarp savęs, tą naktį išbėgome pasižiūrėti, kaip rusai apie cerkvę eis, kaip uždegs kelias statines smalos ir kaip visi pažįstami ir nepažįstami sveikins vienas kitą su Velykomis ir bučiuosis. Bažnyčioje prie karsto palikome klūpoti tokią Danutę ir dar kažkurią kitą mergaitę, kurios dėl savo ramių būdų ir nedrąsos amžinai nuo visų gimnazijoje kentėdavo. Stipresni gyvenime visados laimi, o silpnesnio dalia liūdna ir patetiška — taip tuodvi mergelės ir liko prie karsto klūpoti neribotam laikui.

O rusai jau iš tikrųjų apie cerkvę ėjo. Choras giedojo visais plaučiais, ir giesmė skriejo pačion tolimon, tamsion ir šalton padangėn. Minios, žinia, nedaug tebuvo: jie juk jau tada buvo išblokšti taip, kaip mes dabar. Ir savo gyvenimo, ir savo tradicijų likučių vedini jie ėjo tada Prisikėlimo šventėje su žvakelėmis rankose tris kartus apie varganą ir seną cerkvę. Niekuomet neužmiršiu to vaizdo. Gal jis man tada širdin įstrigo kažkokia neišaiškinama vizija mūsų dabarties kelionių svečiose šalyse.

Procesijoje ėjo miesto vaikėgaliai rusiukai, visai jau žulikai, žinomi visame miestely, ir nešė sunkias, plačiais rėmais ikonas. Vienas jų, toks strazdanotas, toks šlakuotas, pasišiaušusių plaukų rudis, kuris gebėdavo miestelio žydukams ir senoms turgaus karabelninkėms baimę savo pasirodymu įvaryti, įvilktas į seną, nubrizgusiais galais arnotą (o dargi vienoj vietoj perplėštą), nešė tokią didelę tamsaus veido Kristaus ikoną ir niekaip negalėjo jos rankose išlaikyti. Tai, matyt, nieko geresnio neišgalvodamas, užsidėjo ikoną sau ant galvos ir vis mynė ir mynė savo arnoto skverną, svirdinėdamas ir kliudydamas visai procesijai. O kai mes galų gale, visai pametusios laiko nuovoką, parsiradome bažnyčioje, mūsų Danutė su savo drauge, jau visai pavargusios, prie Kristaus karsto nebe klūpojo, o tiesiog ant žemės sėdėte sėdėjo.

- - - - - - - -

Po Velykų ryte nugiedotos giesmės "Linksma diena mums prašvito", einant visai procesijai apie bažnyčią su vėliavomis, ankstyvo ir šalto ryto vėjo plakamomis, mes nuo budėjimo naktų prie Kristaus karsto būdavome taip pavargusios, kad pirmąją Velykų dieną svyrinėdamos prašlitiniuodavome. O vistiek, kad ir taip nemigusios, visur landžiodavome. Visur — tai pas pažįstamus velykinių stalų žiūrėti.

Menu vieną šeimą. Tame pačiame miestelyje Vokietijos pasienyje. Motina, regis, iš Latvijos buvo kilusi. Gal iš Liepojos ar kurių kitų vietų. Vienok sunku man šiandien bepasakyti, nes anų dienų pasaulis man buvo toks mažas, kad ta Latvija kone kitoje planetoje rodėsi. Buvo tai moteriškė nedidelė, nors jau labai plati ir riebi, o vilkėdavo ji daugiausia juodo šilko suknia, visa taukuota apie krūtinę nuo gero šeimininkavimo. Tėvas buvo stoties budėtojas, žilstelėjęs, nors labai juodo veido, paniuręs ir surūgęs, greičiausia nuo kosulio, kuris jį amžinai kankindavo.

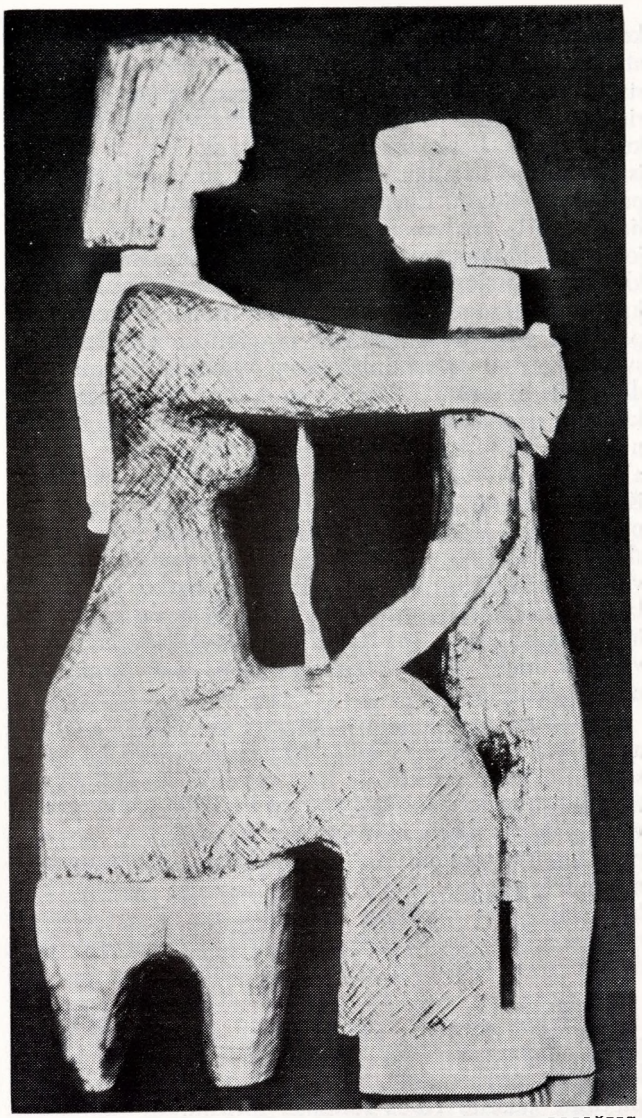

Šv. Ona. Skulpt. A. MONČYS

Turėjo jiedu gana gausią šeimą. Dvi vyriausios dukterys, Marytė ir Jadzė, jau buvo į tikras panas išėjusios, o sūnūs, Voldemaras ir Jonas, joms įkandin, visai neatsilikdami, sekė. Pati mažiausia, tamsiai rudų akių ir juodų, garbiniuotų plaukų mergaitė, vardu Lialė (o gal tik kaip pagrandukė tyčia tokiu meiliu vardu praminta) buvo mano draugė. Jos dėka aš tuose namuose tik ir sukinėdavausi. O ten buvo, vaiko akimis žiūrint, platus pasaulis!

Taigi, anų tolimų Velykų dieną sukinėjausi aš ten tarp visų saviškių ir visų svečių. Valgomajame buvo "parėdytas" Velykų stalas. Staltiesė balta, ilgais kraštais, apkaišyta žalumynais. O tuos žalumynus aš visada ir visada prisimenu todėl, kad čia dabar tokių nėra: Lietuvoje tada vartodavo šeimininkės pataisą, pažeme slenkantį augalą, nedideliais ploteliais augantį spygliuotuose ar lapuotuose miškuose. Jis būdavo šakotas, pilnas švelnių, mažų lapelių ir jau labai kibnus: prie staltiesės jis lipte prilipdavo.

Valgomasis tame name gana niūrus buvo. Net pačios sienos buvo bjaurios pažiūrėti, nuteptos kž-

kokia aitria oranžine spalva ir dar taip storai, kad, atrodė, tikrais aliejinių dažų klodais padengtos. Bet stalas švietė: paršiuku, kuriam per kaktą buvo įmantriai pertrauktas jo paties liežuvėlis, kumpiais, kalakutu, tortais, beržo šaka ir ežiu. Beržo šaka iš tikrųjų įstabi buvo: ir pilka nuo liukro ir su iš slyvos tyčia padarytu vabalu. Ežys — tikras ežys: ir akys, ir spygliai, ir ruda spalva. Svečiai vaišinosi, o mes sukinėjomės. Pagaliau, kai viešnios, susispietusios salione, klausėsi panelės Marijos dailaus skambinimo, o prie jų prisigretino ponai, ir jie visi — ponai ir ponios — patogiai susisėdo į fotelius, nuo kurių Velykoms ir svečių garbei šeimininkė buvo nuėmusi baltus uždangalus, mums — Lialei ir man — neliko nieko kita, kaip tik pasišalinti į virtuvę. Virtuvėje mudvi, niekeno netrukdomos, ramiai baigėme iškrapštyti "ežiui" akis, o paskui šėrėme seną, apdribusiomis ausimis ir išvarvėjusiomis akimis, medžioklinį šunį Džeką kumpio likučiais. Tas Džekas, reikia paminėti, buvo neatskiriama tos šeimos dalimi. Nelaimė buvo tik ta, kad vaikai dažnai sriuboje rasdavo jo plaukų ir dėl to labai išmėtinėdavo motinai. Ponia gi ir raukydavosi, ir atsiprašinėdavo, ir Džeku nusikratyt žadėdavo, bet vis per niek: Džekas ten ir toliau sau ramių ramiausiai karšo.

Nežinau aš tos šeimos likimo. Jie išnyko man iš akių. Pats gyvenimas mus išskyrė ir išskyrė be pėdsakų: nežinau nei kur jie, nei kas juos nutiko. Žinau tik, kad mirė labai anksti ir visai be laiko Lialė. Džiova ją pakirto. Gaila man jos. Gaila todėl, kad nespėjo pasidžiaugti gyvenimu, nesulaukusi net jaunystės, nes mirė, galima sakyti, vaiko metuose. Tačiau gal ir neverta jos perdaug apgailėti, nes ji su savimi nusinešė ir viltis, ir iliuzijas, kurių nespėjo iškreipti dažnai negailestingas gyvenimo veidrodis.

O dabar jau prie visai netolimų, pernykščių Velykų. Atėjo jos visu staigiu ir šiltu, net karštu pavasariu, kaip čia, šitoje vietoje, kuri ant Amerikos šiaurinių ir pietinių valstijų ribos randasi, įprasta.

Marginome mudvi su viena bičiule kiaušinius. Ji vaško darbe kur kas daugiau už mane įgudusi buvo ir kantrybę didesnę turėjo. O aš paskui taip tuo darbu persiėmiau, kad margučiams pašvenčiau ko ne visą savaitę prieš Velykas, o dar ir po to iki pačio Atvelykio atsidėjusi peckiojausi. Man pačiai tie margučiai buvo mieli dėlto, kad jie grąžino senas, praeityje paklydusias dienas. Visas tas dienas, visus tuos žmones jie man parnešė atsiminimų pavidale. Tai kas, kad viskas skendėjo ne visai perregimuose buvusių dienų ir metų rūkuose; tai kas, kad daug kas atrodė ne visai realu, o tik kažkur matyta ar girdėta; tai kas, kad viskas, apie ką čia rašiau, regis, visai net ir ne man nutiko? Žiūrėjau aš į tuos mudviejų margučius ir galvojau, rasi, pasijuoktų įgudusieji tame darbe mūsų senoliai iš tokio kreivo darbo, o gal nusišypsotų, kad mes jų palikimą, nors ir nemokėdami, tęsiame?

Tos pernykštės Velykos mano širdyje bus amžinai surištos su kaimynės sode pražydusia japoniška vyšnia. Šiuose kraštuose pavasaris ateina be perspėjimo. Ir sužydi viskas staiga, taip pat be perspėjimo. Veja sode tada jau žaliavo, o ta švelni, ružava, koketiška vyšnia grakščiai svyravo žaliame pievos fone. Tik gaila man buvo, kai Velykų rytą gaivus pavasario vėjas pradėjo barstyti vyšnios žiedus po pievą. O paskui, save ramindama, tariau: vėl ateis kitas pavasaris, vėl žydės toji vyšnia. Ir, taip pasakiusi, sustojau: gyvenimas juk toks trapus, toks trumpas! Kam jį taip stumti negailestingai šalin, kam taip skubėti laukti naujų pavasarių? Vieton to reiktų mokytis džiaugtis kiekviena diena, kiekviena valanda, nevejant jų šalin, bet jas branginant.

O su Velykomis, su gimstančia gamta reikėtų išmokti prisikelti. Prisikelti visam likusiam gyvenimui. Branginti praeitį ir gyventi ateitimi. Gyventi gyvenimą taip, tarsi nebūtų mirties ir gyventi taip, kad viskas, ką darai, atrodytų labai svarbu, labai reikalinga, tol, kol gyveni. Tikėti gyvenimui, kuris turi tikslą.

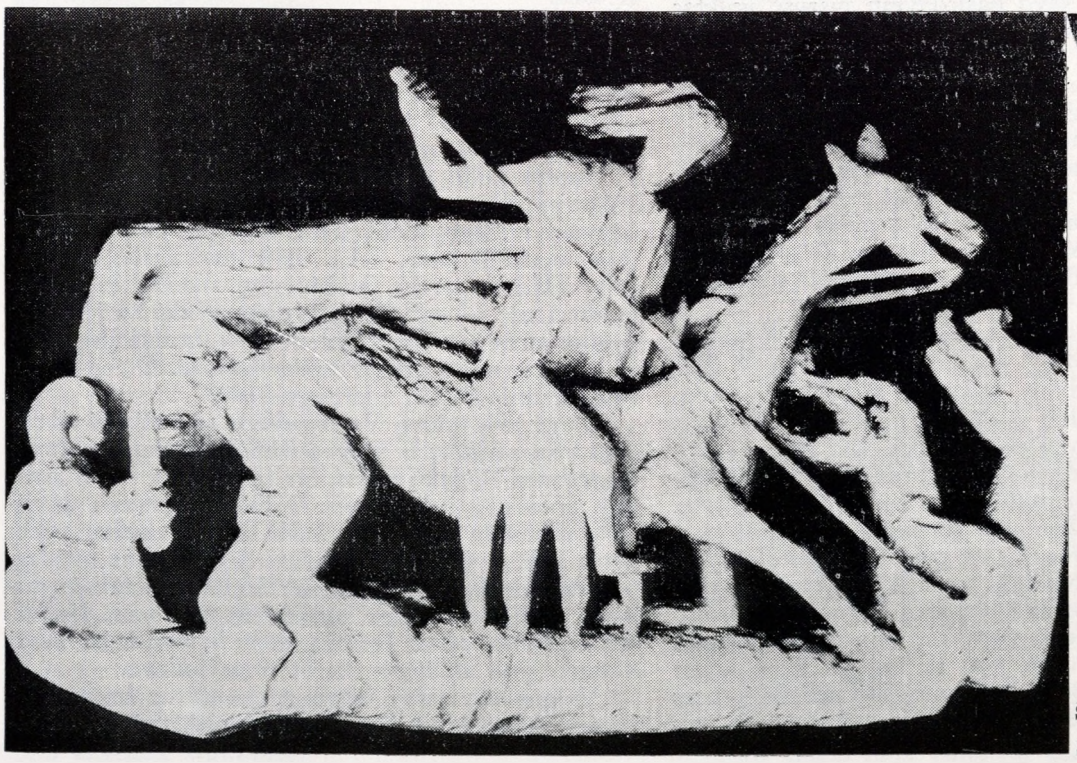

Šv. Jurgis
Skulpt. A. MONČYS

LIETUVIO AKADEMIKO ĮTAKA BRĘSTANČIAI KARTAI

REGINA KULIENĖ

Prieš pradedant nagrinėti šią temą, norėčiau atkreipti jūsų dėmesį į tą faktą, kad šiai temai priskirsiu prie lietuvių akademikų visus tuos, kurie jau yra mokslus baigę šiame kontinente.

Esu tvirtai įsitikinusi, jog yra neprasminga kalbėti apie mūsų lietuvių akademikų įtaką brėstančiai kartai, jeigu mes tos kartos nepažinsime ir nesuprasime. Visų pirma turime pažvelgti į šios kartos problemas ir panagrinėti, kodėl ji tiek daug iššaukia nusiskundimų ir aimanavimų iš vyresniųjų tarpo. Norėčiau padėti suprasti šią, taip vadinamą žūstančią generaciją ir, jeigu tai yra įmanoma, pažvelgti pro jų akis į lietuviškumo sąvoką ir jos reikšmę.

Manau, neapsiriksiu, jeigu amžiaus atžvilgiu prie šios brėstančios kartos priskirsiu visus, kurie dabar lanko augštesniąsias mokyklas ir bepradedantį studijuoti jaunimą. Dauguma jų yra jau gimę Vokietijos stovyklose, o ir tie, kurie dar gimė Lietuvoje, apleido tą kraštą labai jauni. Praktiškai imant, tiek vieni, tiek kiti Lietuvos tiesioginiai nepažįsta.

Šių vaikų pirmieji gyvenimo metai buvo dažniausia praleisti autobusuose bei traukiniuose, vėliau stovyklose. Tėvų gyvenimas tada susidėjo iš nežinios ir skurdo, iš nuolatinio kraustymosi iš vienos vietos į kitą.

Tačiau tie vaikai augo lietuviškose šeimose ir nors dirbtinėje, bet lietuviškoje atmosferoje. Jie su tėvais kalbėjo lietuviškai, jie žaidė su lietuviukais vaikais ir kaikurie net pradėjo lankyti lietuviškas mokyklas. Nors jų tėvai ir pergyveno žiaurų nežinios ir nevilties laikotarpį, tačiau vaikai augo ir vystėsi gana normaliai, nenormaliose sąlygose, nes jiems tuo laiku Tautų kraustymosi problemos neiššaukė konfliktų ir nestatė neišsprendžiamų reikalavimų.

Priešingai, vaikų naudai šis nežinios perijodas suartino daug šeimų. Tėvai, praradę materialines vertybes ir pametę asmeniško saugumo jausmą, daugiau kreipė dėmesio į šeimos gerovę ir, neviliojami nesamų turtų, daugiau praleido laiko savo šeimos tarpe. Tuo metu buvo negirdėtas atsitikimas, kad motinos, palikusios mažus vaikus svetimųjų priežiūrai, bėgtų kur nors į fabriką dirbti.

Trumpai galima teigti, kad šis, taip vadinamas nežinios ir tremties, perijodas nepaliko vaikuose gilių randų ir kad, nors ir gyvenant svetimoje žemėje, nutautėjimo pavojus dar negresė.

Bėdos ir vargai, nesantaika ir nesusipratimai tarp tėvų ir vaikų prasidėjo keleta metų po emigracijos į Kanadą ar Ameriką. Daugumas tėvų, atsidūrę karo nenuteriotoje šalyje ir pamatę turtingai gyvenančius žmones, o dar labiau pajutę greitą galimybę įsigyti materialinių vertybių, šoko į darbą susikurti sau geresnį rytojų. Pamažu pražuvo visi idealai ir svajonės, ir pinigas pasidarė visų gėrybių šaltinis. Šios pastangos vaizdžiai yra išjuokiamos Antano Gustaičio poemoje, kurią jis pavadino "Užrašas ant žinomojo lietuvio kapo".

"Užgimęs užaugo, užaugęs paseno,
Tarp lopšio ir karsto taurelėm stukseno,
Daugiausiai gi — plojo; kai kitas kovojo.
Daug matė, girdėjo, kalbėjo — galvojo,
O priešų tėvynės taip baisiai nemėgo,
Kad bėgo ir bėgo, ir bėga ir bėga,
Pabėgęs kentėjo, kentėjo, kentėjo,
Kol, jau iškentėjęs, per jūras atėjo.
Atėjęs čia narsiai ant kranto sustojo,
Ką buvo pasakęs, kartojo, kartojo.
Vis veržės į Vilnių, į protėvių pilį —
Ir galvą paguldė už aumobilį."

Vaikų gi laukė kitokie rūpesčiai ir vargai. Vos tik pradėję lankyti vietines mokyklas, jie pajuto, kad jie skiriasi nuo kitų mokykloje sutiktų vaikų. Nejučiomis jiems lietuvybė pradėjo darytis našta ir nesąmoningai iškilo klausimas "Kodėl aš esu skirtingas ir kodėl mano tėvai yra lietuviai?" Todėl dabar ir norėčiau atkreipti jūsų dėmesį į tą faktą, kad šitas mažo vaiko nesąmoningas abejojimas ir buvo ta kryžkelė, kurioje išsiskyrė akademikai ir dabar brėstanti karta.

Visi gerai žinome, kad kilmės arba tautybės pasirinkimas nėra mūsų valioje. Mes gimstame lietuviais, kaip kiti gimsta vokiečiais arba anglais. Norime ar nenorime, mes esame kilę iš tos proseneliu žemės ir negalime to pakeisti, kaip negalime pakeisti savo tėvų. Tačiau atsižadėti savo tautybės galima, taip kaip galima atsižadėti ir savo tėvų.

Vieni tai padaro sąmoningai, kiti nesąmoningai, įvairių aplinkybių ir gyvenimo realybės verčiami. Iš psichologijos žinome, kad nuo kūdikystės iki mokslo pradžios tėvai, o ypatingai motina sudaro vaikui pagrindinę aplinkos įtaką ir labiausiai paveikia jo asmenybės formavimąsi. Vaikui augant, plečiasi jo akiratis ir didėjančios reikšmės įgauna kiti asmenys, kaip pav.: mokytojai, su kuriais jam tenka susidurti. Tuo tarpu tėvų įtaka tolygiai mažėja.

Iki mokyklinio amžiaus vaikas neklausinėja ir nenagrinėja tėvų perduodamų vertybių, bet priima viską, kas jam yra duodama. Tačiau mokykloje jisai susiduria su kitomis, jam lig šiolei nepažįstamomis, vertybėmis. Ir jis pradėda abejoti, kas yra gera ir kas yra tiesa, ypatingai tada, kai tos vertybės yra propaguojamos mokytojų, kurie, kaip minėjau, šiame vaiko amžiuje daro didelę įtaką vaiko asmenybės formavimesi. Pavyzdžių jieškoti toli nereikia. Pats paprasčiausias ir mums daugiausia keliantis rūpesčio, yra kalbos klausimas. Namuose iki mokyklos metų vaikas kalbėjo lietuviškai (kartais gal vien ir todėl, kad tėvai nemokėjo angliškai). Tačiau mokykloje jis jau turi šnekėti angliškai ir kuo geriau anglų kalba jis kalbės ir ja rašys, tuo daugiau jis bus giriamas ir jam bus už tai atlyginama geresniais pažymiais, draugų pagarba ir t.t. Namuose, tuo tarpu, jis vis dar yra verčiamas kalbėti lietuviškai, nes tėvai pyksta ir baudžia, jeigu jis išsitaria angliškai. Vaikas, kaip matome, atsiduria prieš dilemą. Jis nejučiomis ir nesąmoningai klausia savęs, kas daryti, kaip visa tai sutaikinti ir ką pasirinkti?

Savaime aišku, niekas greitai neišsisprendžia ir

vyksta nuolatinė kova. Vaikas, mokyklos ir draugų įtakos paveiktas, pradeda abejoti ir kitomis tėvų laikomomis vertybėmis. Jeigu tėvai lengvai nenusileidžia ir net jį nuvaro į šeštadieninę lietuvišką mokyklą, vaikas dažniausiai ją lanko priverstas, gailėdamasis laisvo laiko, kurį būtų galima praleisti su draugais arba bežiūrint televizijos. Jam Lietuvos praeitis ir istorija yra mitas, kurį malonu ir įdomu išklausyti, jeigu mokytojas moka tai įdomiai ir patraukliai papasakoti. Vaikai, neviską supranta, ką jiems aiškina mokytojai, kurie skiriasi nuo jiems įprastų mokytojų mokykloje. Mokytojai, kurie nesistengia įsigyventi į naują aplinką — ir jaunimo auklėjime vartoja pasenusius arba netinkamus metodus. Senosios kartos mokytojai dažniausiai nesugeba įdomiai ir patraukliai papasakoti. Dažnai susidaro sunkumų ir su kalba. Bendrumas, kuris yra reikalingas, kad mokiniai galėtų pasisavinti jiems dėstomas idėjas ir idealus, beveik išnykęs tikrovėje, ir yra labai sunku ir vaikams ir mokytojams, ką nors bendrai pasiekti.

Ryšys tarp tėvų ir mokytojų dažniausiai yra menkas arba jo visai nėra. Tėvai jaučiasi atlikę savo pareigą, pasiųsdami vaikus į mokyklą. O jau tikėtis, kad jie mokytojus papildytų savo žiniomis ir supažindintų vaikus šeimos ratelyje su palikta tėvyne yra retai sutinkamas tikrovės sapnas.

O kova tarp tėvų ir vaikų tęsiasi, vis didėdama ir paglemžda platesnį akiratį. Nesantaika pradeda atsirasti įvairiuose menkniekiuose, kurie vaikams reiškia prisitaikymą prie aplinkos reikalavimų ir draugų, o tėvams jų autoriteto pažeidimą. Dažnai girdimi tėvų pamokymai, kad taip lietuviukui nepridera elgtis ar, kad Lietuvoje tai buvo negirdėtas dalykas — dusliai atsimuša į vaikų ausis, nes jiems nei Lietuva nei tėvų pasididžiavimas savomis tradicijomis visiškai nieko nereiškia.

Taip ir vyksta nuolatinė kova tarp tėvų statomų reikalavimų, jų siekimų ar idealų, ir tarp vaikų noro prisitaikyti prie aplinkos, jų noro pasidaryti kaip galint panašesniais į savo draugus. Kas tėvams yra ir lieka svetima, vaikams pasidaro sava. Kaip pav.: tėvai vis dar skaito Kanadą ar Ameriką ne sava žeme, jų papročius ne savais. Mokykla, mokytojai, programos vis dar yra svetimos ir nepasisavintos. Vaikams gi tai visa yra sava, pažįstama, suprantama ir miela. O tėvų pasakos ir atsiminimai apie Lietuvą, jų dejonės ir aimanavimai apie lietuviškumą lieka svetima ir yra priskiriama prie tėvų nepajėgumo prisitaikyti prie dabartinių sąlygų. Dažnai vaikai kalba apie tėvus, kaip "old fashioned" ir nieko nenusimanančius apie šio krašto gyvenimą.

Kaip matome, pastangos padaryti vaikus lietuviais yra labai sunkios, nes lietuviškas auklėjimas vykdomas dirbtinėje atmosferoje. Įprastinėse sąlygose, tai yra savoje tautoje, šis vystymasis yra savaimingas ir nereikalaujantis ypatingų pastangų. Vaikas nesusiduria su tuo, kas svetima ir kas lietuviška, priešingai tas klausimas iš viso nekyla, nes visa aplinka lietuviška. Jis kalba lietuviškai, nes kitokios kalbos nei jis, nei tėvai nemoka, jis eina į lietuviškas mokyklas, nes kitokių mokyklų nėra, jis draugauja su draugais, kurių tėvai irgi yra lietuviai ir kurių vertybės beveik visai arba labai mažai skiriasi nuo jo ir jo tėvų laikomų vertybių. Trumpai paėmus, visa aplinka ir visas gyvenimas auklėja tą vaiką lietuviu ir noroms ar nenoroms jis prisiriša prie to krašto ir jį pamilsta, nes tas kraštas su savo kultūra, bendruomene su savo knygnešiais ir rūpintojėliais pasidaro jo egzistencijos atsparos taškas, be kurio jis nežino, kad yra įmanoma gyventi.

Šis, pasakyčiau, pastangų nereikalaujantis brendimas, yra gražiai išreikštas Vytauto Mačernio vieneme sonete:

"Už lango regis vakaro dangus ugninis,
Jame iškyla ąžuolais apaugusi kalva.
Tenai ramus senolių mano kapinynas,
Ten žemė, juos priglaudusi, puri, lengva . . .
O čia — senolių namas, didelis ir tvirtas,
Jame gyvena atkakli, žemaitiška dvasia,
Nevienas ją nešiojęs dulkėmis pavirto,
O jis vis augo ir tvirtėjo ainių kartose.
Kiekvieną vakarą iš kapinyno seno
Senoliai grįžę mano kambary susėda
Aplink mane, plačiu ir taisyklingu žiedu
Ir ima tarp savęs įvertint darbus mano."

Jeigu Nepriklausomoje Lietuvoje išaugęs vaikas jaučia atsakomybę savo tautai, jeigu jame yra taip gyva kartų ir tęstinumo dvasia, jog jis nerimauja, kad senoliai ima tarp savęs įvertinti jo darbus, tai Amerikos kontinente išaugintas vaikas yra likimo nuskriaustas, nes jis nesijaučia turįs senolius nei vienam nei kitam krašte. Iš dalies tėvų lietuviškumas net dar sunkina jo buitį, kadangi jam reikia nuolatos rasti išeitį iš tos dilemos. Jam nuolatos reikia ieškoti naujų kelių, kurie užtikrintų tėvų meilę — meilę, kuri yra kiekvienam vaikui reikalinga, ir kuri tuo pačiu neišstumtų jo iš aplinkos, kuri jam yra tapusi sava ir taip pat reikalinga.

Todėl iš vienos pusės galima teigti, kad vaikas palaikys ir stengsis pasisavinti tėvų lietuviškumą tik iki tokio laipsnio, be kurio jam tėvų meilė bus neįmanoma. Vadinas, jie bus tiek lietuviai, kiek tėvai to iš jų reikalaus ne vien tik žodžiais, bet savo darbais ir elgsena.

Kadangi čia nėra psichologinė vaiko vystymosi ar brendimo studija, pakaks pastebėti, kad metams bėgant, vaikas bręsta ir pradeda reaguoti į aplinką daug sąmoningiau ir realiau. Jis pradeda galvoti ir rinktis tarp įvairių vertybių ir idealų. Pirmiausiai noriu pabrėžti, kad tos vertybės ir idealai dažniausiai nėra susiję su, mūsų akimis žiūrint, pačiomis pagrindinėmis vertybėmis. Pavz.: jaunuolis nesirenka, ar Lietuva, ar Kanada yra jo kraštas; jam tas yra savaime aišku. Jis nesijaučia taip, kaip tėvai kad jautėsi "tremtinis", "išeivis", jo status irgi jam yra labai aiškus. Jis gyvena krašte, kuris jį užaugino, krašte, kurio kalba jam yra daug lengviau kalbėti nei savo tėvų, krašte, su kurio papročiais jis yra supratęs, krašte, kur jis mokėsi ir į kurį yra įdėtos jo visos viltys ir svajonės. Ateitis ir šis kraštas yra neatskiriamos sąvokos, nes jis negali įsivaizduoti rytojaus be viso to, ką jis pažįsta ir kas jam yra sava. Tėvai, gyvenimo stumiami, prie tos minties puoselėjimo prisideda, nes ir jie jau didele dauguma nustojo žiūrėti į dabartinį gyvenimą, kaip laikiną. Ir jie iš išeivių — tremtinių pasidarė emigrantais, labai dažnai ieškančiais vieno: tik geresnės ir saugesnės materialinės būklės.

Vertybės, kurias jaunuolis renkasi, dažniausiai yra susiję su kasdienybe, su jo gyvenimo aplinka. Jis pradeda galvoti ir rimčiau svarstyti apie ateitį ir jai ruoštis. Jis pasidaro kritiškesnis visam kam ir dažnai nejučiomis pervertina iki šiol laikytas vertybes, kai kurias pasisavindamas, kitas atmesdamas ir t. t.

Čia mums ypatingai svarbu atsiminti, kad vai-

Pro žiemos rūką ir speigą matau tave, o brangus Lietuvos kampeli, sukausytą ir varganą . . .

Kauno vaizdas žiemą nuo Vytauto kalno.

ką, jam norint ar nenorint, visą laiką veikė tėvų įtaka. Tėvai, negalėdami persiimti jiems peršama svetima kultūra, reprezentavo ir stengėsi vaikui perduoti savo lietuvišką kultūrą ir dvasią. Jų pažiūra į gyvenimą, papročiai, tėvynės ilgesys ir skaudūs pergyvenimai bei prisiminimai veikė vaiką, palikdami jo sąmonėje ir pasąmonėje tam tikrų atgarsių.

Todėl nenuostabu, kad ir lietuvybės samprata iškyla į paviršių ir jaunuolis pradeda lietuviškumą objektyviau vertinti ir kritiškiau žiūrėti į tėvų atsivežtąją kultūrą. Jis lygina tėvų kultūrą su jam sava vietine kultūra ir renkasi tą, kuri jam daugiau siūlo ir žada.

Kad galėtume geriau suprasti ir įsijausti į to jaunuolio padėtį, atsidūrus šioje kryžkelėje, trumpai panagrinėkime kultūros sąvoką.

Paskutiniu laiku apie kultūrą buvo daug rašyta ir kalbėta. Kultūra yra vadinama tautos siela. Kultūra yra apibūdinama kaip pati giliausia žmogaus savybė, jo minties, moralės ir grožio jausmų išvystymas. Viena iš svarbiausių kultūros žymių yra tas faktas, kad kultūra nėra pastovi ir užbaigta. Ne tiek svarbu gyviems žmonėms, ką jų bendruomenė praeityje yra nuveikusi, ne tiek mums yra svarbu, kokia garsi yra senovėje buvusi mūsų prosenelių žemė, kiek tai, ką ji šiandien sugeba. Nutausta ateiviai net ir turėdami neprilygstamą kultūrinį palikimą, jeigu jų išeivinė bendruomenė savo kūrybiškumu atsilieka nuo aplinkos, su kuria jinai sąmoningai, ar gal dar dažniau net nesąmoningai yra lyginama.

Čia ir glūdi iš dalies mūsų tragedija. Mūsų kultūra yra statiška savo charakteriu; mes dedame visas pastangas išlaikyti tai, ką mes atsivežėme, bet mažai rūpinamės, ką nors naujo sukurti. Mūsų pagrindė klaida ir yra ta, kad mes mažai rūpinamės kūrybiškumu, nors kūrybiškumas ir yra viena iš dviejų pačių esminių tautos išlikimo sąlygų. Tauta lieka gyva, kol fiziškai gyvi jos žmonės ir kol jų kultūros turinys suteikia jiems pakankamai atsparos prieš kitų kultūrų tautos jėgą.

Kaip, norisi paklausti, gali mūsų atsivežtoji kultūra duoti mums pakankamai jėgų atsispirti prieš amerikoniškąją kultūrą, kai mūsų kultūra nėra pritaikyta prie šio kontinento reikalavimų, kai jinai

buvo kuriama kitame krašte ir formuojama kitokių sąlygų ir reikalavimų.

Nuolatinės kultūros kūrimas reikalauja bendravimo su kitomis tautomis. Progresyvios tautos skolinasi viena iš kitos visokeriopus laimėjimus ir išradimus. Jos bendrauja, dalinasi ir viena kitą praturtina, kas yra nauja, jos perdirba savaip, perkošia per savo tautos tradicijas ir samprotavimą ir tuo pačiu kuria savitą kultūrą, kuri nesibijo svetimųjų įtakos.

Deja, mūsų dabartinė padėtis neprilygsta šiai kultūros sąvokai. Būdami maža tauta, mes labai bijome svetimųjų įtakos ir dažnai aštriais žodžiais esame perspėjami, kad saugotume viską, kas sava ir nejieškotume svetimų vertybių, nes antraip gręsia tautinė pražūtis. Atrodo, kad visos mūsų jėgos ir pastangos yra įdėtos į savęs apgaudinėjimą ir vengimą susidurti su realybe. Nes iš dalies mes bijom, kad realybė gali parodyti mums kelią į tikresnį tautinį rytojų, kuris reikalaus daugiau pastangų ir darbo, nes jis nebus neviltis.

Nors mums kartais labai sunku tai pripažinti, faktas lieka faktu, kad amerikoniškoji kultūra yra dinamiška: ji ne tik eina su gyvenimu, bet ir kuria, ji ne tik stato kasdien naujus reikalavimus, bet ir patiekia į juos atsakymus. Mes čia nesvarstysime tos kultūros augščio ir nenagrinėsime, kuriomis vertybėmis jinai yra pagrįsta. Pakanka tiktai konstatuoti faktą, kad jinai yra prieinamesnė mūsų jaunimui ir kad ji iš savo pasekėjų reikalauja mažiau pastangų ir aukos, negu mūsų lietuviškoji kultūra.

Argi nuostabu, todėl, kad jaunuolis išaugintas amerikoniškos kultūros įtakoje, jos neatmeta, bet priešingai, jos normomis vertina tėvų lietuvišką kultūrą, kuri, kaip minėjau, yra statiška ir dar nespėjusi kaikuriais atžvilgiais sulygti su čionykšte amerikoniškąja kultūra.

Dr. Juozas Girnius, kalbėdamas apie kultūrą, aiškiai pabrėžia, kad neįaugus į tėvų tautos kultūrą, dvasia išsijungiama iš tėvų tautos. Gali būt, nesigėdijama savos kilmės, leidžiama savimi didžiuotis tiems, kurie to nori. Kaip pavz.: mes labai dažnai prisiskiriam prie savo tautos kuo nors pagarsėjusius žmones.

Taip pat galima net simpatizuoti tėvų tautai, bet pasisavinus svetimąją kultūrą, o tuo pačiu įaugus į svetimą tautą, nebus dėl tėvų tautos kenčiama ir ko-

Svajonė (fragmentas)
Skulpt. JUOZAS ZIKARAS

vojama, nes ji bus tik tėvų tauta, nebe sava tauta.

Dabar mes savęs paklauskim, kiek toks jaunuolis, išauklėtas amerikoniškos kultūros įtakoje ir didele dalimi ją pasisavinęs, gali jaustis lietuviu ir, kiek jam gali būti svarbu lietuviškumo išlaikymas?

Į šį klausimą mes negalime atsakyti, nepaklausę savęs kito klausimo. O koks yra tikslas mums iš viso išlaikyti lietuviškumą, kodėl aš turiu dėti daug pastangų, kad išlikčiau lietuviu, argi galų gale ne tas pat, ar aš būsiu lietuvis ar pasidarysiu amerikonu ar kanadiečiu, jeigu aš būsiu geras žmogus?

Šis klausimas, aš esu tikra, ras atgarsių kiekvieno iš mūsų širdyse, nes ir mes dažnai abejojame ir pasąmonėje svarstome šią lietuviškumo problemą. Dažnai mes nedrįstame ir patys sau prisipažinti, jog mes abejojame, nes dar jaučiamės atsakingi prieš to Mačernio senolius ir kažkaip bijome nusikalsti savo tautai.

Todėl dabar aš norėčiau atkreipti dėmesį į tą faktą, kad šis baimingas abejojimas, šis nepasisavintasis, bet pažįstamas ir artimas nerimas ir skiria studentus nuo mūsų tėvų ir nuo dabar bręstančios kartos. Mūsų tėvams šis klausimas nekyla ir jie neabejoja lietuvybės prasme, nes jie yra lietuviai ir jiems pasirinkti yra jau pervėlu. Bręstanti gi karta savęs klausia, kodėl aš turiu būti lietuviu? Kokia man iš to nauda? Ir jie nejaučia jokio nerimo ir joks atsakomybės jausmas juos nebaugina.

Nenuostabu todėl, jog mes, dar gimę ir keletą metų praleidę Lietuvoje, esame ir turime būti tas tiltas, kuris jungia dvi prarajas, tiltas kuris, suartina tos pačios tautos vaikus, kad vieni neišsidrabstytų po jų tėvams svetimą šalį ir kad kiti nepasmerktų nesupratę savo numylėtos šalies rytojaus.

O mes šiam vaidmeniui esame, arba turėtume būti gerai paruošti. Iš vienos pusės mes esame užaugę lietuviškos kultūros įtakoje ir dėl to pasidarę lietuvių tautos nariais, iš kitos pusės mes dar atvažiavome į šį kraštą pakankamai jauni, kad pajėgtume didele dalimi prisitaikinti prie šios kultūros reikalavimų ir suprasti dabar bręstančios kartos problemas. Su mūsų vyresniąja karta mus riša ta pati kultūra, dalinai tie patys pergyvenimai, tas pats lietuviškumo jausmas ir rūpestis tėvynės reikalais. O su dabar bręstančia karta mes taip pat esame artimi, nes ir jų problemos mums yra nesvetimos, nes ir mes, kaip ir jie, turėjome jieškoti būdų prisitaikyti prie aplinkos reikalavimų, nes ir mes turėjome pažvelgti realybei į akis. Tėvų svajonių ir vilčių mums jau nebeužteko.

Čia nekalbėsiu apie mūsų santykius su vyresniąja karta. Noriu trumpai pažvelgti į mūsų santykius su bręstančia karta ir panagrinėti, kokią įtaką mes akademikai galime jiems daryti.

(Pabaiga sekančiame numery)

Danutė Paškevičiūtė

LIETUS NEMIGO NAKTĮ

Nuožmūs lietaus lašai krenta į stogą,
O aš nemiegu pritvinkusioj nakty
Klausau liūdno vandens bėgimo,
Kai paskutinį sniegą lietus plauna
Nuo kalnų į slėnius per visą tamsią naktį.

Medžių šakos bejėgiai atsirėmusios į dangų,
Kaip rankos atsiduoda lietaus plakamos.
Ir širdis liūdėsio slėpiniuos kartu su jomis
Lietaus lašus ištroškusi godžiai geria.

Išplauk, lietau, visą sielvartą
Ir paskutinį sniegą nubėgdyk upeliais,
Laisvės viltimi atgaivink man sielą.
Juk paryčio rūkuos paskui vistiek išblykš diena
Ir saulėje čiurlens pakalnėmis vanduo...

ATEIK, ATEIK.

Ateik, ateik tu pas mane
Šią naktį vienišą
Ir man ranka švelniai
Apsikabink pečius.
Šią naktį šešėliai
Medžių prie vienas kito glaudžiasi...

Ateik, ateik ir apkabink
Ranka švelniai mane.

Bet aš žinau, kad tai tiktai
Papaikusi svajonė,
Kad neateisi niekad...
Ir kad aš tavęs
Jieškoti niekad neišeisiu
Šią naktį vienišą ir gūdžiai baisią.

Ada Karvelytė-Dubauskienė

NESIGAILĖK DAUGIAU MANĘS

Žinau, o Viešpatie, Tau baisiai nusibodau,
Nesigailėk daugiau manęs, Tave meldžiu —
Tiek kartų širdį kruviną man rodei,
O aš, — tik neregė, tik nusidėjėlė esu...
O Dieve, bausk mane ir liepk gyventi,
Nesu verta numirti be kančios —
Nesu verta lešelio kraujo Tavo švento,
Ir Tavo ašaros nukritusios, tyros...
Bet, ar tiki, — Tave myliu beprotiškai,
Paimki viską iš manęs, kas man brangu —
O gal, — o gal ir eilę šitą taip savotišką,
Tau dovanoti, Viešpatie, galiu?...
Žinau, žinau — Tau baisiai nusibodau,
Nesigailėk daugiau manęs, Tave meldžiu —
Tiek kartų širdį kruviną man rodei,
O aš, — tik neregė, tik nusidėjėlė esu...

TIES BEDUGNE

Aš prakeikta ir laumių užkerėta,
Drebėdama žengiu krantu bedugnės —
Ir žeidžia mano kojas uolos kietos,
O akyse dar skaisčios ugnys...
Mane prakeiktą, laumių užkerėtą,
Į patį vidurį įmeskite bedugnės! —
Ak, nebėra ant šito kranto žingsniui vietos,
Ir akyse jau gęsta skaisčios ugnys...

KAI NUMIRSIU

Kai numirsiu, dainos mano,
Jūs parneškit į namus —
Tegu paukščiai gimto krašto,
Išdainuoja tuos žodžius.
Pasakykit, kad negrįšiu,
Mano sodams ir šilams —
Tegu gėgužės išrauda,
Tas dainas tėvų kapams...

MOTERŲ TEISĖS ŠIAURĖS AMERIKOJE

E. BUTKEVIČIENĖ

Kalbėti apie moterų teises yra gana sunkus ir painus klausimas. Paskaičiusi keletą veikalų, nagrinėjančių moterų teisių klausimą, norėčiau tomis žiniomis pasidalinti ir su "Moters" skaitytojomis.

Paskutinių 150 metų laikotarpyje moterys pergyveno didelę revoliuciją, kuri, gal būt, nepareikalavo kraujo praliejimo, bet išspaudė daug ašarų ir sunkaus prakaito. Moters pasaulis ir jos gyvenimas pasikeitė iš pagrindų ir dar vis tebesikeičia. Dabar moteris atsidūrė kryžkelėje, tarp buvusios vergijos vyrui ir dabartinio pripažinimo, kad ji yra žmogus su lygiomis teisėmis, kaip ir vyras.

Pažvelgus į senovę, į viduramžius ar net į pereitą šimtmetį, sutinkame moterų, kurios valdė savo kraštus ir turėjo svarbios įtakos visuomeniniame gyvenime. Kaip kad pav.: Egipto karalienė Kleopatra, Rusų valdovė Katerina Didžioji, Elzbieta ir Viktorija Anglijos karalienės ir panašios. Jos buvo žinomos ne tik dėl savo karališkos kilmės ir įgimtų gabumų, bet taip pat jos turėjo lygias teises su tų laikų vyrais valdovais. Buvo ir tokių moterų, kurios savo įgimtais gabumais ir pasiryžimu išaukštino moters vardą kūrybiniame pasaulyje. Dar viena grupė moterų pasižymėjo savo dvasiniu ir kilniu gyvenimu ir Bažnyčios yra kanonizuotos — paskelbtos šventomis.

Bet šitos moterys buvo tik išimtys, tai maža saujelė, palyginus su milijonais pilkų moterų, kurioms nebuvo leista pasirodyti toliau už namų ribų. Jos neturėjo jokių politinių, ekonominių ar civilinių teisių. Tų laikų papročiai ir tradicijos trukdė joms pasireikšti visuomeniniame gyvenime.

Kaip ten bebūtų, bet niekas negali nuneigti, kad per tūkstančius metų nuo pasaulio pradžios, Dievas suteikė moteriai šventą motinystės prigimtį. Būdama motina, — moteris turėjo nepaprastai didelę įtaką pasauliui, ir visuomenei, nežiūrint jos žemos padėties. Bet į tą jos įtaką buvo žiūrima, kaip į netiesioginį veiksmą. Būdama motina ji atliko herojiškus darbus tarp visokių kitų jai užkrautų pareigų. Ji auklėjo, mokė ir paruošė vaikus tam visuomeniniam gyvenimui. Jos įnašas į ekonominį pasaulį nebuvo nei kiek mažesnis, kaip šiais laikais. Verpimas, audimas ir siuvimas tai buvo moters pašaukimo darbas.

Šiaurės Amerikos kontinente moterys suvaidino esminį vaidmenį kūrimosi pradžioje. Kolonizacija nebūtų buvusi įmanoma, jei ne drąsa, narsumas ir pasiryžimas tų pijonierių žmonų ir motinų kovoti už geresnį būvį.

Nežiūrint visa to, faktas lieka faktu, kad dar taip neseniai moteris buvo traktuojama kaip kokia manta ar vergė. Ypatingai Azijos kraštuose, moterys turėjo tik tiek teisių dėl savo likimo, kiek turi melžiama karvutė.

Kaip anksčiau buvo minėta, moteris neturėjo jokių politinių teisių, nes negalėjo balsuoti ar užimti valstybinės tarnybos. Kanados moterys turėjo šiek tiek civilinių privilegijų, kaip pvz.: netekėjusios ir našlės galėjo tvarkyti savo turtą. Bet, kai tik moteris ištekėjo, ji nustojo egzistuoti kaip žmogus.

Anglijos moterys turėjo šiokių tokių civilinių teisių 18 amžiuje, bet ir tas pagaliau atėmė iš jų. Tam atėmimui pasidarbavo vienas žinomas anglų advokatas Sir William Blackstone. Anglų papročių teisė skambėjo: "Vedybos tarp vyro ir moters reiškia vienetą". Jis išaiškino, kad tas vienetas yra vyras. Todėl net iki pabaigos devynioliktojo šimtmečio ištekėjusios moterys netik negalėjo valdyti savo turto, bet taip pat neturėjo teisės sustabdyti savo vyro jos turtu pasinaudoti, ar jį išeikvoti taip, kaip jis rado jį sau tinkamu. Buvo labai dažnas dalykas išgirsti, kad vyrai prašvilpė savo žmonų paveldėtus turtus. Dar toliau, jei moteris paliko vyrą ir susirado sau darbą, vyras turėjo pilną teisę ją prievarta sugrąžinti pas save, ar pasisavinti jos uždarbį.

Moterys negalėjo baigti universitetų, nes jos nebuvo į juos priimamos. Jų padėtis buvo visiškas priklausomumas nuo vyrų, nes negalėjo užsidirbti sau pragyvenimo. Jei kurios ir dirbdavo, tai galėjo užimti vietas kaip tarnaičių, modisčių ar siuvėjų, bet ir šitie darbai buvo labai menkai apmokami. Šiek tiek prasilavinusios moterys galėjo užimti auklių vietas ar mokytojauti mergaičių bendrabučiuose, kaip kad yra aprašyta Charlotte Bronte's knygoje "Jane Eyre".

Maža galimybė rasti darbą ir menkas atlyginimas reiškė, kad merginos buvo auklėjamos su ta mintimi, kad vedybos yra tik viena išeitis savo gyvenimą ateityje aprūpinti. Vargas tai merginai, kuri pasiliko neištekėjusi. Jos dalia buvo — likti neapmokama tarnaite savo broliui ar kokiam artimam nevedusiam vyriškos lyties giminaičiui.

Reikia paminėti, kad buvo saujelė moterų, kurios prasiskverbė į augštesnį visuomeninį sluogsnį. Toronto gyventojų surašinėjimo statistika rodo, kad 1837 metais 118 moterų vertėsi prekyba. Panagrinėjus toliau, matyti, kad dvi iš jų laikė viešus namus, viena turėjo vaistinę, kurią jai vyras paliko mirdamas, dar kita buvo perėmusi laikraščio redagavimą po savo vyro mirties. Buvo ir tokių, kurios vertėsi gyvulių ar ledų prekyba.

Anglijoje kova dėl moters lygių teisių iškilo tik 18 šimtmečio pabaigoje. Ta kova sutapo su išradimu moderniškų staklių, kurios pakeitė moters gyvenimą iš pagrindų ir kartu iškilo mintis kovoti prieš įsisenėjusius įstatymus bei papročius. Industrializacija privertė tūkstančius moterų palikti namus ir eiti darban fabrikuose, nes tuometinis vyrų atlyginimas nedavė galimybės išmaitintinti šeimas. Industrializacija taip pat paveikė augštesnio luomo moteris. Fabrikai, mašinos ir verpyklos atėmė iš jų namų ūkio darbus, kaip kad verpimą ar audimą. Jų gyvenimas pasidarė tuščias — jų pačių bei visuomenės pažiūros netoleravo jieškojimo darbo fabrikuose ar kasyklose.

Šitoks perversmas moterų gyvenime iššaukė sekančius reikalavimus:

1. Darbininkės moterys reikalavo naujų įstatymų pravedimo, kurie apsaugotų jas ir jų vaikų sveikatą, nes darbo sąlygos fabrikuose ir kasyklose buvo nežmoniškai sunkios ir nepakenčiamos.

2. Beprasmiškas augštesniojo luomo moterų gyvenimas iššaukė kovą dėl teisių į mokslą, į darbą ir į savarankiškumą.

Buvo ir tokių moterų, kurios stvėrėsi labdarybės

Senelio pasaka. Molis
Skulpt. JUOZAS ZIKARAS

darbo. Elisabeth Fry, matydama sunkią kalinių būklę, paaukoja visą savo gyvenimą, dirbdama, kad patobulintų kalėjimo reformas, pagelbsti konkrečiai tų nelaimingų ir paklydusių žmonių rehabilitacijai. Kitos lankosi beturčių kvartaluose ir steigia labdarybės įstaigas. Dar kitos, kaip Florence Nightingale įkūria gailestingųjų seselių profesiją, atidarydama dar vienas duris moterims į pasaulį. Vienu žodžiu, moterys pradeda jausti pareigą dirbti žmonių gerbuviui už namų ribų.

Bet deja, nors moterų užsimojimai ir naujai sukurtos idėjos buvo kilnios ir gražios, jos sutiko visapusišką opoziciją. Anglijos moterys tučtuojau suprato, kad joms bus sunku pasiekti savo tikslą — pakeisti savo padėtį, pagerinti darbo sąlygas, gauti teisę baigti augštąjį mokslą, likti savarankiškomis ir pakeisti įsisenėjusias pažiūras tol, kol jos negaus teisių balsuoti ir užimti valstybinių tarnybų.

Šitokie moterų reikalavimai iššaukė sąjūdį, kuris buvo pavadintas "Kovojančių Moterų Balsavimo Teisių Šalininkės" arba trumpiau — "Kovojančios Sufražistės".

Prie tų kovojančių sufražisčių prisidėjo ir kaikurie vyrai, kaip kad žinomas Mr. John Stuart Mill, kuris savo rašiniuose reikalavo, kad moterims būtų suteiktos lygios teisės. Tų sufražisčių judėjimą palengvino tuometinis Europoje humanistinis judėjimas ir Prancūzijos Revoliucijos paskelbta manifestacija, kurioje mes randame žodžius: "Lygybė Moterims".

JAV moterys pirmą kartą paskelbė pasauliui, kad jos kovoja už savo lygias teises 1848 metais. Tuomet maža grupė moterų ir joms prijaučiančių vyrų susirinko posėdžio Wesleyan koplyčioje, Senecca Fall, N. Y. ir to susirinkimo dalyvės, kurių tarpe keturios Mott seserys, pasinaudodamos JAV Nepriklausomybės Deklaracija, paskelbė sekančiai: "Moteris yra lygi vyrui". Tas jų obalsis buvo — Moterų Teisių Deklaracijos paskelbimas. Jos taip pat konstatavo faktą, kad išsikovojimui lygių teisių moterims pirma sąlyga yra tokia: gauti teisę į rinkiminį balsavimą.

Kanados moterys nebuvo sufražistės, nei jos paskelbė kokias nors dramatiškas deklaracijas. Žinoma, Anglijos ir Amerikos moterų obalsiai prisidėjo prie moterų teisių pagerinimo Kanadoje, bet jos pačios dirbo ramiai,bet išdaviai, savo įstatymų ribose. Ontarijoje mes užtinkame augštų valdžios pareigūnų

JA VALSTYBIŲ PREZIDENTO ŽMONA — JAQUELINE LEE BOUVIER KENNEDY.
Š.m. sausio 20 d. John Fitzgerald Kennedy inauguruotas 35-ju JAV prezidentu. Jis yra jauniausias iš visų buvusių JAV prezidentų — 43 m. amžiaus. Pirmą kartą į Baltuosius Rūmus įžengė katalikas. Jo žmona Jaqueline Lee Bouvier Kennedy, kaip Pirmoji Ponia (First Lady) JAV yra ne vien jauna ir žavinga moteris, bet augšto išsilavinimo ir menininkė. Kilusi iš milijonieriaus šeimos, ji galėjo naudotis komfortu ir lankyti geriausias mokyklas. Baigusi kolegiją ji dar studijavo kalbas ir literatūrą Sorbonos universitete. Laisvai vartoja prancūzų, italų ir ispanų kalbas. Prieš ištekėdama dirbo viename laikraštyje kaip žurnalistė ir menininkė fotografė. Mėgsta tapyti paveikslus. Ji turi dukterį Caroliną ir neseniai gimusį sūnų. Savo butą Baltuosiuose Rūmuose žada įrengti pagal savo skonį. Pasižymi vaišingumu. Į savo namus žada priimti ne vien politikus ir valdžios žmones, bet ir žurnalistus, jaunimo atstovus bei menininkus. Suprasdama savo vyro sunkias prezidento pareigas, žada sudaryti namuose sąlygas, kad jis galėtų tinkamai tarnauti savo tautai.

žmonas, kurios dirba kovodamos, dėl lygių moters teisių. Jų tarpe mes sutinkame Dr. Emily Hovard Stove. Ji, dar būdama jauna, buvo priversta susirūpinti savo šeimos išlaikymu, dėl staigios vyro ligos. Ji nutarė pasidaryti daktare, bet nei vienas Kanados universitetas jos nepriėmė, kadangi ji buvo moteris. Todėl, daug negalvodama, ji įstojo į Moterų Medicinos Fakultetą New Yorke. Baigė jį 1868 metais ir grįžo atgal į Kanadą praktikuoti savoje profesijoje. Vėliau toks moterų judėjimas persimetė į Vakarų provincijas ir jos dirbo glaudžiai su Ontario provincijos moterimis.

Be virš minėtų priežasčių buvo daug ir kitų dalykų, kurie pagelbėjo moterims laimėti ilgai tęstą kovą. Išradimai naujų mašinų suteikė galimybę moterims dirbti industrijoje. Tas iššaukė didesnę darbo rinką. Išradimas rašomosios mašinėlės ir telefono atidarė duris moterims dirbti įstaigose. Du pasauliniai karai pareikalavo daug darbo jėgos ir moterys užėmė vyrų vietas beveik visose srityse. Moterys įgavo teises į mokslą ir jos tapo esminis ir svarbus vaidmuo valstybės ūkyje. Pirmyn pažengusi medicina padėjo moteriai apsaugoti geriau savo sveikatą, kaip kad buvo anksčiau ir dabar statistika rodo, kad moterys gyvena ilgiau, negu vyrai. Šiandien moteris virš 40 metų skaitoma jauna, jos vaikai dažniausia esti jau subrendę ir ji yra dar naudinga visuomeniniam gyvenimui. Vakarų pasaulyje, ir ypatingai angliškai kalbančiuose kraštuose, moterys išsikovojo ypatingai daug teisių, apie kurias jų senelės galėjo tik pasvajoti. Tačiau jos dar galutinio tikslo nepasiekė — diskriminacija dar neišnykusi, o ypatingai, tai kas liečia atlyginimą darbe.

ŠIŲ DIENŲ MOTERŲ TEISĖS

Pilietybės teisė. Kanada, JAV ir D. Britanija pripažįsta moterims pilietybės teises. Tai reiškia, kad kanadietė, ištekėdama už svetimšalio, nenustoja savo pilietybės ir ji gali ją pasilaikyti, jei ji to nori. Svetimšalė, ištekėdama už kanadiečio gali gauti Kanados pilietybę po vienerių metų išgyvenimo Kanadoje. Pilietybės Aktas buvo paskelbtas 1947 metais.

Politinės teisės. Kanados moterys gavo teisę balsuoti į Federalinę valdžią nuo 1918 metų. Provincijos pasekė Federalinės valdžios keliais, išskyrus Quebec'o provinciją, kuri pripažino moterims teisę į provincijos balsavimus 1940 metais. Kas liečia savivaldybės ar valsčiaus valdybos balsavimus, moterys turi teisę balsuoti tokiomis pat sąlygomis, kaip ir vyrai.

Kanadietės turi teisę užimti vietą visuose Kanados valdymo organuose, bet jos negali dalyvauti jury komisijoje (prisiekusiųjų teisme) 7-se Kanados provincijose. Quebec'o provincijoje moterys negali dirbti kaip notarės.

Civilinė teisė. Kanadoje moterys, išskyrus Quebec'o provinciją, turi teisę daryti įvairiausias sutartis, administruoti savo turtą ir t.t. Vienu žodžiu, turi pilnas civilines teises. Vyras negali priversti ją gyventi su juo prieš jos norą ar valią, ar disponuoti jos pinigais. Ta civilinė teisė yra pritaikyta ištekėjusioms ir netekėjusioms moterims.

Bet Quebec'o provincijoje ištekėjusios moterys neturi pilnų tų civilinių teisių, kurias turi kitų provincijų moterys. Quebec'o provincijos Kodeksas, skyrius Nr. 986 skamba šitaip: "Virš žemiau išvardinti asmenys dėl savo nepajėgumo negali sudaryti jokių legalių sutarčių — nepilnamečiai, idijotai ir ištekėjusios moterys".

Jau daugelis metų praėjo, kai Quebec'o provincijos moterys nerimsta ir kovoja prieš tuos įstatymus, neleidžiančius joms sudaryti sutarčių ar turėti tokias pat civilines teises, kuriomis kitų provincijų moterys naudojasi. Jos veda kovą, daro žygius, kad kaip nors pakeistų tą įsisenėjusį Quebec'o Kodeksą, bet iki šiol dar to nepasisekė pasiekti.

TEISĖ Į MOKSLĄ

Kas liečia teisę į mokslą, Kanados moterys turi tokią pat teisę, kaip ir vyrai. Pradžios mokyklos mokslas yra nemokamas ir privalomas kaip mergaitėms taip ir berniukams. Programa mokyklose yra maždaug ta pati abiems lytims. Universitetas ar kolegijos yra atviros moterims. Laikai, kada moterys nebuvo priimamos į Universitetą, galima sakyti, jau praėjo.

Bet dar yra labai daug skirtingų nuomonių ir pažiūrų apie mokslą ir ypatingai iš tėvų pusės. Yra užsilikusi pažiūra, kad jei šeima turi galimybės duoti mokslą tik vienam vaikui, tai tikrai ta parama turi būti skirta berniukui, nors jo sesuo gal būt yra gabesnė mokinė iš tų dviejų.

EKONOMINĖS TEISĖS

Pažengusieji Darbo įstatymai ir Profesinės sąjungos prisidėjo prie pagerinimo darboviečių sąlygų

moterims. Su pagelba Profesinių sąjungų atlyginimas už darbą buvo padidintas, sumažintos darbo valandos, įsteigta šiokie tokie sveikatos apdraudimai ir pensijos. Bedarbio pašalpą gauna vyrai ir moterys. Darbo įstatymų leidimą tvarko kiekviena provincija atskirai, nes pagal Britų Šiaurės Amerikos Aktą tas buvo pavesta provincijos jurisdikcijai. Visa tai reiškia, kad įstatymai liečią minimumą uždarbio, darbo valandų skaičių, darbininkų kompensaciją, naktinį darbą, atostogas, nėra suvienodinti visose Kanados provincijose. Pvz.: Quebec'o provincijoje moterims yra uždrausta dirbti fabrikuose, kur darbas yra skaitomas pavojingu, kaip tai dinamito fabrike, odų dažymo, švino ir cinko gamyboje.

Kanadoje ir kituose kraštuose yra žiūrima į moteris, kad jos yra fiziškai (jėgos atžvilgiu) silpnesnės, negu vyrai. Dėl to joms yra daroma kaikurių lengvatų, kaip pvz.: įsteigia poilsio vietas fabrikuose ar įmonėse.

Moterys reikalauja lygių ekonominių teisių. Jos nori lygių teisių į darbą, nori tokio pat atlyginimo dirbdamos tą patį darbą, kur ir vyrai dirba, jos nori lygiai tokių pačių teisių į paaugštinimą darbe. Bet šitie reikalavimai Kanadoje ir kituose kraštuose yra paneigti moterims.

Dauguma moterų yra apmokamos daug mažiau, kaip vyrai už valandinį atlyginimą, nors jos dirba prie tų pačių mašinų ir atlieka tokios pat kokybės ir kiekybės darbą. Net pradinis mokėjimas darbininkėms yra daug menkesnis. Šitas skirtumas jaučiamas ne tik darbininkių grupėje, bet ir tarnautojų ar mokytojų. Moterys mokytojos dirba už mažesnę algą, negu vyrai mokytojai. Tiktai tokiose profesijose kaip daktarų ar advokatų atlyginimas yra vienodas, nes jie patys nustato kainas.

Kodėl tokie skirtumai yra ir ką jie reiškia:

1. Daugelis darbdavių samdo moteris darbininkes, nes nori turėti sau didesnį pelną. Jei jie mokėtų vienodą atlyginimą, tai toks reiškinys sukrėstų visą vyrų pasaulį, nes jie niekuomet negalėtų turėti garantijos, kad jų darbas bus pastovus.

2. Darbininkė moteris, gaudama mažesnį atlyginimą, turi susidaryti sau žemesnį pragyvenimo standartą. Jei ji turi išlaikyti vaikus, savo senus tėvus ar ligonį vyrą, jie taip pat turi kentėti nuo tokio mažesnio pragyvenimo šaltinio.

3. Šitoks skirtumas nuteikia aršiau vieną grupę prieš kitą, moteris prieš vyrus.

Moterys yra apmokamos mažiau todėl, kad į jas buvo žiūrima, kaip į protiniai ir fiziniai žemesnį padarą. Ta pasilikusi tradicija dar ir šiandien yra gyva visuomeniniame ir ūkiškame pasaulyje, nors moterys ir sugebėjo įrodyti, kad jos sugeba ir gali nuveikti daugiau negu vyrai. Ypatingai moterys yra geresnės darbininkės rutininiame darbe. Jų smulkesnės rankos ir lankstūs judėsiai yra pranašesni preciziškuose mašinų darbuose.

Darbdaviai visuomet priešinosi suvienodinti atlyginimą, nes jie pasirinko sau parankią ir pigią darbo jėgą — moterį, darydami sau didesnį pelną. Yra ir tokių, kurie principe sutinka, kad atlyginimas būtų suvienodintas, bet aiškinasi, kad esą išmesti pinigai, kol jie apmoko moterį, o paskiau daugelis moterų išteka ir nustoja dirbusios, tuomet, kuomet jos pasidaro produktyvios ir naudingos įmonei. Kiti darbdaviai argumentuoja, kad esą moterys daugiau laiko praleidžia neateidamos į darbą, negu dirbdamos. Kaip ten bebūtų, vienas dalykas yra aišku, moterys nori vienodo atlyginimo tuomet, kuomet jos atlieka tiek pat ir tokį pat darbą, kaip ir vyrai.

Buv. JAV prezidento Dwight D. Eisenhowe žmona. Ji savo nuoširdumu ir paprastumu amerkiečių tautos yra labai augštai vertinama, gerbiama ir mylima.
Aliejinis portretas, dail. Thomas E. Stephens.

Kanados Federalinė valdžia pravedė algų suvienodinimą, nes civiliniai tarnautojai yra apmokami pagal kategorijas, bet ne visų provincijų valdžia dar pasekė tuo pavyzdžiu.

1949 metais Ontario Legistratūroje buvo pasiūlyta pravesti suvienodinimo įstatymus, bet tam buvo pasipriešinta.

D. Britanijos vyriausybė principe sutinka suvienodinti atlyginimą, bet dabartiniu metu neišgali to įgyvendinti civilinėje tarnyboje. Bet kas liečia industriją, tai valstybė sako, kad tas negali būti įgyvendinta, nes gali iššaukti infliaciją, kuri gali pakenkti visai tautai ir jos ekonominiam stoviui.

JAV moterų ekonominės teisės yra daugiau pažengusios, negu Kanadoje ar D. Britanijoje. Federalinė valdžia pripažino vienodą atlyginimą ir 14-ka valstybių pažengė jos pavyzdžiu.

Tarptautinė Darbo Organizacija yra inkorporavusi savo konstitucijoje vienodą atlyginimą kaip vyrams taip ir moterims. Tas taip pat yra pripažinta Universalioje Žmogaus Teisių Deklaracijoje ir Jungtinių Tautų Moterų Chartoje. Kanados Darbo Federacija principe pripažįsta vienodą atlyginimą valstybės tarnautojų tarpe, bet kas liečia industrializaciją, tai sako, kad tam specialių įstatymų pravedimas yra visiškai nereikalingas.

Bendrai palyginus, šių dienų nuomonė apie moters darbą, palyginus prieš 50 metų atgal, žinoma, labai pasikeitė. Šiandien yra visai paprastas daly-

kas, kad merginos dirba, kai baigia gimnaziją ar universitetą, bent iki to laiko, kol jos išteka. Bet žinoma, yra dar sunku moteriai užimti augštesnę vietą. Yra daug pavyzdžių, kad žemesnės kvalifikacijos vyrai užima augštesnes pozicijas, nes jie yra vyrai. Daugelis moterų sako, jos turi atlikti dvigubai geresnį darbą, kad pajėgtų gauti pakėlimą.

Visuomenės pažiūra į dirbančias ištekėjusias moteris irgi pasikeitė. Visuomenė supranta, kad jaunavedžiai turi kurtis sau gyvenimą ir jiems reikia pinigų. Jei neįmanoma iš vieno vyro algos išmaitinti šeimos, visuomenė taip pat toleruoja, bet žiūri skersai į tas moteris, kurios eina dirbti tik dėl liuksuso ar asmeniškų malonumų, palikdamos vaikus darželiuose ar tarnaičių auklėjimui. Mūsų laikų mergaitės yra paruošiamos, kad jos dirbs ir po vedybų, nebent iki tol, kol susilauks prieauglio.

JUNGTINIŲ TAUTŲ PAŽIŪRA DĖL MOTERŲ GYVENIMO PADĖTIES

Jungtinių Tautų Komisija daug pagelbėjo dėl moterų padėties ir jos įgavo daugiau teisių po II-jo Pasaulinio karo. Šita pastovi komisija, kuri nagrinėja moterų teises ir padėtį visuose kraštuose yra sudaryta iš 15-kos moterų, reprezentuojančių 15 Jungtinių Tautų valstybes. Ji tiesioginiai praneša surinktas informacijas Ekonominei ir Socialinei Jungtinių Tautų Tarybai ir yra asistuojama Patarėjų Komiteto, kuris sudarytas iš atstovaujančių organizacijų, kaip Tarptautinės Darbo Sąjungos, UNESCO, Amerikos Darbo Federacijos ir t. t. Tos komisijos darbas yra studijuoti moterų padėtį visame pasaulyje, leisti rezoliucijas ir iškelti moterų teises prieš pasaulio sąžinę.

IŠVADA

Kaip anksčiau buvo minėta, po paskutinio karo moterys išsikovojo daug daugiau lygių teisių, bet savo tikslo jos dar nepasiekė prie galutino suvienodinimo visuose pasaulio kraštuose. 22-se valstybėse moterys neturi teisės balsuoti; Afrikos kraštuose moterys dėvi šydą, uždengdamos savo veidą, poligamija dar praktikuojama; Quebec'o provincijos ištekėjusios moterys neturi pilnų civilinių teisių ir praktiškai visuose kraštuose, neišskyrus nei Kanados, JAV ar D. Britanijos, jos neturi pilnų ekonominių teisių.

Mums visoms yra žinoma Sovietų Sąjungos propoganda, kad sovietų moterims yra suteiktos pilnos civilinės, ekonominės ir politinės teisės. Bet, mes taip pat gerai žinome, kad faktiškai ir praktiškai ten nei vienas žmogus neturi pagrindinių žmogaus teisių, ką Vakarų pasaulis pripažįsta, kaip būtiniausią ir kartu kasdieninę žmogaus gyvybės egzistenciją.

Kad įvykdytų savo užbrėžtą tikslą, moterys turi pirmiausia jaustis pačios savyje, kad tai yra jų pareiga gvildenti lygiateisių moterų klausimą. Jų darbas turi būti ne tik individualus, bet jos turi skelbti tą klausimą per visokias moterų organizacijas bei grupes, kad vien siuntinėjimas rezoliucijų nebus užtenkamas žingsnis šitą darbą nuveikti. Tiesioginė ir nuolatinė kova, ypatingai politiniame sluogsnyje yra būtina. Kiekvienos moters pareiga yra prisidėti, skelbti ir aktyviai dalyvauti tokiose organizacijose, kurios yra užinteresuotos pagerinti moterų teises bei jų padėtį, o ypatingai įstatymų leidimą valdžios organuose.

Kaip mes žinome, Kanados moterys turi teisę balsuoti ir būti valdžios atstovėmis jau virš 30 metų, bet tenka pripažinti, kad jos nelabai pasižymėjo savo plačiu dalyvavimu politiniuse organuose. Labai mažas skaičius moterų atstovauja savivaldybes, provincijos ar federalinės valdžios institucijas. Tenka daryti išvadą, kad Kanados moterys nepilnai išnaudoja taip joms sunkiai iškovotas politines teises. Jei moterys reikalauja lygių teisių, jos neturi pamiršti, kad iš jų bus reikalaujama ir pilnų pareigų išpildymo. Įstatymų pakeitimas ar diskriminacija neišnyks savaime be darbo ir be triūso. Kol mes pačios neišmoksime pravesti, atlikti ir tinkamai išpildyti mums uždėtas pareigas, tol mes girdėsime ir jausime tą priešingumo jausmą mums, jausmą, kuris nesuteikia mums pilnų žmogaus teisių.

ATKASANT ONTARIO PRAEITĮ

ROMAS VAŠTOKAS

Rytų Kanadoje žmogus gyveno nuo Ledynų amžiaus, pasklidęs mažomis gentimis po miškų ir ežerų platybes, kuriuose sekė žvėris, rinko uogas ir gaudė žuvis.

Nors bendri bruožai šių pirmųjų Kanados gyventojų buvo žinomi, visgi didesnė dalis jų istorijos guli žemėje, akmens įrankiuose, molio puodų šukėse ir kaulų liekanose.

Istorinės kronikos siekia tik 300 metų atgal, kada baltasis žmogus pasiekė Ontario provinciją. Prieš tai jokių dokumentų nėra; indėnai jokio rašto neturėjo ir jų vienintelis palikimas, iš kurio sprendžiama jų praeitis, susideda iš kaimelių, stovyklaviečių ir kapų liekanų.

Nors Ontario provincijoje archeologiniai kasinėjimai eina nuo 1860 metų, tačiau darbas dar tik pradėtas, ypač kai jaučiama lėšų ir darbininkų stoka.

Indėnai, kuriuos baltasis žmogus pirma čia atvykęs sutiko, priklausė Iroquis gentims. Jų gyvenimo būdas gerai žinomas, ne tik iš likusių dokumentų — kaip pavyzdžiui, pirmųjų jėzuitų misijonierių užrašų knygų, — bet ir iš archeologinių kasinėjimų.

Gyveno jie kaimeliuose, aptvertuose augšta baslių tvora, kur stovėjo taip vadinami ilgieji namai (Long Houses). Šie pastatai talpino kelias šeimynas ir buvo statomi iš plonų medžių kamienų ir dengiami beržo tošimi. Šalia kaimelio buvo laukai, kur indėnai auginosi kukurūzus ir pupas. Be to, maisto atsargas papildydavo medžiokle, žuvininkyste ir miško uogomis.

Pasiekę nemažą kultūros lygį, Iroquis turėjo komplikuotas religines ir politines organizacijas. Spėjama, kad pietų Ontario jie atsirado prieš 1000 metų.

Bet kelis tūkstančius metų atgal (5000-2000) rytų Kanadoje gyveno kitokio tipo indėnai — daug daugiau primityvūs medžiotojai, kurie nieko nežinojo apie ūkininkystę ar sėslų gyvenimą. Šio periodo gyventojai vadinami Miškų-laukų indėnais (Woodland

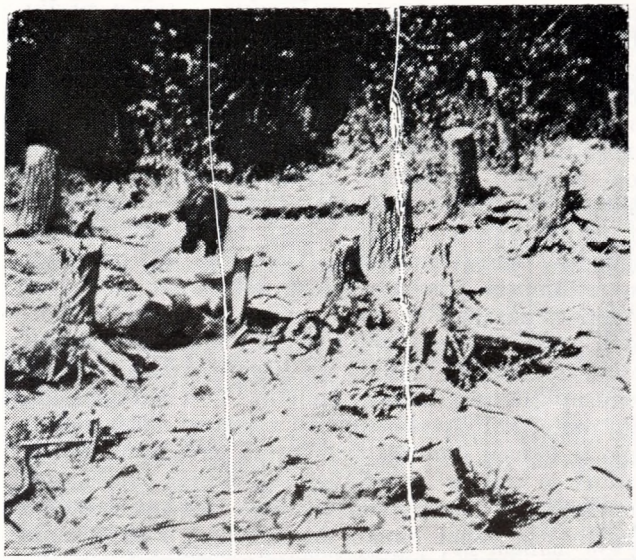

Kaimelis, kurį indėnai apleido prieš tūkstantį metų, apaugęs mišku. Prieš pradedant kasinėjimus, pirma iškertamas miškas ir pašalinami kelmai. Kadangi yra pavojaus liekanoms pakenkti, darbas vyksta atsargiai ir pamažu.

Darbas vyksta 'antrame name". Daromas vertikalinis pjūvis. Kuoliukai žymi kadaise buvusias namo sienas, dabar visai supuvusias.

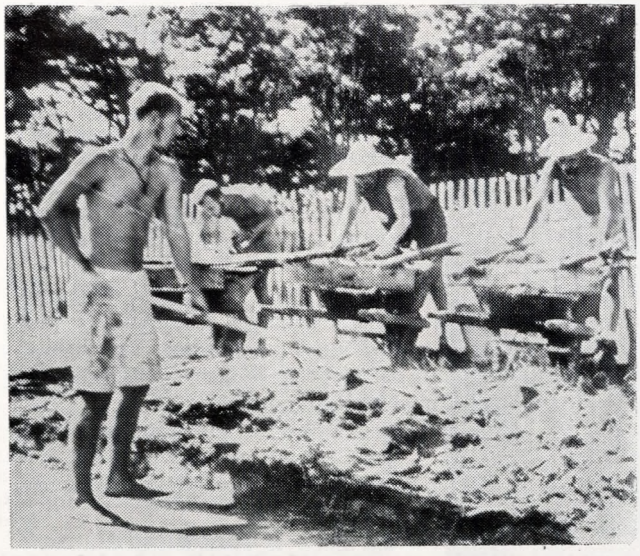

Sijojamos žemės kaimelio viduryje. Rasti įvairūs įrankiai dedami į specialius maišus ir vėliau sužymimi pagal radimo vietą. Užpakalyje darbininkų matomas miškas dengiąs neatkastą kaimelio dalį.

Indians). Paklidę mažomis grupėmis, jie žiemą ir vasarą žuvavo ir medžiojo akmens ir kaulo įrankiais, nes tik šios liekanos jų stovyklavietėse terandamos.

Miller Site kasinėjimai — 20 mylių į šiaurę nuo Toronto — nepriklauso tiesioginiai nei Iroquis nei Woodland periodui, nes dalinai panašūs abiem.

Kadangi šie indėnai turėjo apie aštuonių pastatų kaimelį, kuriame galėjo gyventi apie 400 žmonių, vien medžiokle pragyventi negalėjo. Jie buvo sėslūs ir atrodo užsiėmė žemdirbyste. Kaikuriose ugniavietėse randama apdegusių kukurūzų ir kitokių laukinių žolių sėklų. Be to, jų moliniai puodai, geometriniais motyvais dekoruoti, rodo nemažą menišką lygį. Be abejo, šie indėnai turėjo laiko netik maistu rūpintis, bet ir savo kasdieninius įrankius pagražinti.

Tačiau Miller Site indėnai, atrodo, nepasiekė augštesnės Iroquis kultūros, kurie apie 1650 m. iš savo šešių genčių sukūrė pirmąsias Jungtines Tautas, bet toli nesiliko. Atrodo, iš jų meno motyvų, sėslaus gyvenimo, ir žemdirbystės pradžios, kad jie jungia Iroquis ir Woodland periodus, ir gyveno prieš 1000 - 1500 metų.

Nors kasinėjimai dar tik įpusėję,bet atrodo, kad šis kaimelis bus vienas iš svarbiausių radinių Ontario archeologijoje, nes jis jungia du skirtingus kultūros periodus — kada žmogus pagaliau tapo žemdirbiu ir tuo pačiu užsitikrindamas sau ateitį padėjo pagrindus siekimui augštesnės civilizacijos*).

*) Jei kam įdomus šis klausimas tepasiskaito bibliotekose gaunamos literatūros: D. Jenness — Indians of Canada, Martin, Quimby, Collier — Indians Before Columbus.

BE KALTĖS KALTA

SOFIJA OŽELIENĖ

"GYVENIMO
TIESOS
YRA PASTATYTOS
ANT
RAMIOS SĄŽINĖS PEČIŲ".
Arkivyskupas Jurgis Matulaitis.

Priėmimo valandos baigėsi. Paskutinėje paciento kortelėje daktaras išskaitė: "Salomėja Skaidrienė — bendras nusilpimas, nemiga".

— Tai ji, Salomėja, — nusmelkė jo širdį.

Užsirūkęs cigaretę, sustojo ties langu. Nykus didmiesčio rudens vakaras. Gausybė rėkiančių šviesos reklamų neįstengė išblaškyti ankstyvų sutemų. Įniršusio vėjo sukami lapai blaškėsi šlapiame meksfalte.

— Salomėja . . . , — pakartojo jis pusbalsiai. Mintys nuklydo į tolimą praeitį. Iškilo vaizdas:

Vidudienio saulėje tingiai tyvuliuoja mirgėdama jūra. Beribė dangaus ir vandens mėlynė neatskiriamai susilieja tolumoje. Nardo gailiai klykdamos baltos žuvėdros. Sausumos vėjelis dvelkia įkaitusiomis pušimis. Žydrioje pakrantėje — nuo Birutės kalno iki Ronžės žiočių klega margaspalviai vasarotojai . . .

Jis, tik atvykęs, skuba prie jūros.

— Sveikas, daktare, — pasitinka jį visada geros sangviniko nuotaikos Skaidrys. — Ar pacientų Kaune pristigai — saulė ir jūra nukonkuravo jus, — juokavo

jis su sūnumis plušdamas prie smėlio pilies.

Ponia Salomėja, baltagalviu riebuliu ant rankų, sutiko jį giedriu šypsniu iš po baltos plačiabrylės skrybėlės. Ji vidine šiluma spinduliuojanti sakyte sakė ją esant laiminga žmona ir motina.

"Ji nepasikeitusi", — galvojo daktaras pašnekesio metu. "Ta pati, trapi blondinė, žalsvai melsvomis akimis. "Undinė!" — kadaise jis ją taip vadindavo.

"Laiminga" šeima", — pagalvojo atsisveikindamas ir, kaip visada, sutikęs Salomėją širdies gilumoje pajuto nesuvokiamai graudų praradimo skausmą...

"Salomėja būtų mano", — galvojo jis žygiuodamas kietai bangų suplaktu pajūrio smėliu, — jei tą paskutinį vakarą, jos tėvų namuose būtų ištaręs lemtingą žodį, kuris įstrigo jo lūpose.

Tą birželio vakarą jos brolis ir jis triukšmingo jaunimo būryje atšventė diplomų gavimą. Po nuotaikingo tango Nocturno, pro praviras saliono duris, jie išėjo į balkoną. Svaigo galva nuo jos artumo, o gal nuo birželio nakties burtų... Blankioje mėnesienoje baltavo Vaižganto alėjos šlaite žydį sodai. Apačioje dunksojo miegančio miesto siluetas.

Vienas... du... nuaidėjo Karo Muzėjaus laikrodžio dūžiai.

— Sale, — ištarė jis suimdamas jos rankas ir lengvai glausdamas prie savęs. — Ar palauksi manęs? Ryt išvykstu į užsienį studijų pagilinti, po pusmečio sugrįšiu... Ar būsi mano, Undine?

— Lauksiu tavęs, Jonai, ir būsiu tavo tik... tavo... — Sekundei susiliejo jų lūpos.

Užsienyje užtrukęs ilgiau numatyto laiko, grįžęs patyrė — Salė ištekėjusi už sparčiai politinės karjeros laiptais bekopiančio jauno advokato Skaidrio. Sunkiai išgyveno smūgį, juo labiau, kad kaltino save neryžtingumu. Jei būtų atidėjęs kelionę, arba pasipiršęs tą vakarą, jų keliai nebūtų prasilenkę...

Vaizdas buvo taip realus, kad, kai gailestingoji sesuo, pravėrusi duris, priminė jam apie laukiančią pacientę — jis negreitai susivokė kame esąs.

— Sveika, ponia Salomėja! — pasitiko jis ją prie durų.

— Sveikas, daktare Jonai, atpažinote mane? Tiek metų nesimatėme... Štai, atėjau pas jus pagalbos, esu ligonė...

Jis pasodino ją patogioje kėdėje ir raminančiai pasakė:

— Padėsiu, ponia Salomėja, kiek pajėgsiu, tik būkite rami, nesijaudinkite.

— Ačiū, daktare, pasitikiu jumis, todėl ir atėjau, nors žinau, kad medicina bejėgė pagydyti sielvartą — tokio skausmo niekas nesumažins, reikia jį išnešioti savyje, kaip kūdikį...

Ji buvo sunykusi, užgesusiomis nuo nemigo naktų akimis. Giedri šypsena nebežaidė jos lūpose, kurios skausmingai virpčiojo.

— Neįsižeiskite, daktare, — pertraukė ją, bandantį ją suraminti, — esu sunkaus smūgio palaužta... sunku man labai... — patylėjusi pridėjo, — esu didelė nusidėjėlė... — ir jos balsas suvirpėjo.

— Netikiu, ponia Salomėja. Jūs nusidėjėlė? Štai, išgerkite ir papasakokite man savo širdgėlą.

Išgėrusi vaistų, kiek ramiau pradėjo pasakoti.

— Atmenate, Vokietijoje, prisiuntėte man užuojautą, dalyvavote pamaldose už mano vyro, nukankinto Sibire, vėlę... Gyvas buvo jis, mano Vytas! Prieš pusmetį parašė man, grįžęs iš Sibiro... O aš... aš nesulaukiau jo, ištekėjau, dargi už jo pusbrolio... Tiesa, civiliai, prieš penketą metų. Laukėme tik, kad mūsų santuoką Bažnyčia palaimins — trūko tikslių dokumentų apie Vytauto mirtį, o juk buvo nemaža liudininkų, tariamai mačiusių jo lavoną... Štai jo laiškas, — ištraukė iš rankinuko keletą suglamžytų, smulkiai prirašytų lapų. — Čia visa jo golgota, nuo pat pirmos dienos Kauno kalėjime, Maskvos Lubiankoje, ir galop Vorkutoje... Dieve, kiek jo iškentėta; šimtą sykių skaičiau jo žodžius rašytus širdies krauju, jo neapsakomą manęs ilgesį, vaikų, tėvynės! Jis išgijo po baisių kankinimų Vorkutoje, kai leisgyvis buvo numestas į lavonų krūvą, dėka tokio pat gyvai palaidoto ukrainiečio pasiaukojimo, kuris nakčia išvilko jį atokiau; šliauždami naktimis, dienomis ilsėdamiesi, uogaudavo taigoje, kol pasiekė laisvai apsigyvenusių buvusių kalinių kaimelį. Ten ištūnojo keletą metų, kol pavyko sugrįžti į tėvynę. Grįžęs sužinojo iš likusių giminių, kad buvęs gyvas palaidotas, kad aš su vaikais Amerikoje, ištekėjusi... Rašo, kad nepyksta ant manęs, linki laimės, vaikus laimina. Tačiau esą labai sunku Kaune, kur kiekviename žingsnyje atgyja laimingos praeities vaizdai, kur pasiliko vaikų įmintos pėdos, ten dabar skamba svetimos kalbos garsai mūsų namuose apsigyvenusio atėjūno ruso. Štai jo paskutinieji žodžiai, — ji atskleidusi lapą, virpančiomis lūpomis perskaitė: "... ir taip, Sale, aš esu nuo šiol gyvas lavonas, tik ne Tolstojaus, kuris patsai pasmerkė save, ne. O, kaip aš trokštu nors akimirkai pamatyti tave, Gediminą, Arūną ir mūsų mažąjį Vyturėlį, kuris, mane išvedant iš namų, klaikiai dairėsi į budelius ir šaukė: "Tėtuk, tėtuk, aš einu su tavimi!" Tu ir vaikai palaikydavote mano išsenkančias jėgas. Viltys išvysti jus suteikė man nesuprantamų jėgų ir todėl išlikau gyvas... Sale, esu tau dėkingas už mūsų sūnus, kuriuos man dovanojai iš meilės ir už skaidrų mūsų namų židinį. Ir ne tavo kaltė, kad jis išblėso... Sale, šie mano žodžiai paskutinieji, juos tau persiųs, kai aš užgesiu amžinai — tikiu, neužilgo... vos, vos beapčiuopiu kairiojo riešo gyslelės pulsavimą... tad būsiu atviras, neslėpsiu to baisaus nusivylimo... Sale, Sale, kaip tu galėjai taip baisiai pažeminti save — susituokdama civiliai, dargi neturėdama tikro įrodymo apie mano mirtį, juk tu buvai giliai tikinti... Prašau tave, įskiepyk mūsų sūnums gilias tikėjimo tiesas, išugdyk juose augštos moralės ir dorovės jausmus; meilę žmogui, savo tautai ir tėvynei. Nuslėpk nuo vaikų mano prisikėlimą, nežalok jų jaunystės ir ateities. Prisiminkite mane savo maldose. Tesaugo jus Augščiausias!"

Patylėjusi valandėlę pridėjo:

— Baigęs šį laišką — nebesulaukė ryto... Ir štai, daktare, kenčiu neapsakomai, kodėl aš ištekėjau, kam apvyliau jį. Nebegaliu Andriaus pakęsti, lyg jis vienas būtų kaltas. Abudu jaučiamės esą išdavikai mums vienodai brangaus asmens, — nutilo ji, tik skruostais riedėjo gailios ašaros...

— Ponia Salomėja, — jautriai ramino ją daktaras, — pasigailėkite savęs, vaikų, na, ir Andriaus. Vytautas ilsisi ramybėje, pasibaigė jo kančios. Atminkite, ne vienos jūsų šeimos židinys išblėso — tūkstančių tūkstančius jų užgesino karo audra.

— O, atleiskite man, žinau, ir jūs netekote žmonos...

Jis, pasilenkęs ant receptų knygelės, suspaustu balsu ištarė:

— Žmona ir Aušrelė žuvo Rytprūsiuose...

Kai paskutinė pacientė apleido kabinetą, daktaras dar ilgai sekė nematančiomis akimis šviesos reklamas ir pusbalsiai kartojo: — Be kaltės kalta...

Pirmosios žmogaus gyvenimo dienos ir pirmieji trys metai

D. PETRUTYTĖ

"Patys mažiausieji vaikai yra apdovanoti psichiniu gyvenimu, būdingu tik jiems ir visai skirtingu nuo suaugusių žmonių".
M. Montessori.

Pats pirmasis uždavinys vaiko priežiūroje, tai perkėlimas svorio centro iš fizinės higienos į psichinės higienos lauką.

Vaikas, kaip matysime vėliau, savo vystymesi pereina, lyg tam tikras, viena nuo kitos skirtingas, plėtros pakopas. Kiekvienoje tų pakopų didelės reikšmės turi tai, kas vaiką supa: aplinka ir žmonės.

Tačiau šie dalykai niekada nėra taip svarbūs, kaip tuojau po gimimo. Anksčiau niekas negalvojo, kad kūdikis iki dviejų metų amžiaus galėtų turėti betkokias dvasinio gyvenimo žymes. Šiandien jau yra įrodyta, jog tik ignoravimas šio aiškaus fakto ir padaro tai, kad vėliau žmoguje išsivysto įvairios ligos ir nukrypimai. Arba, kitais žodžiais tariant, tai paliegėliai individai kaip fiziniu taip ir dvasiniu požiūriu. Trūkumas psichinės priežiūros padaro tai, kad išaugę žmonės yra nelygaus bei silpno charakterio: kai trūkumas fizinės priežiūros ugdė šleivus, kreivus, kurčius, nebylius bei kuprotus ir su aiškiais palinkimais į įvairias ligas, individus. Vaiko psichinės sveikatos sritis tebėra dar visai neištirta. Tie, kurie jau ima šiandien tyrinėti vaiko dvasinį gyvenimą, dar nėra atkreipę reikiamo dėmesio į gamtą į tą neklaidingą mokytoją, ir dėl to vėl nukrypsta į šunkelius, nes jie taiko psichologinius dėsnius vaikui, o ne iš vaiko ir jo sielos apreiškimų kuria vaiko psichologiją.

Montessorinis auklėjimas ir yra tasai auklėjimas, kuris paėmė visai naują kryptį — studijuoti ir stebėti vaiką labai glaudžiame santykyje su gamtos mokslais, pritaikindamas jam reikalingą aplinką ir atitinkamą suaugusiojo apsiėjimą; iš tam tikrose sąlygose esančio vaiko sielos apraiškų, darydamas išvadas ir pritaikydamas auklėjimo dėsnius.

Gamtos mokslai pirmiausia mums nurodo, jog pats svarbiausias dalykas yra izoliuoti naujagimį pirmosiomis jo gyvenimo dienomis. (Laiškai Lietuviams, 1952 m. Nr. 6 "Naujagimio priežiūra", Jūratė P. The Secret of Childhood, M. Montessori, "Nature's Teaching" 33 psl.).

Pats svarbiausias dalykas naujagimio priežiūroje yra tai, kad jis nepajustų atstūmimo arba, dar blogiau, pasibaisėjimo, nes iš to vystosi regresinės tendencijos (polinkiai). Kitais žodžiais tariant, pasireiškia noras grįžti iš kur atėjo — į motinos įsčių. Todėl viskas turi būti paruošta taip, kad kūdikis pajustų naujojo pasaulio patrauklumą, į kurį jis atėjo.

Pritaikinta, paruošta ir saugi aplinka, su rafinuotai švelniu suaugusiojo apsiėjimu joje, palengvina kūdikiui tos aplinkos pasisavinimą, o nuo to priklauso fizinis ir dvasinis vaiko sveikatingumas ir intensyviai pirmyn einąs pažangumas.

Pirmaisiais gyvenimo metais yra įvairūs, skirtingi laikotarpiai ir kiekvienas vaikas reikalauja ypatingos priežiūros ir globos, ir vis skirtingos. (Florence Brown Sherbon, "The Child", New York and London, 1941).

Pirmasis laikotarpis yra labai trumpas, gana dramatiškas epizodas vaiko gimime. Nesismulkindami peržvelgsime trumpai pagrindinius dėsnius:

1. Pirmosiose dienose po gimimo, vaikas turi būti nuolatinėje artybėje su motina, nes tarp jų tebėra ypatingas vieningumo ryšys, kuris tartum magnetas traukia vieną prie kito. Be to, iš motinos spinduliuoja nematomos jėgos, su kuriomis vaikas yra susigyvenęs, ir jos vaikui yra didžiausioji pagalba taip sunkiame prisitaikymo kelyje, ypač pirmosiose jo gyvenimo dienose.

2. Neturi būti didelio skirtumo, kas liečia šilumą, šviesą, triukšmą, kadangi prieš gimimą jis buvo supamas visiškos tylos, tamsos ir lygios temperatūros. Moderniškose gimdyvių klinikose, motina ir vaikas yra laikomi keleta dienų kambaryje, kurio sienos melsvo stiklo, kuriame kontroliuojama temperatūra, kuri pamažu artinama prie normalios kambario temperatūros.

3. Stengtis be reikalo vaiko neliesti. Kuo mažiau jis liečiamas, tuo geriau. Todėl pirmam laikotarpy vaikas neturėtų būti visai rengiamas, bet užtat jam turėtų būti parūpintas pakankamai šiltas kambarys ir visiškai saugus nuo trenksmo.

4. Kūdikis neturi būti staigiai pakeliamas arba nuleidžiamas ir griežtai vengti vertikalinės kūdikio padėties.

5. Motina ir kūdikis turi būti žiūrimi kaip du labai glaudžiai bendradarbiaują vieno kūno organai.

6. Motina pati turi maitinti vaiką.

Tai yra paskutinis mokslo žodis pačios naujausios vaiko priežiūros. Tačiau tokios griežtos izoliacijos laikotarpis yra trumpas. Po to jau motina su kūdikiu gali grįžti į normalų visuomeninį gyvenimą. Čia įsidėmėtinas vienas svarbus dalykas, kad vaiko socialinė problema yra visai skirtinga nuo suaugusiųjų. Kaip suaugęs kenčia tarp neturtingųjų, taip vaikas kenčia tarp turtingųjų. Turtingų vaikas kenčia nuo specialios aprangos, visuomeninių papročių, nuolatinių vizitų draugų bei giminių. Pagaliau turtingosios klasės motina dažniausiai paveda savo vaiką auklės priežiūrai, o moderni miestietė atiduoda vaiką į lopšelį. Tuo tarpu neturtinga ir paprasta motina savai-

"Klausyk ir mokykis". Skulpt. DAGYS. Nuotrauka J. Pilipavičiaus

mingai seka gamtos nubrėžtą taką, laikydama kūdikį prie savęs.

Į mūsų apsiėjimą su vaikais reikėtų žiūrėti, kaip į reikalą, turintį didžiausios socialinės reikšmės. Eibės šiandieninių socialinių klausimų kyla tik iš to, kad individui trūksta pakankamo prisitaikymo prie gyvenimo sąlygų, kaip dorovinėje taip ir kitose srityse. Tai pagrindinė problema, kuri turėtų atkreipti dėmesį į tai, koks svarbus yra kūdikio priežiūros mokslas, kuris turėtų būti kiekvienos civilizuotos bendruomenės pastoviu susirūpinimo centru. Jis be paliovos turėtų būti studijuojamas, kuo stropiausiai gilinamas, sukaupiant tam reikalui visus materialinius ir dvasinius žmonijos išteklius.

Bet tingios dvasios žmonės šitaip kalba: "Žmonija jau egzistuoja tūkstančius metų, milijonai žmonių gyveno ir pragyveno be šių naujoviškų auklėjimo teorijų. Aš irgi išaugau į padorų žmogų, o mano motina nežinojo jokios Montessori. Nieko nepadarysi, kad šiandien tokie baisūs laikai, baisūs žmonės, baisūs ir vaikai. Taip visuomet buvo, taip ir toliau bus".

Ne laikai formuoja žmones, bet žmonės padaro laikus. Vienų vieninte lio fakto užtenka, kad įsitikinus tuo: niekur pasaulyje nėra su vaiku elgiamasi taip priešingai jo prigimčiai, kaip ultramoderniškuose kraštuose. Žemesnės civilizacijos kraštuose vaikas visuomet yra su savo motina. Jie yra neperskiriami, nes motina pati maitina savo vaiką. Motinos pienas ir meilė tampriai sujungia šias dvi būtybes ir jų susipynimas lengvai ir natūraliai išsprendžia taip sunkią vaiko prisitaikymo problemą prie išorinio pasaulio. Visur, kur dar civilizacija nesutrypė šio švento papročio, motina ir vaikas yra viena. Ji niekam kitam jo nepatiki. Vaikas iš pat pradžios dalyvauja motinos gyvenime, jos darbuose ir kalbose. Motinos šnekumas yra didelė pagalba vaiko kalbos išsivystymui.

Kitas svarbus dalykas — vaikai niekuomet nenešiojami rankose, kaip tai daroma civilizuotuose kraštuose.

Šiandien nepatenkinti ir nuolat verkšleną vaikai yra didelė vakarų pasaulio problema. Modernioji psichologija sako: "Vaikas verkia, darosi irzlus, ima šaukti iki uždusimo ar pamėlynavimo dėl to, kad jis kenčia nuo dvasinio ar protinio bado".

Jį graužia nuobodulys nuo įkalinimo kambaryje ar kieme, kur jis nieko daugiau negali daryti, kaip tuščiai eikvoti savo jėgas. Vaistai — išlaisvinti vaiką iš vienatvės ir leisti jam džiaugtis socialiniu gyvenimu.

Keli vaikų stebėjimo pavyzdžiai šeimoje

Štai pora pavyzdžių, kurie gal šiektiek padės mums geriau orientuotis mūsų santykiuose su vaikais. Gal įneš daugiau aiškumo, padėdami susirasti teisingą kelią ar kryptį mūsų elgesiuose su jais, ne tik motinoms, auginančioms vaikus, bet ir kiekvienam, kad ir neturinčiam vaikų. Juk mes visi nuolat susiduriame su vaikais ir vienaip ar kitaip juos paauklėjame.

Paprastai mes nesame pratę stebėti vaiką, jo išraišką, jo judesius, jo reagavimą į aplinką, į daiktus, į jo paties kūno dalis. Neretas atvejis, kad gražiausias vaiko sielos apraiškas, vykstančias prieš mūsų akis, kaip akli, vešlius rožių pumpurus, sutrypiame, sunaikiname "aklais" savo veiksmais ir netinkamomis kalbomis. Dėl to gal mes ir nekalti, nes niekas apie tai mums nekalbėjo ir niekas mūsų nepamokė, kaip su vaiku elgtis ir kodėl, ir kaip jį stebėti.

Išoriniai vaiko inteligencijos pasireiškimai arba veiksmo intensyvumas mums aiškiai parodo didelę vidinę jėgą, kuri stumia vaiką palaipsniui lavinti visas funkcijas. Tikrasis vaiko veiklumas yra labai švelnus ir subtilus. Todėl jis yra labai greitai nukreipiamas, iškreipiamas ar visai užgniaužiamas. Bet kiekvienas toks vaiko veiklumo sustabdymas palieka žalingas pasekmes pasąmonėje, kurios vėliau kyla į viršų, į sąmonę.

Pagalvokite, ar jūs kada matėte nerimtą, išsiblaškiusį, piktą ar kerštingą kūdikio žvilgsnį. Tikrai ne. Jis visuomet ramus, gilus, susikaupęs, tiriantis, pilnas švelnumo ir malonumo.

Kiekvienas fiziniai ir dvasiniai sveikas vaikas yra patenkintas, meilus, tvarkingai judrus.

Jeigu vaikas yra labai ramus, nejudrus, daug miega, tai šitokiais reiškiniais nereikia džiaugtis, bet susirūpinti. Iš kitos pusės, jei vaikas yra per drąsus, labai gyvų ir smarkių judesių niekur nesusikaupiantis, bet kaip skersvėjis, besidaužąs nuo vieno prie kito daikto, tai žinokite, jog šitoji vaiko energija jau yra iškrypusi iš normalios plėtros kelio.

Supraskime ir įsisąmoninkime, jog nė vienas tvarkingas vaiko judesys bei veiksmas nėra betikslis žaismas.

3 mėn. kūdikis. Šitoji mažytė vieną dieną pastebėjo savo rankutes. Labai stengėsi jas įsižiūrėti, bet kadangi jos buvo per trumpos, jai teko žvairakiuoti. Nežiūrint nepatogumo, ji nuo savo stebėjimo neatsisakė, nors jis reikalavo jos gana didelių pastangų.

Kambaryje buvo nemaža daiktų ir kaip tik jos regėjimo lauke, kuriuos ji galėjo lengvai stebėti. Bet ne, ji domėjosi savo mažytėmis rankutėmis. Iš jos daromų pastangų aiškiai buvo matyti, kad ji aukojo savo patogumą ir vargino save, bet iš kitos pusės, jos veidukas rodė aiškų vidinį pasitenkinimą savo užsiėmimu.

Kiek vėliau šiai mažytei buvo bandoma į ranktues paduoti tai šį, tai tą. Ji palaikydavo, paliesdavo daiktą, bet buvo aišku, kad ji daiktui pasilikdavo abejinga. Joks daiktas matomai jos nedomino, nes ji tuojau jį paleisdavo iš savo rankučių ir nerodydavo jokio susirūpinimo, kur daiktas dingo.

Apie 5 mėn. amžiaus mažytė ėmė bandyti čiupinėti daiktus esančius arti ir toli. Labai dažnai šis veiksmas jai nepasisekdavo, bet jos veidelyje pasirodydavo labai protinga išraiška. Ji vėl iš naujo tiriamai apžiūrėdavo savo rankutę, lyg norėdama įspėti, kodėl vieną kartą jai pasiseka daiktą paimti, o kitą kartą — ne.

Aišku, kas žadino jos dėmesį, tai buvo rankos pirštų veikimo problema. Kai mūsų mažytei sukako 6 mėnesiai, ji gavo barškutį su sidabriniu skambučiu. Jis jai buvo paduotas mandagiai, parodant kaip jį laikyti ir skambinti.

Po kelių minučių apžiūrėjimo, mergytė paleido jį iš savo rankutės, kurioje laikė. Barškutis buvo pakeltas ir vėl jai paduotas, nes šį kartą ji jo laukė. Bet ji vėl jį išmetė. Šis veiksmas kartojosi daugybę kartų. Tačiau motina kantriai barškutį padavinėjo, kuris būdavo vis metamas žemėn, nes motina žinojo, kad šis vaiko pratimas nėra beprasmis ir betikslis.

Iš tikrųjų, vieną dieną, kai motina jai vėl padavė barškutį, tai šį kartą, užuot vėl paleidusi jį kristi žemėn, ji smalsiai žiūrėdama į savo rankutę, pradėjo atlenkti po vieną pirščiuką. Atlenkus visus pirščiukus, barškutis vėl iškrito. Po to vėl prašo barškučio, kuris jai tuojau pat buvo paduotas. Vėl prasidėjo pratimo kartojimas, kuris tęsėsi ilgą laiką.

Vaiką domino ne pats daiktas, bet pirštų žaidimas. Mergytė studijavo pirštų funkcijas, kurie vienu atveju laikė daiktą, o kitu — jį išmesdavo. Šis tyrinėjimas ją nepaprastai džiugino ir ji galėjo su pasitenkinimu juo užsiimti ilgą laiką.

Išmintinga motina apsiriboja tik kantriu skambučio padavinėjimu. Tokiu būdu, ji aktyviai dalyvavo savo dukrelės veikloje, žinodama, kokią didelę reikšmę turi pratimo kartojimas.

Šis pavyzdys parodo, kokie paprasti yra kūdikio dvasiniai reikalavimai. Bet jeigu toji motina nebūtų žinojusi, kad reikia vaiką stebėti arba, ir žinodama, būdama nepakankamai atidi, tai ji pamačiusi, kad vaikas vargina savo akutes, būtų šias veiklias rankutes pakišusi po antklode. Arba vėliau, kai mergytė pradėjo mėtyti barškutį, gal net piktumu, būtų jį atėmusi ir nedavusi jai daugiau arba būtų reikalavusi, kad ji barškintų pagal jos (motinos) nurodymus. Ir, žinoma, visas tas gražus vaiko inteligencijos vystymosi pasireiškimas, būtų likęs ne tik nepastebėtas, bet būtų buvęs užgniaužtas.

Vaikas, užuot nuoširdžiai džiaugęsis, gal būtų prapliupęs graudžiu verksmu, anuo vadinamuoju "be priežastiniu" verksmu, dėl kurio mes perdaug nesisielojame. Arba, kitu atveju, tuojau imasi ne verksmo priežasties ieškoti, bet — vaiką užliūliuoti. Ir taip baisaus nesusipratimo skraistė jau pačioje kūdikystėje nusileidžia tarp vaiko sielos, kuri švelni kaip mimoza ir dėl to reikalinga kuo jautriausios pagalbos ir didžiausio švelnumo.

Pabandykime išmokti suprasti besiformuojančio vaiko sielos kalbą taip, kaip mes kad mokomės suprasti betkokią svetimą kalbą. Tada tik mes pažinsime žmogiškuosius kūdikių reikalavimus ir tik tada įsitikinsime kokios nepaprastos reikšmės turi kiekvienas mūsų žodis bei elgesys naujai beprasiskleidžiančiam gyvenimui.

Žiūrėkime į kūdikį kaip į žmogų, kuris yra reikalingas ne vien pieno, bet ir dvasinio peno.

Kitas pavyzdys: maždaug vienerių metų amžiaus berniukas. Vieną dieną jis atidžiai apžiūrinėjo paveikslus, kuriuos jo motina padovanojo jam jo gimimo dienos proga. Mažajam berniukui buvo labai patraukliūs vaikų atvaizdai, ir jis juos bučiavo. Pamates gėles, jis laikė prieš savo veiduką lyg jas uostydamas. Iš to buvo aišku, kad berniukas žinojo, kaip elgiamasi su gėlėmis ir su vaikais.

Ten pat esantiems toks vaiko elge-

sys pasirodė labai juokingas ir jie ėmė jam kišti bučiuoti ir uostyti visokiausius daiktus be jokios nuovokos. Šiam vaiko veiksmui jie nepriskyrė jokios prasmės ar reikšmės. Jie jam davė uostyti spalvotus pieštukus ir bučiuoti popierį. Mažasis visai sumišo ir pamažu protinga veido išraiška, kuri pirma puošė jo rimtą veidelį, išnyko. Pirma, jo sielutė džiaugėsi galėdama atskirti daiktus ir bandydama tai išreikšti skirtingais veiksmais. Šios pratybos rodo jo inteligencijos pažangumą. Išmintingas ir sąmoningas veiklumas jį darė laimingu. Tačiau jis nebuvo dar pakankamai stiprus savo viduje, kad galėtų atsispirti tokiam brutaliam ir niekšiškam suaugusiųjų elgesiui.

Pagaliau jis nebedarė jokio skirtumo, ką uostyti ir ką bučiuoti. Vaikas uostė ir bučiavo viską, juokdamasis, kai visi juokėsi. Dabar jis juokėsi kartu su tais žmonėmis, kurie sutrukdė jo dvasinį darbą, užkirsdami kelią į savarankišką vystymąsi, kurie jį padarė kvailiu juokdariu, besijuokiančiu iš savęs.

Ar tas elgesys nenuolatinis su mūsų mažaisiais? Mes, tiesiog užgniaužiame tai, kas natūralu, kas žmogiška ir tai kas veda prie dvasinių laimėjimų. Užuot jam padėję, mes sukeliame nereikalingą susijaudinimą, kuris dažniausiai baigiasi ašaromis, o mes jas vadiname vaikiškomis, neturinčiomis pagrindo. Mes tų ašarų nesuprantame, kap nesupratome ir nepastebėjome išmintingos ir palaimintos vaiko šypsenos, kilusios iš patenkintos jo dvasios, kuri paveiksle įstengė atskirti vaikus nuo gėlių.

Taip, pačioje dvasinio gyvenimo pradžioje, prasideda įkyrus grūmimasis suaugusiojo su vaiku, nes tikrojo vaiko veiklumo požymiai yra labai švelnūs ir nežymūs dvasinio gyvenimo pasireiškimai.

Pagrindinė taisyklė: budriai stebėdami vaiką supraskime ir pagerbkime kiekvieną jo išmintingą veiklą ar norą ką nors sužinoti.

Kiekviena motina, kuri nori gerai auklėti savo vaiką, pirmiausiai turi pažinti vaiko dvasinį gyvenimą ir jo pajėgumą, mokėt stebėti jo apraiškas ir sugebėti jas teisingai suprasti bei įvertinti.

"Milžino paunksmė" iškeliauja pasaulin

BIRUTĖ PŪKELEVIČIŪTĖ

Autobusas rieda per apšarmojusį tiltą į Montrealio šiaurę. Žiemos naktis balzganai mėlyna — turbūt, už debesų šviečia mėnuo. Važiuoju ir mąstau, kad ši eilinė naktis Montrealio Lietuvių Dramos Teatrui labai nepaprasta: šiandien pradedame ekspedijuoti savo antrąją plokštelę.

Kazio Veselkos rūsys — tai miniatiūriška teatro kostiuminė. Prie sienų prisegti mūsų premjeros plakatai, išsišiepę tragedijos - komedijos kaukės ir tradicinis teatro baliaus arlekinas. Ant didžiojo balkio vienas paskui kitą sukabinti dvidešimt devyni "Milžino paunksmės" kostiumai. Pro celofano maišus spindi karališkos lelijos ant Jogailos aksomo, vyskupo Olesnickio skraistėje išsiuvinėtas auksinis lenkų erelis, karalienės Sofijos rūbo brokatas ir balti šermuonėliai, trumpi riterių švarkai, atsiūti sidabro virvėm, papuošti senoviniais herbais. O garaže sukrautos spektaklio dekoracijos, apkeliavusios drauge su mumis šimtus mylių per gastroles.

Man visados savotiškai graudu šitame rūsy. Tarsi čia būtų palaidotas mūsų numylėtas spektaklis. Tačiau šį vakarą iš perankstyvo savo karsto "Milžino paunksmė" pradeda naują kelionę. Karališko Lietuvos vainiko drama prisikelia kitoj formoj, kitame apdare — liepsningoji Balio Sruogos trilogija leidžiasi į toliausius pasaulio kampus, kur išsiilgusios širdys laukia lietuviško žodžio.

Vyrai deda plokšteles į kartono įmautes, riša virvėmis — mano pareiga užpildyti muitinės pareiškimus ir įrašyti adresus. Bostonas, Melburnas, Clevelandas, Čikaga, Sudbury, Caracasas, Baltimore, New Jersey ... Tai pirmieji "Milžino paunksmės" pirkėjai. Daug čia senų mūsų pažįstamų — jų namuose turėjome laimės svečiuotis, sukdami "Baltaragio malūno" sparnus. Smagu bus vėl po metų susitikti, svetingose jų pastogėse paviešėti. Širdyje puoselėjam viltį: gal pirmoji lietuviško vaidinimo plokštelė nebus savo prietelių nuvylusi ...

Tikimės taipogi, kad visoms "Moters" skaitytojoms bus įdomu sužinoti, kaip vyko antrosios mūsų plokštelės įrašymo darbai.

"Milžino paunksmės" įrašymo projektas buvo patiektas Montrealio aktorių susirinkime pernai vasario mėnesį. Nors visus viliojo naujas žygis, tačiau būta ir nemaža nuogąstavimo. Daugiausia tai lietė plokštelės kaštus — preliminarinė sąmata siekė $3500. Gi tai, mūsų sąlygomis buvo pasakiška suma. Tačiau, pasidrąsinę patarle, kad "Dievas davė dantis, duos ir duonos", ryžomės savo svajonę įgyvendinti.

Veikalą teko pertvarkyti, pritaikinti mikrofonui — devynių paveikslų trilogija buvo suskirstyta į šešias dalis (tiek yra plokštelės pusių-diskų) ir įvestas naratorius. Repeticijas pradėjome kovo mėnesį, kas dvi savaiti įrašydami po vieną diską. Birželio pradžioje įrašymo darbai buvo baigti. Juos atliko R.C.A. Victor studijoje per 26 valandas. Žinia, aktoriško darbo kokybė būtų žymiai augštesnė, jeigu nereikėtų su baime sekti laikrodžio, mintyse dauginant savo skolas ir dalinant išteklius. Kadangi plokštelės klausymo laikas yra 3 valandos, išeitų, kad viena jos minutė įrašyta per devynias studijos darbo minutes. Prie įrašymo kaštų pridėjus "masterių" pagaminimą ir plokštelės produkciją, toji besisukanti minutė atseitų apie $15. Ją dabar mums išperka vienas "Milžino paunksmės" užsakymas ... Tačiau šios išlaidos dengia tiktai pačią plokštelę — jos apdarai jau būtų kita šneka ir kiti kaštai. Gi paleidžiant naujagimį į pasaulį, tenka ir "marškinėliais" pasirūpinti.

Vos pasklidus žiniai apie "Milžino paunksmės" įrašymą, jaudinančiu prielankumu mus parėmė lietuviškoji visuomenė: Sambūrio "Šviesa" Čikagos skyrius, L. Fronto Bičiulių Čikagos apygardos valdyba (per p. St. Džiugą), dail. A. Valeška, inž. V. Naudžius, Montrealio Lietuvių Kredito Unija "Litas". Norėtumėm pažymėti, kad visos aukos suplaukė spontaniškai — be specialių raginimų. Ši reikšminga finansinė pagalba buvo mums dar brangesnė moraline prasme. Pajutome, kad esame visuomenei reikalingi — kad ji mūsų darbu domisi ir jo laukia. Taigi, bent šiomis eilutėmis visiems savo rėmėjams norėtumėm nuoširdžiai padėkoti.

Iš savo pusės telkėme išteklius ir mes. Didžiausia "Milžino paunksmės" paspirtis buvo "Baltaragio malūno" plokštelė, tuo metu išpardavusi abi savo laidas. Be to, pavasarį suruošėme balių, jo pelną paskirdami naujam savo darbui.

Norėdami plokštelės klausytoją supažindinti su "Milžino paunksmės" pastatymu, nutarėme šalia plokštelės pridėti spektaklio nuotraukų leidinį.

Vasara jau lipo mums ant kulnų, kai suskatome trilogiją fotografuoti. Nuotraukas darėme ištisą dieną. Tam

"Milžino paunksmė" RCA Victor studijoje. Netrukus pradėsime rašyti Lucko paveikslą ... Iš kairės: J. Akstinas, V. Vaičiūnaitė, B. Pūkelevičiūtė, F. Sideravičiūtė, K. Veselka, sėdi A. Urbonas.

tikslui buvo išnuomota salė ir viskas paruošta tarsi spektakliui: dekoracijos, apšvietimas, kostiumai ir perukai. Grimo tvarkyti iš Ročesterio atvyko senas mūsų prietelius Stasys Ilgūnas, o iš Toronto — foto menininkas p. V. Skudra su savo padėjėju p. J. Tarvydu.

Tą kaitrų birželio vakarą Montrealio aktorių darbas buvo baigtas. Leidinio paruošimui atėjo nauji talkininkai — entuziastingi mūsų draugai Toronte. Jų dėka kukliai užmanytas informacinis leidinys išaugo iki 62 puslapių knygos — atspaustos prabangiame popieryje, padabintos keturių spalvų viršeliu. 35 spektaklio nuotraukos sudėtos pagal veikalo eigą, idant klausytojas, versdamas lapą po lapo, net tolimiausiuose pasviečiuose galėtų susidaryti "Milžino paunksmės" spektaklio vaizdą. Kiekvieną paveikslą lydi trumpi veikalo paaiškinimai.

Be torontiečių pagalbos savo užmanymo jokiu būdu nebūtumėm galėje realizuoti: p. V. Skudra atliko milžinišką darbą, paruošdamas kiekvieną puslapį ofsetui, išpildydamas nuotraukas ir foto-montažus; dail. T. Valius papuošė knygą grakščiomis vinjetėmis, tituliniu lapu ir pradinėmis raidėmis, drauge nupiešdamas viršelius leidiniui ir plokštelių dėžutei. Padėkos, kurią savo torontiškiams bičiuliams juntame, žodžiais išreikšti nemokėtumėm . . .

Rudeniop darbais buvo pasiskirstyta tarp abiejų miestų: paaiškinamuosius tekstus surinko "Žiburių" spaustuvė Toronte, dėžutės ir leidinio viršelius išpildė Imperial Sample Co. Montrealyje, patį leidinį spaudė Time Press Co. Toronte. Rišyklos darbams vėl visa siunta grįžo Montrealin . . .

Tokia būtų pasaka apie "Milžino paunksmę". Kadangi darbo procese Torontas tapo mūsų žygio dalininku, tebūna ši plokštelė Kanados lietuvių dovana visiems, plačiame pasaulyje išsibarsčiusiems, tautiečiams.

Kampe sukrauti pundai rytoj keliauja į paštą. Jau smarkiai po vidurnakčio — vyrai atsineša į rūsį po alaus bonką . . . Susėdam ant laiptų "pypkiavimo" pertraukai ir prisimenam pastaruoju metu mus labai sujaudinusią žinią, kad "Baltaragio malūnas" pagaliau pasiekė Lietuvą: Kauną, Vilnių ir Panevėžį . . .

Kažin, kokia bus "Milžino paunksmės" dalia? Žiūriu į auksinį Vytauto ženklą juodame dėžutės dugne, į žydrai skambančią juostą . . . Keliauk — toli keliauk, "Milžino paunksme"! Tegu geri būna tau vėjai, prielankūs jūrų dievai . . .

"Milžino paunksmė" — Sofija - Sonka, Jogailos žmona — Birutė Pūkelevičiūtė

"Milžino paunksmės" fonas

Balys Sruoga parašė "Milžino paunksmę" 1930 m., Lietuvai minint DLK Vytauto mirties sukaktuves. Tačiau šiandien jo trilogija dar aktualesnė, nei ji buvo Vytauto Didžiojo metais.

Apsiniaukusiame Lietuvos danguje Vytauto kova už jos suverenumą, už jos vardą ir garbę šviečia iš tolo, kaip kelrodė žvaigždė.

Kadangi "MP" yra istorinė kronika, gal pravartu būtų prisiminti kaikuriuos istorinius faktus, idant aiškesnė būtų trilypė šio veikalo intriga ir personažų santykiai.

Įžanginiams Vavelio varpams skambant, persikeliame į 1427 metus. Kryžiuočių ordinas sutriuškintas prie Žalgirio, Žemaičiai apkrikštyti. Pax Lituanica viešpatauja Lietuvos-Lenkijos valstybės plotuose; Vytis ir Erelis spindi jungtinės karalijos herbe. Bet Lietuvos valdovas tebelaukia progos nutraukti uniją su lenkais, svajodamas apie karališką vainiką, kuris galutinai perdalintų žemėlapį ir užbrėžtų savarankiškos valstybės sienas.

Jogaila ir Vytautas jau žengia gilion senatvėn. Todėl aštriai iškyla įpėdinystės klausimas. Juoba, kad 74 metų sulaukusiam Jogailai vienas po kito gimsta du sūnu. Vytauto planams sutvirtėjusi Lenkijos sosto padėtis yra nepalanki. Tad, ketvirtoji Jogailos žmona Sonka (Sofija Alšėniškė) patenka pačion valstybinių interesų susikryžiavimo ugnin. Krokuvos karališkas dvaras Sofija nepasitiki, nes Vytautas Jogailai ją išpiršo, o Vytauto malonę ji prarado po sūnų gimimo. Norėdama įsitvirtinti soste, Sofija bando laimėti visagalio Krokuvos vyskupo Zbignievo Olesnickio prielankumą. Tačiau, be-

narpliodama savo meilės intrigas, įsipainioja ir pati tinklan. Gandai apie jos neištikimybę ir sosto įpėdinių neteisėtumą pasiekia ir Vytautą, kuris šią situaciją panaudoja savo tikslams. Zbignievas, iki šiol karalienę ignoravęs, besąlygiškai gindamas karūnos garbę, tampa Sofijos sąjungininku. Karalienė prisiekia savo nekaltumu, byla apmarinama. Jogaila pripažįsta karalaičius sosto įpėdiniais.

1429 m. Lucke įvyksta garsusis suvažiavimas, kurį suruošti popiežius Martynas V-sis paveda Vytautui. Suvažiavimo metu šv. Romos imperatorius Sigismundas Vytautui pasiūlo karališką vainiką. Jogaila šiai minčiai pritaria, tačiau lenkų ponai reikalauja, kad karalius atšauktų duotą žodį. Gi Vytautas ryžtasi karūnuotis be lenkų pritarimo.

Krokuva desperatiškai siekia Jogailos atsisakymo nuo sosto ir siūlo lenkų karūną Vytautui, norėdami žūtbūt išlaikyti unijos ryšius. Abi pusės rengiasi karui, nors derybos tebevyksta.

Vytautas nepriima siūlomos lenkų karūnos, pareikšdamas, kad jis tesiekiąs Lietuvos karališko vainiko. Lenkai kursto prieš Vytautą šv. Sostą, prašydami neteikti jam karūnos. Tačiau karalius Sigismundas reikalą pasuka nauja kryptimi, teigdamas, kad pagal karūnos teisę jis pats galįs Vytautą karūnuoti. Zbignievas apstato Lietuvos pasienį sargybomis ir rašo šv. Sostui skundą prieš Vytautą, kurį Jogaila, būdamas beraštis ir nežinodamas jo turinio, savo antspaudu patvirtina.

Krikščionybės ir pagonystės sąvartoje Dievo žodis dažnai buvo skelbiamas nevertų lūpų. Kryžiuočių smurtas ir lenkų dvaro palaidumas buvo menki pavyzdžiai naujai pakrikštytiems valdovams. Tačiau lietuvio dvasia nuostabiu būdu perprato krikščionybės esmę ir giliai persiėmė jos idėjomis. Toksai tikras krikščionis "MP" yra karalius Jogaila, garsiajame laiško monologe, jieškąs atsakymo į žemiškos egzistencijos problemas.

"Milžino paunksmė" — Jogaila — K. Veselka, Liucija — B. Malaiškienė

Tik prisiminkime Jogailos vaizdą, išsineštą iš mokyklos suolo. Tėvynės išdaviko ir dėdės Kęstučio žudytojo figūrą perseikėję "MP" mastu ir įtikėję Jogailos tragedijai, pilnai suprasime Sruogos talento galią.

Lenkai negalėdami Vytauto palaužti, nutaria iš kalėjimo paleisti Švitrigailą. Žinodami Švitrigailos pretenzijas į Lietuvos sostą, tikisi juo įerzinti Vytautą ir sukelti brolių karą Lietuvoje.

Karališkieji vainikai Vytautui ir antrajai jo žmonai Julijonai jau išsiųsti Lietuvon. Karūnavimas paskirtas rugsėjo 8 d. Tačiau veltui Vytautas laukia vainiko. Pasienyje karūnos pasiuntiniai sulaikyti, karūna pagrobta. O pats Vytautas, nukritęs nuo žirgo jodamas iš Lucko guli mirties patale Trakuose. Savo įpėdiniu jis skiria Švitrigailą, ir staigus kunigaikštis tuojau sukyla prieš lenkus.

1430 m. spalio 27 d. DLK Vytautas miršta. Svečiai susirinkę jo karūnavimui, palydi Vytautą į amžino poilsio vietą — Vilniaus katedrą.

Balio Sruogos "Milžino paunksmė" yra vienas stipriausių lietuvių dramaturgijos veikalų. Vytauto Didžiojo drama, vaizduojanti tragišką Lietuvos karūnos likimą.

"Milžino paunksmės" plokštelė yra 3 diskų (6 pusių). Vaidinimas trunka tris valandas. Tinka visiems fonografams, turintiems 33⅓ greitį. Plokštelė įrašyta Montrealyje, R.C.A. Victor studijoje. Išleista dailioje dėžutėje. Priedu eina prabangus leidinys su 35 spektaklio nuotraukomis. Viso komplekto kaina $15. Plokštelę užsisakyti adresu: Montrealio Lietuvių Dramos Teatras, c/o Mr. K. Veselka, 1067 De Grande-Pre, Duvernay, P. Que., Canada.

Šią plokštelę išleidžiame į pasaulį sukaktuviniais Žalgirio mūšio metais, tikėdamiesi, kad lietuviškas žodis ir garbingos Lietuvos praeitis atgaivins mūsų širdis ir sustiprins dvasią.

Montrealio Lietuvių Dramos Teatras.

R O Ž Ė S

Agron. V. DAILYDĖ

Graikų poetė Sappho, gyvenusi 660 m. prieš Kristų, rožę pavadino gėlių karaliene. Ir iš tikrųjų, jokia kita gėlė nėra tokia graži, ilgaamžė ir popliari, kaip rožė. Rožė yra tiek išplitusi pasaulyje, kad jos veislių - atmainų yra suregistruota virė 5000. Visos rožės yra kilusios iš taip vadinamos laukinės erškėčio rožės. Nemaža gėlininkai pasidarbavo, kad kryžiavimo ir atrankos keliu amžių eigoje būtų išvesta šių dienų kultūrinė rožė.

Klasifikacija. Kultūrinės - pagerintos rožės žinovų gėlininkų yra skirstomos į I Grupines, II Vijoklines ir III Krūmines. Žemiau mėginsiu aptarti ir supažindinti su kiekviena rūšimi atskirai.

I Grupinės rožės yra auginamos didesniais kiekiais lysvėse. Jos yra skirstomos į:

a. Arbatines (Tea rose),
b. Pusiauarbatines (Hybrid tea rose),
c. Polyanthas ir
d. Floribundas.

a. Arbatinės rožės tėviškė yra Kinija, o jos vardas kilęs nuo jų švelnaus kaip arbatos aromato. Vadinasi, šios rūšies rožės kvepia, kaip arbata. Neatsparios šalčiams. Todėl daugiausia yra auginamos tik šiltesniame klimate arba šiltnamiuose. Pilnavidurės (double flower), žiedai seka žiedus, bet spalvų skalė yra ribota. Vidurvasarį — liepos-rugpjūčio mėn. kaitrų metu žydėjimas sumažėja, o rudenį atvėsus vėl pasirodo pilname savo grožy iki šalnų. Ūgis įvairus: nuo 1½ iki 4-5 pėdų augščio. Žinoma, tai priklauso nuo atmainos, klimato, priežiūros ir dirvos, kur jos yra auginamos. **Žiedai kraunami ant tų pat metų ūgių.** Juo daugiau apkarpysime, juo daugiau išleis atžalų, juo daugiau turėsime žiedų.

Kaip minėjau, arbat. rožių klasė yra lepi. Be didesnės rizikos jos gali būti auginamos Kanados Vancouverio saloje, prie Niagaros krioklio ir Nova Scotia provincijos šiltesnėse vietose.

b. Pusiauarbatinės (Hybrid Tea) rožės yra daugiausia paplitusios. Jos buvo pradėtos Pranzūzijoje kryžiavimo būdu. Jos tėvai yra nuolat žydinti arbatinė rožė, sukryžiuota su atsparia šalčiams Hybrid Perpetual, kuri tik vieną du kartu težydi metuose. Laimingu kryžiavimo keliu iš Hybrid Perpetual buvo paveldėta atsparumas šalčiams, žiedų didumas ir spalvų sodrumas, o iš arbatinės rožės nuolatinis žydėjimas ir kvepėjimas. Norisi priminti, kad Hybrid Perpetual rožė žiedus veda tik ant **pernykščių metų ūgių.** Su genėjimu reikia būti atsargiems, nes persistengus galima vienerius metus turėti bežiedę rožę.

Štai keleta rekomenduotinų Hybrid Tea rožių:

1. Peace — žydi gelsvai, rausvai,
2. Crimson Glory — raudonai,
3. Charlotte Armstrong — raud.,
4. Eclipse — geltonai,
5. First Love — ružavai,
6. Condesa de Sastago — variniai ružava,
7. M-me Jules Bouche — baltai.

Hybrid Perpetuals:

1. Frau Karl Druschki — baltai,
2. J. B. Clark — raudonai.

c. Polyantha rožė auga kompaktiniu krūmuku nuo 1 iki 2 pėdų augščio. Žiedų labai daug ir kekėse auga, smulkūs apie 1 colio skerspjūvy, nuolat žydi. Todėl kaikas jas vadina nuolat (everblooming) žydinčiomis, atsparios šalnoms.

Polyantha rožė gimė Kryžiaus karų metu. Jos protėviai buvo laukinė multiflora rožė iš Japonijos ir arbatinė rožė. Jos daro trumpą pertrauką — poilsį tarp žydėjimų, kad naujų ūgiai-atžalos iš šaknų kaklelio išsivystytų. Kaip smulkiažiedė polyantha rožė dabar vis dažniau turi užleisti vietą su stambesniais žiedais Hybrid Polyanthai ir Floribundai.

Polyanthų pavyždžiai:

1. Cameo — salmon spalvos,
2. Cecil Brunner — ružava,
3. Ellen Poulsen — šveln. ružava.

d. Floribundos — tai pagerintos Polyanthos rožės rūšis su daug didesniais žiedais virš 3 colių, ilgai žydi, ilgi žiedkočiai, todėl labai tinkama gėlių puokštėms. Floribunda atsparesnė žiemos šalčiams ir vėjams nei polyantha. Reikia pripažinti, kad griežtą ribą pravesti tarp šių dviejų labai panašių rožių polyanthos ir floribundos beveik neįmanoma.

Floribundų pavyzdžiai:
1. Frensham — raudona,
2. Betty Pior — ružava,
3. Goldilocks — geltona,
4. Dagmar Spath — balta.

II. Vijoklinės (Climbers-Ramblers) rožės. Vijoklinės yra išvestos iš anksčiau paminėtų grupinių rožių rūšių. Stambiažiedės savo kilmę turi iš arbatinių, o smulkiažiedės iš multifloros rožės. Pavadinimas vijoklinės nelabai atitinka žodžio prasmę, nes jos pačios nesikabina, o privalo būti pririšamos prie turėklų.

Jų augimo vieta yra: tvoros, stulpai, priegonkiai ir namo pasieniai. Žodžiu ten, kur norime ką nors nepageidaujama nuslėpti arba papuošti.

Stambesniais žiedais vijoklinės vadinamos Climbers, o smulkiažiedės Ramblers. Smulkiažiedės yra atsparesnės šalčiams. Ramblers žiedus veda ant **praėjusių metų ūgių,** kurie peržydėjus privalo būti nuskinami, kad išleistų naujų ūgių sekančių metų žiedams. Ilgi, liesi ūgiai išauga kasmet nuo augalo kaklelio ir tuo būdu augalas atjaunėja, o senosios šakos reikia kas treti metai nuo pat pažemės pašalinti. Nelaimei vijoklinės rožės nėra per daug atsparios šalčiams, todėl jų auginimo plotai riboti.

Rekomenduotinos Climbers rožės:
1. Pauls Scarlet Climber—raudona,
2. New Dawn — ružava,
3. City York — balta,
4. Pauls Lemon Pillar — getlona,
5. Climbing Goldilocks — geltona.

Iš Rambler rožių geriausiai užsirekomendavusi yra:
1. Dorothy Perkins — pilnavidurė, 1 colio skerspjūvy žiedai augą didelėse kekėse, ružava spalva.
2. Chevy Chase — pilnavidurė, žydi tamsiai raudonai.

III. Krūminės rožės mažiausia žmogaus rankų paliestos. Auga dideliais krūmais, nelepios, labai atsparios šalnoms ir sauroms. Turi labai gerą šaknų sistemą, dera net nederlingose žemėse. Žydi vienąkart metuose. Žiedai daugiausia tuščiaviduriai (single flowers). Paminėtina Rosa Rugose — erškėtis ir Rosa Centifolia — pilnaviduris erškėtis. Manau, kad daugumas nelabai maloniai prisimename susipažinimą su šia rože, nes esame ne vienas ant savo kailio patyrę vaikystėje, ką reiškia erškėtis — aršiai kietas.

Žiedai auga ant **praėjusių metų ūgių.** Žydi birželio - liepos mėn.; o rudenį jų vaisiai tampa rudos, raudonos ar juodos spalvos, kaip Adomo obuoliukai vieton žiedų.

Šių rožių protėvių reikia ieškoti Azijoje, Europoje ir Amerikoje, kur ją atsivežė pirmieji naujakuriai. Netik, kad jos yra atsparios, gerai aklimatizavusios, bet ir nepaprastai maloniai kvepia. Tinka jos kaip atsitvėrimo tvora nuo kaimyno ir kaip užuovėja lepesniems augalams.

Rožės medeliai. Vieno tokio rožės medelio kaina siekia iki $10, todėl, kad reikia įdėti nemaža darbo, kol gėlininkas tokią rožę medelį išaugina. Pirmas auginimo būdas yra palikti tik vieną iš rožės šaknų tiesiai augančią šaką ir jo norimame augšty įskiepyti betkuria **Hybrid Tea** atmaina. Šis būdas nėra labai girtinas dėl nuolatinio šoninių šakų ataugimo ir jų naikinimo. Antras būdas, kuris dabar yra dažniausiai vartojamas, tai stiprios tiesiai išaugusios atžalos iš motininio kelmo iškirtimas. Visos šoninės akutės nuo šios atžalos panaikinamos išskiriant tik 2 viršūnėje. Tokia lazdelė rugpjūčio mėn. įkišama į žemę šiltadaržyje. Per žiemą išleis šakneles, o iš viršutinių 2-jų akučių lapus-ūgelius po kuriais anksti vasarą įakiuojama kultūringos rožės akutės. Stiebui gauti vartojama Rosa multiflora rožė dėl savo nelepumo ir gero augimo.

Rožės medeliai reiktų pasodinti apsaugotoje vietoje nuo šiaurės vėjų, bet jie neauga ir ten, kur saulė žemę iškepina. Šiuo atveju reikia gausiai laistyti ir storokai pridengti puvėsinga puria žeme arba samanomis. Rožės medeliai būtinai reikia žiemai apsaugoti. Galima aprišti stovinčius senais maišais (tik ne popieriniais) arba prieš pirmuosius šalčius prilenkti ir apkasti žemėmis.

Rožės mažuolės (Baby roses). Visai neseniai yra išvestos žemaūgės rožytės. Tai labai žemutės (iki 6 colių) su įvairių spalvų tokiais pat mažais pilnaviduriais žiedeliais. Šios rožytės yra sodinamos lysvių pakraščiais, kaip spalvotos gyvatvorės, ir labai tinka akmenų gėlyne (Rock Garden). Pradeda žydėti gegužės mėnesį ir baigia su šalnomis.

Prieš trejetą metų pasodinau 12, dabar turiu tik 2; dalį praeiviai numynė, dalis iššalo, o kaikurios atsigimė ir išleido laukinius ūgius, kurie visiškai nebenori būti žemi.

Kur pirkti rožes? Tik iš žinomų daržininkysčių. Visa žemesnės rūšies medžiaga, kuri neturi vardo, nežinoma ar abejotina atmaina ir žiedų spalva — paleidžiama į rinką per krautuves, kurios neduoda jokios garantijos. O prie jų pridedami spalvoti paveikslliukai dažniausiai neatitinka tiesai. Kartą pirkau krūminę rožę, žinoma, raudoną. Išaugo vijoklinė, pražydo geltonai, vėliau pabalo. Kiek mokėjau (79 c.), tiek gavau.

Kur rožes sodinti. Visur, kur gerai auga daržovės, augs ir rožės. Neleistina rožes sodinti tarp kitų augalų ir gėlių. Rožės daržely turėtų turėti tik joms specialiai paskirtą vietą, kuri turėtų būti tarsi centrinė ašis viso gėlyno, lengvai matoma iš gatvės, iš namo pro langus. Žemės paviršius privalo būti lygus, neiškeltas. Nuotakumai turi būti paverčiami terasomis. Rožės nemėgsta eiti varžytynių su krūmais, medžiais dėl saulės šviesos, maisto ir drėgmės. Jos taip pat nemėgsta šlapių kojų — jei žemė per šlapia ir ją neįmanoma nusausinti — geriau neprasidėti su rožėmis. Užuovėja nuo žvarbių šiaurės vėjų pageidautina.

Kada sodinti. Rudenį ir pavasarį. Mažiau rizikos sodinant pavasarį, kai tik pašalas apleidžia žemę. Nesigailėti gerai nugenėti, paliekant tik 3 stiprias pagrindines šakas po 6 colius ilgio. Sužeistas šaknis pašalinti, paliekant kuo daugiausia smulkių šakelių. Žaizdos privalo būti **aštriu** įrankiu padaromos. Rudenį sodinant sutrumpinti šakas iki 12 colių ir pasodinti iki vidurio spalio mėn., kad augalas dar prieš žiemą įsikibtų į žemę.

Laistymas. Vanduo ne tik ištirpina augalų maistą, bet išspaudžia susidariusias oro kišenes besodinant ir užpildo visus plyšelius apie šakneles. Negerai darome, kai laistydami rožes sušlapiname jų lapus, žiedus. Su tokiu laistymu platiname grybelines ligas: miltligę ir lapų juodadėmę. Kaip taisyklė, mes visi laistome perdažnai ir nepakankamai giliai. Sudrėkindami tik dirvožemio paviršių priverčiame augalo šakneles šakotis tik paviršiuje. Užėjus sauroms, pamiršus laiku palieti, tokios šaknelės miršta, o žiemą augalas nušąla. Patartina su basliu apie augalą padaryti 4-6 skyles iki 12 colių gylio ir jas pripildyti vandens, lai paviršius palieka sausas. Geriausias vanduo būtų iš upelio, ar statinės. Vartojant vandenį iš vandentiekio, prijunkime ko ilgiausią žarną, kad vanduo ja tekėdamas šiek tiek apšiltų.

Trešimas. Geriausia trąša yra perpuvęs mėšlas ar kompostas, kuris privalėtų būti sumaišytas su dirvožemiu iki 2-jų kastuvų gylio dar prieš sodinant rožes. Kiekvienam rožių krūmui įmaišykime po gerą saują ilgai veikiančių trąšų — kaulamilčių. Neduokime jokių perkamų trąšų sodinant. Vėliau, kai rožės prigyja, jau galima ir privalome duoti perkamų trąšų. Vartoti tokias trąšas, kurių formulėje yra mažiausia azoto, o daugiau zuperio ir kalio druskos. Dirbtinės trąšos teduotinos tik iki rugsėjo mėnesio, kad augalas spėtų žiemai pasirengti — sumedėti.

Kultivavimas. Kas kultivuoja, tas dukart laisto, — sako prancūzų patarlė. Po kiekvieno lietaus ar laistymo privalo eiti žemės paviršiaus supurenimas — suakėjimas. Šiuo darbu pasiekiama du tikslu: 1. Sunaikiname piktžoles ir 2. Sutaupome drėgmę žemėje.

Skiepijimas. Kas moka akiuoti ir skiepyti vaismedžius, tas gali pamėginti ir rožes. Principai tie patys. Skiepijimo būdai su paveiksliukais yra ar bus atspausdinti Liet. Enciklopedijoje — Rožės — agron. J. Paršeliūno. Šio meno iš knygos ar laikraščio, manau, bus sunkoka išmokti. Geriausiai paprašykite savo apylinkėje gyvenantį agronomą, kuris, tikiu, maloniai sutiks savo žiniomis pasidalinti.

Rožių kenkėjai, ligos. Taupydamas vietą nenorėčiau kartoti, kas yra atspausdinta "Moters" Nr. 2, 1960 m. 24 psl. "Ligos ir parazitai". Šia proga norėčiau pataisyti ten esamų pora korektūros klaidų. Atspausdinta: dysol, Black deaf, o turėtų būti: Lysol, Black leaf.

Rožių paruošimas žiemai. Jei skaitytoja turėjo kantrybės perskaityti visa, kas iki šiol buvo parašyta, tikiu prisimins, kad tinkamu laistymu ir trešimu jau galime rožes parengti žiemojimui. Iš tiesų ne tiek šaltis kenkia rožėms, kiek staigus temperatūros kaitaliojimasis pavasarį. Todėl patartina **grupines rožes** rudenį, belaukiant šalnų, jas apkaupti žemėmis, kiek tik pajėgiame augščiau, apmėtyti šakomis, kad sniego danga

"Moters" žurnalo penkmetis

Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugijos Centro Valdyba pr. m. gruodžio 10 d. Prisikėlimo parapijos salėje Toronte surengė įspūdingą koncertą-minėjimą "Moters" žurnalo 5-rių metų sukakčiai atžymėti.

Šio vakaro-šventės skirtume keturias dalis:

1. žurnalo leidėjų ir redakcijos pranešimai,
2. premijų įteikimas ,
3. piano koncertas,
4. arbatėlė.

1. KLKM D-jos CV pirm. A. Sungailienė kondensuotu ir dailiu žodžiu apžvelgė "Moters" nueitąjį penkerių metų kelią. Ji prisiminė sunkumus ir nepriteklius, kuriuos D-jai teko nugalėti dirbant ir aukojantis, apibūdino "Moters" žurnalo principinius pagrindus ir akcentavo jo ypatingą aktualumą bei reikšmę mūsų išeiviškame gyvenime. Buvo pabrėžta, kad D-jos CV siekia šį žurnalą nuolat tobulinti bei padaryti jį visoms lietuvėms moterims įdomų, naudingą ir savą; visoms — tiek vyresnėms, tiek jaunesnėms. Kvietė visus į talką, kad šis žurnalas ne tik ilgai išsilaikyti galėtų, bet ir nuolat vis gerėtų.

Redaktorė Iz. Matusevičiūtė gana plačiai aptarė penkiasdešimtmetę "Moters' žurnalo istoriją, išsamiau sustodama ties paskutiniuoju penkmečiu Kanadoje. (Jos kalbą spausdiname atskirai).

2. Premijų įteikimas: $50 premiją už straipsnį "Lietuvės katalikės moters misija išeivijoje" skyrė Stasio Šalkauskio vardo ateitininkų kuopa Hamiltone, Kanadoje, atžymėdama savo veiklos dešimtmetį. Jury komisiją sudarė: kun. dr. Pr. Gaida-Gaidamavičius, pedagogė A. Grajauskaitė-Mikšienė ir kultūrininkė Elena Senkuvienė. Šią premiją laimėjo Emilija Čekienė iš New Yorko, aktyvi žurnalistė, "Kario", "Vienybės" ir "Dirvos" bendradarbė. Premiją įteikė at-kų kuopos pirm. J. Pleinys.

Premijos laimėtoja tarė žodį.

Kitą $50 premiją, skirtą "Draugo" kult. priedo redaktoriaus kun. dr. J. Prunskio veikliausiajai "Moters" žurnalo 1959 m. platintojai, laimėjo B. Latauskienė iš Hamiltono. Premiją įteikė D-jos CV pirm. A. Sungailienė.

3. Koncertas. Fortepiono rečitalyje žymusis pianistas Andrius Kuprevičius virtuoziškai išpildė puikiai sudarytą pasaulinių kompozitorių kūrinių ir dvi Jono Švedo improvizacijų programą.

Džiugu pažymėti, kad į šį augšto lygio koncertą-minėjimą atsilankė daug publikos. Ji klausė dėmesingai, giliai susikaupusi, entuziastingomis ovacijomis vis ir vis iškviesdama pianistą vėl į sceną.

4. Arbatėlė. Po koncerto visa publika buvo pakviesta į šalia salės esančią kavinę vaišėms, kurias paruošė D-jos CV ir abu Toronto skyriai.

Visas vakaras buvo sodrus kultūrinis įvykis, išmaningai suplanuotas ir dailiai pravestas.

V. R. Kralikauskienė.

"Moters" penkmečio minėjimas. Iš kairės redaktorė Iz. Matusevičiūtė, Emilija Čekienė, laimėjusi straipsnio premiją, KLKM D-jos CV pirmininkė A. Sungailienė.

---

užsilaikytų. Pavasarį, šalnoms praėjus, visa reikia vėl atstatyti į seną padėtį. **Vijoklines rožes,** jei įmanoma, yra gera prilenkti prie žemės, apmesti medžių lapais ir sniegu. **Rožės medeliai** yra perbrangūs, kad juos galėtume pamiršti prilenkti prie žemės, apdėti eglišakiais, kad pelės nesusuktų savo lizdų ir apkaupti žeme. Rožės yra gyvos ir žiemą, joms reikalingas alsavimui oras, todėl popieriaus, kaip dengiamoji medžiaga, nepatartina vartoti.

Kas norėtų plačiau pastudijuoti apie rožes ir gėles patartina pasiskaityti:

1. Outdoor Roses in Canada.
2. Garden Magic.
3. Better Homes and Gardens.
4. Garden Flowers in colour.
5. Edelrose - Sonderheft der Gartenschoenheit, Nr. 27.
6. Liet. Enciklopedija — agron. J. Paršeliūno straipsniai po atitinkama raide.
7. Ir užsiprenumeruoti mėnesinį "Horticulture — America's Authentic Garden Magazine", 300 Massachusetts Ave., Boston 15, Ma., USA. Metams tekainuoja 4 doleriai.

"MOTERS" REDAKTORĖS ŽODIS PENKMEČIO PROGA

Šių iškilmių metu mes norime pagerbti kuriančią moterį, besireiškiančią spaudos darbe. Jos tikslas yra pakeisti tikrovę pagal augštesnį idealą. Visų kultūringų tautų moterys turi savo spaudą. Juo kuri tauta yra iškilusi į augštesnį kultūros bei civilizacijos laipsnį, tuo pačiu ir jos spauda augštesnio meninio lygio ir įdomi savo turiniu. Lietuvių moterų spaudos reikalas jau buvo pajustas dar Lietuvai neatgavus savo nepriklausomybę, esant caristinės Rusijos priespaudoj.

Lietuvės katalikės moterys 1911 m. Kaune pradėjo leisti savo laikraštį "Lietuvaitė". Pirmojo Pasaulinio karo audros išblaškė leidėjas ir redaktores.

1918 m., atstatant Lietuvos nepriklausomybę, moterys suskato išleisti ir savo laikraštį. Taip 1920 m. buvo išleista "Moteris", kuri ėjo be pertraukos iki I-sios bolševikų okupacijos Lietuvoje 1940 m. Sovietinis komunizmas tais pačiais metais palaužė Lietuvos valstybinį ir kultūrinį gyvenimą, tuo būdu ir "Moteris" sustojo ėjusi. Lietuvoje "Moterį" skaitė apie 50.000 moterų, daugiausia susitelkusių 100.000 narių turinčioj Liet. Katalikių Moterų Draugijoje. Taigi, šiais metais ta skaitlingiausia draugija, po Lietuvos kariuomenės, galėtų švęsti savo 50-ties metų spaudos jubilėjų.

"Moters" šūkis yra "Tiesa ir Meilė". Šios kilnios idėjos uždegė tuometinėje Lietuvoje ir tolimiausių provincijų moteris. Lietuva stiprėjo ekonomiškai ir kultūriškai. Šviesus ir mokytas žmogus buvo gerbiamas ir branginamas. "Moters" žurnalas padėjo paruošti tautą tai baisiai ir tragiškai audrai — komunistinei okupacijai, kurios metu tauta parodė tokį stiprų pasipriešinimą ir ištikimybę Lietuvai ir Katalikų Bažnyčiai.

Antru kartu nuo 1945 m. Lietuvai patekus bolševikų priespaudon, apie laisvą katalikišką spaudą netenka nei kalbėti. Ten Lietuvoje yra spausdinama "Tarybinė moteris" 100.000 egz., redaguojama komunistų partijos pareigūnų. Apie jos vaidmenį šia proga nekalbėsime.

Tik maža lietuvių tautos dalis išvengė vergijos Sibire ir kolchozų lažo tėvynėje. Tos mažos tautos išeivių moterų pasklidusiu Vakarų pasaulyje pareiga yra išsaugoti laisvės idėją ir katalikiškas tautos tradicijas tremtyje ir emigracijoje.

Šiek tiek atsipeikėjus nuo karo siaubo ir bolševikinio teroro, ir iškopus iš ekonominio skurdo, buvo griebtasi kurti savas mokyklas ir savo spaudą.

Draugingoje ir laisvoje Kanados žemėje 1955 m. rudenį buvo atkurta "Moteris". Nors Kanados lietuviai savo skaičiumi neprašoka nei JA V-bių, nei Brazilijos, nei Argentinos,

bet savo dvasiniu veržlumu pasirodė tikri, Kudirkos žodžiais tariant "didvyrių žemės" kovotojai.

Kanadoj lietuvė moteris nepasidavė opurtunizmui, neužtrenkė savo namų durų spaudai ir neaptvėrė savo namų augštomis tvoromis, į kuriuos negalėtų įpūsti jokie lietuviški vėjai.

Tuo tikslu 1955 m. pavasarį buvo sušaukta KLK Moterų konferencija Montrealyje, kur buvo nuspręsta atkurti "Moterį". CV pirmininke buvo išrinkta dr. Giriūnienė, o redaktore pakviesta Stasė Prapuolenytė-Bunker. Žurnalą džiaugsmingai sutiko Kanados, Amerikos, Brazilijos, Argentinos, Australijos bei Europoj gyvenančios lietuvės moterys.

"Moters" tikslas yra sujungti viso pasaulio moteris, išsaugoti lietuvių tautos, valstybės ir laisvės idėją, apginti gimtosios kalbos reikalus, ir nagrinėti religinius, pedagoginius, ekonominius bei socialius lietuvių išeivių šeimos reikalus.

Bandoma įtraukti į spaudos darbą ir naująsias akademikes, baigusias mokslą Šiaurės Amerikos kontinente. "Moters" tikslas sujungti senąją "didvyrių žemės" Lietuvą su jaunąja laisva, ekonomiškai stipria ir išlavinta, išsisklaidžiusia visame pasaulyje Lietuva.

Kaip mažą vaikelį reikia laikyti didvyrį, kada jis atsistoja ant savo kojų ir pradeda vaikščioti ir savarankiškai kalbėti, taip ir "Moters" žurnalas per penkeris metus jau atsistojo ant savo kojų ir gali kalbėti.

Todėl didelė padėka tenka visoms bendradarbėms ir visiems bendradarbiams, nes žurnalas nėra vieno asmens kūrinys, bet visuomenės veidrodis ir ženklas jos kultūrinio lygio.

Barbora Latauskienė

laimėjusi kun. dr. Juozo Prunskio, "Draugo" redaktoriaus, $50 premiją už uoliausią "Moters" žurnalo platinimą 1958-59 m. Ji yra surinkusi KLK Moterų D-jos Hamiltono skyriuje 39 naujas prenumeratas. Savo veiklą dar padidino, šiais metais surinkdama 40 naujų prenumeratų.

Sveikiname uolią "Moters" platintoją ir dėkojame Hamiltono skyriaus narėms, kad buvo rastas toks didelis pritarimas.

Tenka nuoširdžiausia padėka tiems asmenims, kurie prie žurnalo nuolat dirbo ir sielojosi jo tobulėjimu — tai redakcinei komisijai, kun. dr. Pr. Gaidai — dvasios vadui, dr. E. Norvaišienei, Norai Kulpavičienei, kuri papuošia žurnalą vis nauju viršeliu ir rūpinasi jo iliustravimu, Elenai Senkuvienei už straipsnius ir kitus spaudos patarimus, Irenai Kairienei, kuri veda "Grožio ir madų" skyrių, Bronei Pabedinskienei, kuri nuo žurnalo įsikūrimo veda "Šeimininkių kampelį", kuris yra labai mėgiamas visų lietuvaičių. Zuzanai Daugvainienei, buv. CV pirmininkei, kuri rūpinasi ne vien jo tuirniu, bet ir taiso korektūras ir duoda daug naudingų spaudos patarimų.

Mūsų redakcijos gili padėka tenka Jo Ekscelencijai vysk. V. Brizgiui už moralinę paramą ir nuolatinius straipsnius, taip pat prel. Mykolui Krupavičiui už straipsnius ir auką.

Dabartinės C. Valdybos, o ypatingai veiklios ir sumanios pirm. Angelikos Sungailienės rūpesčiu, šiandien mes čia susirinkome pasidžiaugti moterų laimėjimais.

Atskirai reikia atžymėti pastangas Bronės Pabedinskienės ir jos a.a. mirusio vyro Antano Pabedinsko nuopelnus "Moters" finansų reikalu. Uolus ir sistematingas jos finansų tvarkymas įgalina, kad "Moteris" gali reguliariai pasirodyti.

Žengiant į naują penkmetį, mūsų karščiausias noras yra, kad "Moteriai" būtų atvertos kiekvienų lietuviškų namų durys ir ji būtų laukiama viešnia.

Džiugu, kad "Moterį" galime spausdinti savoje lietuviškoje "Žiburių" spaustuvėje, kuri šį darbą atlieka gražiai ir sąžiningai. K. Rusinas atlieka visus žurnalo techninius darbus labai puikiai, jam talkina L. Šalna.

Tenka padėkoti "Tėviškės Žiburiams", "Draugui" ir "Darbininkui", kurie nekartą įdeda gražius atsiliepimus apie "Moterį", ypatinga padėka Praniui Alšėnui, Emilijai Petrauskaitei Čikagoje, Z. Daugvainienei Toronte už gražias recenzijas.

Penki metai Tiesos ir Meilės tarnyboje

KLK MOTERŲ DRAUGIJOS
ŠV. JONO KRIKŠTYTOJO
SKYRIAUS TORONTE
PENKMETIS

Lietuvė moteris toli nublokšta iš savo tėvynės, ir atsiradusi laisvame pasaulyje pradėjo rūpintis, kaip atkurti išgriautus lietuviškus židinius, kaip pačiai išlikti lietuve ir savo vaikus išauginti lietuviais patriotais, skiepijant juose tėvynės meilę. Atsiranda moterų iniciatorių, kurios nutaria atkurti Lietuvių Katalikių Moterų Draugiją, taip plačiai veikusią Lietuvoje. 1949 m. balandžio 10 d. įvyksta steigiamasis susirinkimas ir pasivadina Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugija, Toronto skyrius. Didžiausias nuopelnas KLKM D-jos atkūrimo darbe tenka kun. klebonui P. Ažubaliui, dr. A. Užupienei pirmai iniciatorei ir vėliau pirmininkei ir visoms, kurios sielojosi lietuvybės reikalais. Draugija šiandien išsiplėtė po visą Kanadą.

1953 m. įsisteigė lietuvių katalikų Prisikėlimo parapija Toronte. Skyriaus narės pasidalino tarp abiejų parapijų. Idant darbas būtų našesnis ir Draugijai ir parapijoms, buvo galvojama įsteigti atskirą skyrių prie šv. Jono Kr. parapijos. Gavus tuometinės Centro V-bos sutikimą, 1956 m. sausio 29 d. įvyko pirmasis susmas ir pasivadino KLKM D-jos šv. Jono Krikšt. parapijos skyrius.

Š.m. sausio 22 d. skyrius jau šventė savo veiklos penkerių metų sukaktį. Šventės proga 11 val. šv. Mišios - Suma skyriaus intencija už mirusias ir kenčiančias Draugijos nares ir bendra šv. Komunija. Narės dalyvavo su vėliava, pasipuošusios tautiniais drabužiais. Pamaldų metu giedojo sol. A. Ščepavičienė. Po pamaldų parapijos salėje prie pačių narių pagamintų valgių vyko bendri pusryčiai, patarnaujant parapijos vyrams.

Tenka pasidžiaugti dalyvių gausumu. Salė prisirinko pilnutėlė. Moterys, matydamos jų darbų visuomenės įvertinimą, ryžtasi labiau praplėsti veikimo barus. Truputį pasistiprinus ir sušilus, ilgametė skyriaus pirmininkė O. Jonaitienė trumpai apibudino KLKM D-jos įsikūrimą Kanadoje ir šio skyriaus penkerių metų nueitą kelią. Už nuopelnus D-jai, išreiškiant nuoširdžią pagarbą, kun. P. Ažubaliui, dr. A. Užupienei ir O. Jonaitienei įteikiamos rožių puokštės. Toliau sekė sveikinimai, linkint skyriui gausiau įtraukti moterų po Tiesos ir Meilės vėliava. Kalbėjo: kun. kleb. P. Ažubalis, kuris priminė, kad ilgametė sk. pirm. O. Jonaitienė neseniai atšventė savo 60-tą gimtadienį; Prisikėlimo par. klebonas T. Placidas, OFM; KLKM D-jos CV pirm. A. Sungailienė; dr. A. Užupienė; Hamiltono sk. atstovė p. Bakaitienė; "Moters" redaktorė Iz. Matusevičiūtė; par komiteto atstovas p. Sakevičius; "Tėviškės Žiburių" redaktorius dr. A. Šapoka; vėliavos kūmas dr. A. Valadka; Vilniaus S-gos sk. pirm. p. Basalykas; parapijos vyrų sambūrio vardu A. Čirūnas sukaktuvininkei O. Jonaitienei įteikė odinį albumą su Vilniaus Gedimino kalno vaizdu. Vaišių metu meninę programą išpildė p. Vaišvilienės tautinio auklėjimo grupės mergaitės. Pobūviui vadovavo R. Kulienė.

Iš pirmininkės padaryto pranešimo paaiškėjo: viso turėta 26 susirinkimai, iš jų 12 su paskaitomis. Paskaitininkais kviesti kunigai, daktarai ir moterys. Jų temos lietė aktualius lietuvei kat. moteriai rūpimus ir būtinus žinoti klausimus. Sus-mai šaukiami sekmadieniais po pamaldų. Jie tapo tradiciniai — su kavute, kur besistiprinant pravedamos paskaitos ir aptariami skyriaus einamieji reikalai. Tokio pobūdžio susirinkimai įneša daugiau draugiškumo, susigyvenimo narių tarpe. Užkandžius ir kavutę susineša pačios narės.

Kiekvieną mėnesį užprašomos šv. Mišios įvairiomis intencijomis. Kiekvieną gegužės mėn. rengiamas "Obels žiedų" balius, kuris yra tapęs tradiciniu. Šiame baliuje panelės ir ponios raginamos puoštis tautiniais drabužiais. 1959 m. buvo suruoštas tautinių drabužių konkursas. Pirmoji premija už vilnietišką drabužį teko čia gimusiai lietuvaitei I. Kuniutytei. Vasaros

ONA JONAITIENĖ - TUGAUDIENĖ pr.m. gruodžio 20 d. sulaukė garbingo 60-ties metų amžiaus. Tai pavyzdinga KLK Moterų D-jos šv. Jono Kr. parapijos skyriaus pirmininkė. Kartu ji švenčia ir pirmininkavimo nuo šio skyriaus įkūrimo 10 metų sukaktį. Į LK Moterų D-ją įstojo 1923 m. Dirbo Marijampolės, Panevėžio ir Vilniaus skyriuose. Lietuvoje priklausė dar Kunigaikštienės Birutės D-jai (įkurta karių šeimoms) ir šv. Vincento Pauliečio šalpos draugijai.

Veiklų būdą ir širdies jautrumą paveldėjo iš savo tėvų. Kanadoje prisidėjo prie atkūrimo LK Moterų Draugijos. Daug yra padėjusi steigiant lietuvišką vaikų darželį seserims kotrynietėms ir Marijos Nekalto Prasidėjimo kongregacijos seserims. Turi daug nuopelnų karitatyvinėje ir kultūrinėje veikloje. 1959 m. KLK Moterų D-jos suvažiavime buvo išrinkta garbės nare.

metu veikimas perkeliamas į lietuvių pamėgtą Wassagos-Springhursto vasarvietę, kur kiekvienais metais iškilmingai atšvenčiama D-jos Globėjos Švč. M. Marijos Dangun Ėmimo šventė — Žolinė. 1957 m. skyrius įsigijo vėliavą, kurios krikšto tėvais buvo S. Prapuolenytė-Bunker ir dr. A. Valadka. Religinėse ir tautinėse šventėse dalyvauja su vėliava. Savo narių gerbūviui pakelti yra organizuojami įvairūs kursai, kaip siuvimo, kosmetikos, kulinarijos. Skyrius apjungia senosios ir naujosios išeivių kartos kat. moteris. Skyrius gali pasidžiaugti savo narėmis, kurios nenuilstamai dirba ne tik skyriaus ir parapijos ribose, bet ir už jų.

Skyrius daug širdies parodo parapijos gyvenime. Nė vienas parapijos parengimas nepraėjo be skyriaus pagalbos ar patarimo. Didesni iš jų: parapijos 30 m. jubilėjus, lietuviškų kapinių šventinimas, Kalėdų eglutės, Naujų Metų, Velykų bobutės parengimai. Talkinama jaunimo ir jaunučių popietėse.

Glaudžiai bendradarbiaujama su PLB Toronto apyl. Talkinama prie v-bos rinkimų, ruošiant įvairius minėjimus ir kt. Bendradarbiaujama ir su kitomis liet. kat. organizacijomis.

Plačiai vykdomas sergančių liet. ligonių lankymas įvairiose ligoninėse ir sanatorijose, ypač Kalėdų ir Velykų progomis, paguodžiant, įteikiant dovanėlių. Nepamirštama ir į vargą patekusių šeimų. Ir joms pagal išgales ištiesiama pagalbos ranka. Šelpiama rūbų siuntiniais Lietuvoje, Sibire, Lenkijoje ir Vokietijoje pasilikusius lietuvius.

Nepamirštamos ir skyriaus narės. Susilaukus naujagimio, visos kartu džiaugiasi, įteikia dovanėlių, ligoj aplanko, netekus mylimo šeimos nario, liūdi kartu, užprašo šv. Mišias.

Labai daug dėmesio kreipia D-jos organui "Moters" žurnalui. Kiek galėdamos remia finansiniai. Uoliai prisideda prie jo platinimo. Stengiasi, kad nė viena parapijietė katalikė neliktų be jo. Žurnalą prenumeruoja visos sk. narės. Rūpinasi ir kita liet. kat. spauda. Nėra nė vienos skyriaus narės namų, kur nebūtų lietuviškos spaudos. Užprenumeruoja liet. laikraščių lietuviams ligoniams ir seneliams Vokietijoje.

Lėšų telkimui, kurios panaudojamos šalpai ir kultūriniams reikalams, skyrius rengia įvairius pobūvius, kas įgalina atlikti užplanuotus darbus. Išleista: belankant liet. ligonis jų dovanėlėms ir spaudai $171, "Moters" žurnalui $154, ateitininkų ir Gerojo Ganytojo vasaros stovykloms $120, bendruomenei ir kitiems kultūriniams reikalams $151, lietuviškoms šv. Jono kapinėms $30, "Lituanus" žurnalui $20, bažnyčios altorių gėlėms $100, vaikučių sekmadienio popietėms $36, liet. vaikų darželiui $10, liet. šeštadieninės mokyklos 1958-59 mokslo metų geriausiai baigusiai mokinei A. Bušinskaitei premija $10. Įvairios kitos išlaidos $107. Įsigyta viena akcija Spaudos B-vės "Žiburiai".

Dvasios vadovas kun. klebonas P. Ažubalis skyrių nuoširdžiai globoja nuo pat įsisteigimo, rūpinasi jo veikla ir teikia visokeriopą pagalbą. Skyriui nenuilstamai nuo pat įsisteigimo vadovauja pirm. O. Jonaitienė, visuomenininkė, krikščioniškos meilės ir lietuviškų tradicijų puoselėtoja. 1960 m. gruodžio 20 d., jos gimtadienio proga, skyriaus narės susirinko jos butan pasveikinti ir įteikė dovanėlę, linkėdamos sveikatos ir Augščiausiojo palaimos dar daugelį metų vadovauti šiam skyriui.

Šis penkerių metų laikotarpis parodė praktiškai sk. pajėgumą ir reikia tikėtis, kad ateityje skyriaus veikla nesilpnės, bet apims kas kart vis platesnius darbo plotus. **S. P.**

PRISIKĖLIMO PARAPIJOS SKYRIUS TORONTE

Įeina tradicijon, kad KLK Mot. D-jos, Prisikėlimo parap. skyriaus moterys kasmet bent vieną kartą metuose sušaukia labai plataus masto susirinkimą - laisvavakarį visoms Toronto kolonijos moterims. Toks laisvavakaris įvyko ir šių metų sausio 15 d. erdvioje Prisikėlimo parapijos kavinėje.

Susirinko apie 200 moterų. Programoje buvo S. Butkevičienės paskaita tema "Moters teisės", meninė dalis ir pranešimas apie skyriaus veiklą.

P. Butkevičienės paskaita buvo įdomi, labai aktuali ir gerai paruošta. Po paskaitos vykusios diskusijos praėjo labai gyvai. Ypač įdomių ir originalių minčių bei klausimų iškėlė E. Senkuvienė, "Moters" redaktorė Iz. Matusevičiūtė ir kitos.

Ilgai užsitęsusios diskusijos buvo pertrauktos menine dalimi: p. Sriubiškienė padainavo keleta nuotaikingų dainelių. Jai akompanavo Dalia Skrinskaitė, Toronto konservatorijos studentė. P. Sriubiškienės daina buvo taip pataikiusi į susirinkusiųjų jausmus ir taip užbūrė visas, kad jai baigus dainuoti, dainą užtraukė visos pora šimtų susirinkusių moterų.

Laisvavakariui pirmininkavo dr. A. Užupienė.

Iš sekretorės pranešimo galima spręsti, kad KLKM D-jos Prisikėlimo parapijos skyriaus moterys yra vienas iš gausiausių nariais (šiuo metu skyrius turi 106 nares), veikliausių ir darbingiausių organizuotų vienetų, galbūt, visoje Kanadoje.

Šie Prisikėlimo parap. skyriaus ruošiami laisvavakariai. Toronto moterų yra labai mėgiami. Tai duoda progos bent porai-trims valandoms atsipalaiduoti nuo kasdienos, kultūringai ir naudingai praleisti sekmadienio popietę ir, prie kuklių vaišių stalo, pabendrauti su tokiu dideliu būriu moterų. **Z. D.**

MIELOS SESĖS,

Visos skaitykime savo vieninteli žurnalą "Moterį". Redakcija laukia iš kiekvienos lietuvės prenumeratos ar piniginės aukos, kūrybinių straipsnių, poezijos, apžvalgų bei korespondencijų. Neatidėliojant užsisakykime "Moterį" sau ir savo mylimiems asmenims. Nėra geresnės dovanos už "Moterį".

Naujos knygos

LEONARDAS ANDRIEKUS. SAULĖ KRYŽIUOSE. BROOKLYNAS 1960, 208 psl. TT. PRANCIŠKONŲ LEIDINYS.

Tai labai graži knyga — nemažo formato, gero popierio, spalvotu viršeliu, su 13 iliustracijų tekste ir užpakalinio viršelio užsklanda Telesf. Valiaus. Tikrai reprezentacinis leidinys, kuris prašyte prašosi į laukiamąjį kambarį ar salioną.

Nors iliustracijos modernistinės, bet gražios, kadangi jose yra tam tikras procentas realizmo ir, kas svarbiausia, dailininkas gabus. Nes tik šiuo atveju modernistinis ar abstraktus menas neprasilenkia su grožiu. Šiaip gi abstraktumas implikuoja galvojimą ir sprendimą, o tai jau ne meno, o mokslo dalykas.

Leidinys ne tik gražus, bet ir švarus. Šių dienų poetai paprastai linkę į perdėtą, net nekultūrinį realizmą, bet čia to nėra nė tiek, kiek po nagu juodymo. To yra dvi priežastys — visi eilėraščiai arba apie Dievą arba apie tikėjimą ir, antra, autorius pranciškonas. Leonardas Andriekus turi pilną teisę eiliuoti, atseit, kurti poeziją. Pats Pranciškonų ordino steigėjas šv. Pranciškus Asyžietis yra davęs poetinį kūrinį "Himnas saulei". Kokios poetinės prigimties to šventojo būta, matyti kad ir iš šitokio atsitikimo: vieną kartą jis pertraukęs savo pamokslą ir su visa bažnyčia išėjęs laukan — mat, po lytaus saulė sublizgėjo sidabru visuose lašuose pievoje ir medžių lapuose. Pagaliau, Pranciškonai turi vieną pasaulinio, nevystančio garso poetą — Dantę su jo "Dieviška Komedija". Jis buvo tretininkas, o tai reiškia, šv. Pranciškaus 3-jo ordino narys.

"Saulę Kryžiuose" galima pavadinti poeto malda, atseit, malda poetinėmis priemonėmis. Tiesą pasakius, kiekvienas didelis poetas kaikada poetiškai meldžiasi. Tokis par execellance pasaulietiškas poetas, kaip Puškinas, ir tas davė krištolinę "V minutu žizni trudnuju".

Po religinio elemento saule mūsų poetas dainuoja ir apie Lietuvą ir savo paties kilniausius pergyvenimus. Viskas — moderniškai, vaizdingai. Kad ir štai:

Tada jau motina, uždangsčius langus,
Žolelių smilkalais
Tau širdgėlą išliedavo.
Tada apjuosdavai vaivorykštėmis
Vaivorykštėmis Lietuvą, /dangų,
Ir vėl maloniai žvelgdamas į mus,
Buvai tylus, buvai ramus,
Lyg tėvas neklusniems vaikams . . .
(Žvilgsnis, p. 76).

Prie šių altorių, kur nėra
Nei kieliko, nei žvakės nei vienos,
Aš atnašauju skausmo Viešpačiui
Ugnies ir kraujo auką.
Prie šių altorių išvadavimo dienos,
Parpuolęs laukiu.
(Altoriai, 73)

Lyg negalėtum jau
Besuvaldyt
Nei šiaurės vėjo, nei šalnos —
Man vis vaidenasi, kad niekuomet
Sula nebus tokia saldi,
Ir kaitrioje rugpjūčio saulėj
Taip varpos neprinoks
Didžiajai tavo dirvų pjūčiai,
Kaip jos tuomet prinoko.
(Pagunda, 138)

Dieną su žiburiu jieškojau eilėraščio, kur Andriekus nepaminėtų Dievo ar nepergyventų kurios religinės misterijos. Ot, radau tik vieną:

Keista pavakarė —
Nublanko smėlis,
Užsnūdo sraigės guoly vėjas,
Neteko jūra sąmonės.
Pasvirę buvo debesys
Ant akmeninių bokštų,
Kaip mano tėviškėj per šventą
Ant beržų, /Roką
Prie molų šliejos samanos,
Nebuvo niūriame pajūryje
Žuvėdrų juoko ir t.t.
(Pavakarė, 192-193)

Autorius turėtų nesibaidyti tokių sveikos, nekaltos prigimties prasiveržimų. Jau nekalbant apie Pranciškų Asyžietį, tokių posmų yra ir Naujame Įstatyme.

Leonardas Andriekus visoje lietuvių literatūroje yra vienintelis tikra prasme religinis poetas. Būdamas pranciškonas, jis paprastas ir nuoširdus, kaip šv. Pranciškus. Šį neužmirštamas prof. Pranas Dovydaitis pavadino "Pranu Asyžiečiu". Baigdamas, recenzuojamos poezijos autorių aš siūlyčiau vadinti "mūsų Leonardu", gal net tiesiog "mūsų Nardu".

Dr. Jonas Matusas.

Pranys Alšėnas MAŽI ŽODŽIAI apie didelius dalykus. Benamio minčių mozaika. Išleido spaudos b-vė Rūta, 89 Napier St., Hamilton, Ont., Canada, 1960 m. Viršelį piešė dail. Telesforas Valius.

Autorius yra pažįstamas lietuvių visuomenei, kaip labai aktyvus žurnalistas. Jis daugeliu atvejų kalba apie visiems žinomus ir matytus daiktus, bet jau iš kito taško į juos tremtinio akimis žiūrėdamas. Kada jis kalba apie Lietuvos šventoves, apie Karo Muzėjų, tautinį atšalimą, šeimos reikalus, apie vargstančius Sibire, jis atveria savo gražią sielą — gilų tikėjimą, prisirišimą prie tautos tradicijų ir didžiausią norą, kad kiekvieno lietuvio-ės širdis taip degtų Dievo ir Tėvynės meile, su tokiu graudumu pajustų, kaip jis išgyvena tautos tragediją.

Nors žinome gerai katekizmo tiesas ir mokame maldas kalbėti, tačiau žmogus, jei nekartoja ir nepuo-

KLKM D-jos šv. Jono Kr. parapijos skyrius Toronte šiemet atšventęs dešimts metų veiklos sukaktį. Viduryje skyriaus dvasios vadas kun. P. Ažubalis, jo dešinėje skyriaus pirmininkė O. Jonaitienė.

selėja katalikiškų tiesų ir minčių, tampa atšalėlis ir netikėlis. Tas pats yra ir su patriotizmu. Juk reikia visada ir visur priminti tiems, kurie tuos dalykus matė, o ypač jaunimui, kurie mūsų religinių bei tautinių šventovių nėra matę. Kaip jis gražiai ir subtiliai kalba apie Karo Muzėjaus apeigas prie Nežinomojo Kareivio kapo. Jau mes esame pamiršę, turime tik bendrą vaizdą, kokie ten paminklai stovėjo, iš kur rožės buvo darželiui atsiųstos. Kaip gaudė Laisvės Varpas ir kaip skambėjo karo invalidų giesmė.

Dabar jau seniai tie visi dalykai ir apeigos yra panaikinti žiaurios okupanto rankos. Ne vienam Alšėnui dėl tų visų dalykų skauda širdį, dėl to skauda ir sielvartas ima kiekvieną jautrią sielą. Nors poterių žodžiai tokie trumpi ir aiškūs, bet juos kartojame kasdien keletą kartų ir metų metais. Tai sielos giesmė Dievo garbei.

Ir Alšėno ta straipsnių eilė lietuvio širdžiai brangiomis temomis yra gero lietuvio širdies giesmė, dėl pavergtos tėvynės, brolių kančių ir išdraskyto lietuviško gyvenimo.

Veikalo kalba yra graži, todėl lengvai paskaitoma ir jaunimui. Tėvai turėtų turėti tą knygą namuose ir kasdien su savo vaikais, ar bent kelis kartus savaitėje paskaityti vieną straipsnį ir tuos daiktus panagrinėti. Tai būtų puiki papildoma šeštadieninės mokyklos pamoka.

Iz. Matusevičiūtė.

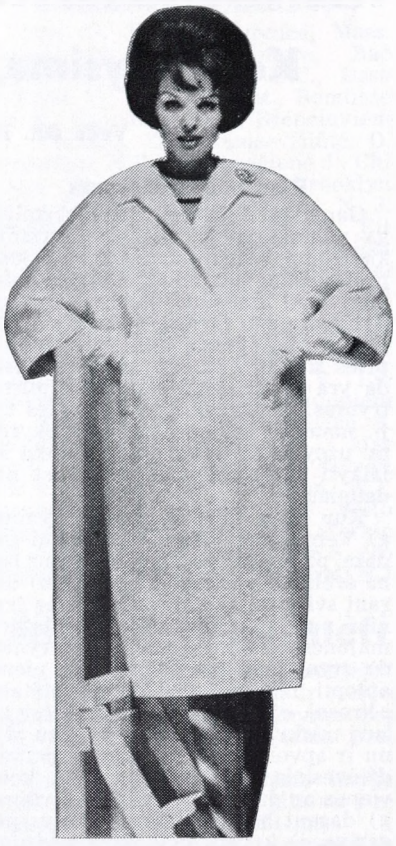

Madų pasaulis

Veda IRENA KAIRIENĖ

1961 metų vasarai

Veido grimas — švelnus ir šviesus, bendras vaizdas — labai moteriškas.

Eilutė — dominuojantis rūbas pavasariui ir vasarai. Sijono ilgis — vos uždengti keliai. Siauri sijonai šiek tiek paplatinti klosteliu ar užmetimais, platieji susiaurinti. Švarkeliai labai įvairūs — laisvi ir įimti, ilgesni ir trumpesni, įvairaus ilgio rankovėmis, arba ir visai be rankovių. Ilgį ir plotį geriausiai prisiderinti prie savo figūros ir tokį dėvėti. Bliūzės derinamos spalva ir kirpimu pagal eilutę. Pvz.: jeigu švarkas be apikaklės, bliūzė taip pat be apikaklės.

Skrybėlės — šiemet šviesių pastelinių spalvų, klasiškos formos, su atloštais arba nuleistais bryliais. Vualiais ar tinklais šiemet skrybėlės visai nepuošiamos. Jie dėvimi atskirai prie suknelių vakare, arba dienos metu, svečiuose. Patartina pirkti skrybėles atsižvelgiant į šukuoseną, ūgį, stambumą ar smulkumą ir rūbus, prie kurių jos bus dėvimos.

Papuošalai — bus dėvimi kaip kosmetika, įvairių pastelinių spalvų. Pavyzdžiui žalsvai melsvos (turquoise) spalvos papuošalai paryškina blyškias akis, tamsius plaukus, arba saulės nudegimą. Rausva spalva atgaivina išblyškusį veidą ir išryškina vidutinio tamsumo plaukus. Koralas yra šių metų vyraujantis papuošalas, dėvimas su smėlio spalva (beige), rausva, žalia ir tamsiai ruda. Taip pat gausu aukso spalvos papuošalų. Jie dėvimi vieni arba drauge su šviesių spalvų brangakmeniais (kad ir netikrais).

Suknelės — neperkamos dėl to, kad jos patinka, jos turi pritikti. Todėl reikia gerai žinoti, savo figūros privalumus ir trūkumus, ir suknelės spalva bei kirpimu kas nereikalinga nuslėpti ir kas gražu — išryškinti. Šią vasarą pirmą vietą užims suknelės su tos pačios medžiagos švarkeliais. Daug modelių yra su įstrižai kirptos medžiagos sijonais. Toks kirpimas palieknina klubus. Pagal New Yorko madų kūrėjus — daugumas suknelių bus visai be rankovių, dažnai be apikaklių. Liemens linija šiek tiek nuleista ir pūstos bliūzės, vad. "bloused look". Be abejo, Amerikos madoms turės įtakos naujojo prezidento žmona Jaqueline. Ji buvo išrinkta viena iš dvylikos geriausiai apsirengusių moterų Amerikoje. Jaqueline mėgsta paprastą, neapkrautą, elegantišką liniją.

Pirštinės — dėvimos trijų ilgių: trumpos, ilgos, arba "naujosios" vidutinės. Su rūbais ilgom rankovėm arba be rankovių dėvimos trumpos, su trijų ketvirčių rankovėmis — ilgos arba vidutinės, su trumpom rankovėm — trumpos. Spalvos — vėl pastelinės. Daugiausia bus dėvimos smėlio spalvos (beige), šviesiai pilkos, bet ne baltos.

Spalvos — vasarai šviesios. Juoda iš šių metų pavasario visai iškrenta. Jos vieton ateina tamsiai mėlyna. Visokių spalvų violetinė tebėra madoje. Vasarai — labai madoje visokių atspalvių smėlio, oranžinė ir geltona.

Batai — jie ne tiktai turėtų būti tinkamo dydžio, bet turi tikti jūsų kojų formai, jūsų ūgiui, svoriui, jūsų rūbų spalvai ir jų kirpimui. Batus reikia tinkamai prižiūrėti. Nunešioti, nevalyti batai gali sugadinti visą bendrą išvaizdą. Pagal vienų madų autoritetą, moteris niekad neatrodys patraukliai, jei ji tvarkingai nesušukuota ir jos batai nušleivinti. Niekad nepatartina pirkti labai puošnių apkrautų batų. Patys elegantiškiausi yra patys paprasčiausi, bet geros odos ir gero darbo batai.

Ką valgysime, kuo vaišinsime?

Veda BR. PABEDINSKIENĖ

Kiaušinių naudojimas

Gaminant kokį valgį, kur reikalinga vienokioje ar kitokioje formoje kiaušiniai, reikia pagalvoti kaip juos praktiškiau sunaudoti. Reikia įsidėmėti, kad kiaušinio baltymas geriau išsilaiko negu trynys, reikia tik jį supilti į stiklinį indą ir kietai uždaryti prieš statant į šaldytuvą. Todėl visada yra praktiškiau sunaudoti pirma trynius. Jei trynys yra išsiskyręs tai jį naudoti tuojau, jei neišsiskyręs tai užpylus šaltu vandeniu galima išlaikyti 12-24 val. šaldytuve, bet nedaugiau.

Kur suvartoti liekamus trynius: a) Verdant pudingą ar pudingui padažą, pridėjus vieną ar du trynius būna švelnesnis ir maistingesnis, b) darant sviestinį ar kiaušinių kremą tryniai puikiai susinaudoja, c) darant majonesą iš alyvos, citrinos ir trynio, d) trynį išplakus su šaukštu pieno aptepti mielinę tešlą prieš įstatant į krosnį, e) kepant taukuose mėsą ar žuvį mirkyti plaktame trynyje su pienu ir apvolioti baltos duonos trintais džiūvėsiais, f) verdant bulvių košę vienas ar du tryniai labai pagardina, g) darant betkokį padažą trynys pagerina, i) kepant betkokius kepinius mielinius ar kitokius trynys viršaus niekada nepakenks, o reikės mažiau vandens ir tuo būdu pagerins gaminamą patiekalą.

Merengos

3 kiaušinių baltymai,
6 uncijos cukraus ir dar cukraus pabarstymui merengų.

Pirmiausia reikia susirinkti ir turėti po ranka visus reikalingus įrankius ir medžiagą merengų gaminimui: a) užtektinai didelį dubenį, b) plastikinę lopetėlę, c) mikserį arba kitą kokį plakimo įrankį, d) didelį šaukštą, e) formelę per kurią darysime merengas (tokią kaip tortui puošti, tik ji būna iš medžiagos ir didesnė), ir kepimo skardą ant kurios kepsime.

Sudėti baltymus į dubenį ir plakti kol pasidarys kietos putos (taip kad ištraukus plaktuvą susidariusi viršūnė stovėtų. Jei viršūnė linksta — dar plakti, kol stovės). Tada pridėti 3 šaukštus cukraus ir vėl plakti labai smarkiai, kol masė bus kieta ir viršūnė nelinks. Išimti plaktuvą ir sudėti likusį cukrų lengvai maišant šaukštu. Greit dėti į formą-maišiuką ir daryti merengas tiesiog ant skardos. Daryti galima įvairių formų, o taip pat galima daryti ir su paprastu šaukštu neturint po ranka tinkamos formelės. Kai visos merengos padarytos, apibarstyti jas cukrum, įdėti į krosnį gana vėsią — apie 200 F. Kepti jas apie valandą laiko. Per tą laiką jos bus dar baltos, bet jau apdžiūvusios, tada su aštriu peiliu nuimti nuo skardos ir apvertus dar palikti krosnyje apie ¾ ar 1 valandą, kad apačia apdžiūtų. Jos gali būti gelsvos tik ne rudos.

Jei negalima išlaikyti krosnies norimai žemoje temperatūroje, reikia palikti truputį praviras krosnies dureles. Ataušinti ant garadėlių ir laikyti skardinėje dėžėje tampriai uždarytoje. Norint merengas pripildyti kremu — iškepus įlaužti dugną, kad pasidarytų duobutė, tada pripildyti plaktos grietinėlės ar kito norimo kremo, dugno kraštus aptepti kiaušinio baltymu ar liukru ir sujungti dvi merengas. Galima dėti daugiau kremo ir jos nesusijungs, tada jas reikia dėti į popierines formeles ir apibarstyti kapotais migdolais.

Labai patogu turėti po ranka jau iškeptas merengas. Jos gerai laikosi uždaroje dėžėje ilgesnį laiką. Netikėtai sulaukus svečių jas galima greit pripildyti plakta grietinėle ar pudingu su uogiene.

Tartaletės

Tartaletės susideda iš penkių atskirai gaminamų dalių. Proporcija duodama iš eilės dalių, kurias pirma reikia pasidaryti.

1. Kremas tartaletėms:
1 puodukas pieno,
4½ šaukšto cukraus,
3 tryniai,
3 arbatiniai šaukšteliai krakmolo,
4 lašai vanilijos kvapų.

Darbas:

¾ puoduko pieno ir 4½ šaukšto cukraus užvirti puode nuolat maišant. Išplakti ¼ puod. pieno su tryniais, krakmolu ir vanilija. Pilti į išplaktus trynius po truputį užvirintą karštą pieną smarkiai maišant, kad nesušoktų į grumulus. Tada supilti į puodą įstatyti į indą su verdančiu vandeniu ir virtu ant ugnies, kol sutirštės ir pasidarys kremas. Duoti pamažu ataušti kambario temperatūroje laikas nuo laiko pamaišant, kad neužsidėtų pluta.

2. Migdolų masė:
¾ puoduko nuvalytų migdolų,
1½ puoduko sijoto cukraus pudros,
1 kiaušinio baltymas,
¼ arbat. šaukšt. migdolinių kvapų.

Darbas:

Sumalti nuluptus migdolus, sumaišyti su cukrum, pridėti gerai išplaktą kiaušinio baltymą ir migdolų kvapus. Gerai išmaišyti.

3. Tešla tartaletėms:
¾ puoduko sviesto,
2 puodukai sijotų miltų,
¾ gerai prikimšto puoduko migdolinės masės,
1 trynys.

Darbas:

Prieš darant tešlą sviestą išimti iš šaldytuvo bent 1 valandą ir palaikyti kambario temperatūroje. Sviestą sukapoti su miltais peiliu arba tam tikru įrankiu, kol sviestas gerai susijungs su miltais. Kitame dubenyje sumaišyti migdolų masę su kiaušinio tryniu ir pridėti prie miltų mišinio. Suminkyti į tešlą, neduodant tarp rankų išsileisti sviestui (minkyti greitai). Duoti pastovėti šaldytuve apie valandą laiko.

4. Šokoladinė masė:
1 puodukas nuvalytų riešutų,
9 šaukštai cukraus,
4 kvadratai pusiau saldaus šokolado, vartojamo virtuvei.

Darbas:

Užkaitinti krosnį iki 250 F. Padėti riešutus ant skardos ir juos kepti apie 15-20 min. Išėmus iš krosnies trinti riešutus tarp rankų, kad nusitrintų ruda jų žievė. Sudėti cukrų į mažą puodą ir kaitinti kol cukrus pasidarys auksinės spalvos, sudėti riešutus į ištirpintą cukrų. Supilti tą mišinį į riebalais išteptą skardą. Kai atšals, sulaužyti ir labai smulkiai sumalti. Ištirpinti šokoladą puode ant karšto vandens ir sudėti į sumaltą riešutų masę ir gerai išmaišius padėti kol bus reikalas vartoti.

Tartalečių gaminimas: Užkaitinti krosnį iki 350 F. Atšaldytą tešlą iškočioti vienos šeštosios colio storumo. Išpiauti iš tešlos 1½ colio diametro apskritimus, dėti į tartalečių formeles pateptas riebalais, gerai prispausti prie kraštų aplink ir kepti apie 12 min. arba kol iškeps. (Formelės turi būti 1¼ colio pločio ir ⅓ colio gilumo.

Iškepus duoti ataušti, tada išimti iš formelių. Pridėti į kiekvieną šokoladinės masės, ant viršaus uždėti tartalečių kremo, išlyginti iki kraštų. Ant viršaus dėti kokių nors vaisių žalių ar apvirtų ir užpilti kokia nors glazūra arba plakta grietinėle. Iš proporcijos gaunasi apie 125 tartaletes.

Pyragas arbatai

½ puoduko sviesto,
1 puodukas gerai prikimštas rudo cukraus,
2 kiaušiniai,
2 puodukai miltų,
½ puoduko smulkiai kapotos citrinos be žievės,
½ puoduko smulkiai kapotų riešutų ar migdolų,
2½ arbat. šaukšt. kepimo miltelių,
¾ puoduko vandens,
1 arbat. šaukšt. vanilijos,
½ šaukštuko muškato riešuto (kas mėgsta).

Ištrinti sviestą su vanilija ir muškato riešutu pridedant po truputį cukrų ir kiaušinius. Gerai išmaišyti. Sumaišyti citriną ir riešutus su vienu šaukštu miltų. Likusius miltus sumaišyti su kepimo milteliais. Dėti dalimis miltus ir vandenį į sviestą vis gerai maišant, kol viskas bus sudėta, paskui sudėti riešutus su citrina, gerai permaišyti ir supilti į gerai išteptą, kokios norit formos, kepimo skardą ir kepti 1 valandą prie 350 F. Iškepus apibarstyti cukraus pudra arba glazūra. Galima valgyti su sviestu arba be jo.

Obuolių pyragas

½ puoduko sviesto,
1 puodukas balto cukraus,
½ puoduko rudo cukraus,
2 kiaušiniai,
1 apelsino nutarkuota žievė,
2 puod. plonai pjaustytų obuolių,
2½ puoduko miltų,
1½ arbat. šalkšt. kepimo miltelių,
½ arbat. šaukšt. cinamono,
1 puodukas kondensuoto pieno.

Gerai ištrinti sviestą su baltu ir rudu cukrumi kartu iki grietinės tirštumo, pridėti kiaušinius po vieną vis trinant ir apelsino žievę. Padaryti gražią lygią masę. Išsijoti miltus, kepimo miltelius-sodą ir cinamoną kartu. Dėti į sviestą miltus ir kondensuotą pieną paeiliui po truputį taip, kad miltai būtų paskutinis dėjimas vis labai atidžiai maišant. Gale įdėti

plonai pjaustytus obuolius. Sudėti masę į kepimo indą kokio norima dydžio. Tada paimti ½ puoduko kapotų ar maltų riešutų, 2 šaukštus rudo ir 1 šaukštą balto cukraus sumaišyti ir apibarstyti tešlos viršų. Kepti apie 40-45 min. prie 350 F.

Aprikosų pudingas su karštu padažu

1¼ puoduko džiovintų aprikosų,
1½ poduko vandens,
2 šaukštai cukraus,
4 kiaušinių baltymai,
⅛ arbat. šaukšt. tartar kremo,
⅛ arbat. šaukšt. midolų kvapų,
¼ puoduko cukraus,
1 puodukas tirštos grietinėlės,
1 šaukšt. persijotos cukr. pudros, druskos ant peilio galo,
⅛ arbat. šaukšt. migdolų kvapo.

Užpilti aprikosus vandeniu ir virti kol bus minkšti — apie ½ val. Išvirtą masę pertrinti per sietą. Ištepti kepimo formą sviestu ir išbarstyti dviem šaukštais cukraus. Išplakti kiaušinių baltymus iki putų, pridėti tartar kremą, druską ir migdolų kvapus. Dėti ½ puoduko cukraus per kelis kartus nuolat plakant po kiekvieno dėjimo, kol masė pasidarys kieta. Pamažu įjungti aprikosų masę į baltymus maišant lengvai šaukštu. Sudėti masę į gerai sviestu ištieptą ir maltais džiūvėsiais išbarstytą formą, įstatyti formą į indą su vandeniu ir kepti pečiuje prie 325 F. apie 40 min. Išplakti grietinėlę į kremą su cukraus pudra ir migdolų kvapais. Duoti į stalą pudingą su plakta grietinėle ir karštu padažu.

Karštas padažas

½ puoduko sviesto,
1 puodukas cukraus pudros,
1 kiaušinis,
2-3 šaukštai konjako ar cointreau.

Ištrinti sviestą su cukrum į kremą, pridėti brandy, supilti į puodą, puodą įstatyti į kitą indą su verdančiu vandeniu ir kaitinti ant ugnies maišant, kol užkais iki užvirimo, tik saugoti, kad neužvirtų. Valgyti tuojau.

Piene kepta veršiena

2 svarai veršio mėsos (steako ar kotletų),
2 arbat. šaukšt. druskos,
1 plaktas kiaušinis,
½ puoduko riebalų,
2 puodukai pieno arba 1 puodukas pieno ir 1 puodukas grietinėlės,
½ svaro grybų šviežių ar konservuotų,
miltų apvoliojimui kiek reikia.

Nušluostyti mėsą gerai su drėgnu skuduru, supjaustyti norimais gabalėliais, pabarstyti druska, mirkyti į plaktą kiaušinį, paskui apvolioti miltais ir lengvai apkepti karštuose taukuose iš abiejų pusių. Sudėti mėsą ir riebalus į stiklinį kepimui indą, užpilti pienu, užbarstyti ant viršaus ½ svaro grybų, uždengti indą ir kepti prie 300-325 F. apie 2 val. arba kol mėsa bus minkšta.

Dieta

Norinčioms greit numesti svorį, patartina sekanti dieta:

Pirmadienis:
pusryčiai — silpnos arbatos garai,
pietūs — 1 auksinės žuvelės pelekas,
vakarienė — 2 išgręžti salotų lapai.

Antradienis:
pusryčiai — sudegusio torto trupiniai, pietūs — ½ kūbo buliono, ištirpyto destiliuotam vandeny; vakarienė — šešios kmynų sėklos.

Trečiadienis:
pusryčiai — išvirintos iš staltiesės kavos dėmės; pietūs — 2 baronkos skylės (be cukraus); vakarienė — aromatas iš tuščios kepsnio lėkštės (betkokio didumo).

Ketvirtadienis:
pusryčiai — sugrūsta kiaušinio lukšto plėvė; pietūs — keturios maltos pomidaro sėklos; vakarienė — mišrainė iš apelsino odos ir dobilo lapo.

Penktadienis:
pusryčiai — 2 uncijos slyvų sunkos (tik paskalauti burną); pietūs — džiovintos morkos lupenos su 2 lašais vandens; vakarienė — apatinė dalis grybo.

Šeštadienis:
pusryčiai — spirginti peteliškių ūsai; pietūs — 3 airiškų bulvių akutės; vakarienė — karvelių pirštukai, palaistyti actu.

Sekmadienis:
pusryčiai — 3 sausainių trupiniai; pietūs — žvirblio kepenys, marinuoti, vakarienė — medūzos fillet.

Rezultatai garantuoti!

I. K.

Laiškai

GERBIAMA "MOTERS" REDAKCIJA,

Nuoširdus ačiū Jums už nuolatinį "Moters" man siuntinėjimą. Kai tik "Moteris" išeina iš redakcijos ir spaustuvės, tuojau pradeda savo ilgą trijų savaičių kelionę į Europą.

Ji ateina šviežia ir jauna, skaisčia spalva pasipuošusi. pilna įdomių straipsnių ir nuotraukų. Ji nieko negali gauti iš manęs vargšo ligonio pabėgėlio, o kiek ji man atneša jaukių valandų, nukeldama į praeitį ir skelbdama ką dabar lietuvės moterys daro pasaulyje. Vistik gera, kad pasaulyje yra gerų moterų, kurios daug rūpesčio įdeda, atsimindamos ligonius, senelius ir našlaičius. Ne vien kūnas reikalingas maisto ir rūbų, ir dvasia reikalinga gražaus spausdinto žodžio.

Stiprieji gyvenime nueina, pamiršdami, kas pasiliko už jų. Lietuvės moterys parodė daug kilnumo ne vien šelpdamos ir guosdamos, bet ir kurdamos savo spaudą.

Iki pasimatymo jaunute ir grakšti "Moterie"!

Vladas Briling,
Sanatorium D. I. Gauting,
Muenchen, West Germany.

"MOTERS" ŽURNALUI AUKOJO:

KLK Mot. D-jos Delhi skyrius $20;
Užupienė A., Toronto, Ont. $5;
Giriūnienė V., Montreal, Que., $2;
Augustinavičienė A., Clev., $1.50;
Po $1 — Burbienė M., Bridgewater, Mass., Butkienė P., Cleveland, Ohio, Grabauskienė P., Frackville, Pa., Ivinskienė P., Roma, Italy, Ivanauskienė O., Brighton, Mass., Kasčiukienė B., Chicago, Ill., Kreivėnienė R., Chicago, Ill., Morkūnienė I., Toronto, Ont., Prunskytė A., Chicago, Ill., Pupienė Z., Chicago, Ill., Sereikienė T., Hartford, Conn., Šliterienė K., Waukegan, Ill., Žadeikienė B., Chicago, Ill.

Nuoširdus ačiū.

GARBĖS PRENUMERATOS:

Prel. P. Juras, Lawrence, Mass., Armonienė E., Baltimore, Bačkienė O., Washington, D.C., Basalykienė M., Toronto, Ont., Bendikienė R., Courtland, Ont., Brenciuvienė Z., Chicago, Ill., Danisevičiūtė O., Brooklyn, N.Y., Danilevičienė J., Chicago, Ill., Dėdinienė E., Brooklyn, N.Y., Dilienė I., East Orange, N. J., Druktenienė J., Omaha, Nebr., Eitmanienė I., Paterson, N.J., Grigaitienė E., Omaha, Nebr., Jokubaitienė J., Detroit, Mich., Karklienė J., Chicago, Ill., Kerulienė B., Toronto, Ont., Kiaunienė B., Port Credit, Ont., Kulbokienė V., Sl. Boston, Mass., Leskaitienė V., Jamaica, N.Y., Lieponienė J., Chicago, Ill., Liuimienė S., Toronto, Ont., Matulevičienė S., Toronto, Ont., Pumputienė J., Maspeth, N.Y., Rozinienė P., Detroit, Mich., Šaulienė M., Paterson, N.J., Senkuvienė E., Toronto, Ont., Šeštokienė O., Philadelphia, Pa., Starkienė P., Chicago, Ill., Treigienė S., Toronto, Ont., Žibienė K., Paterson, N.J.

Atsiųsta paminėti

A. Maceina, "Didžioji Padėjėja", šv. Mergelės Marijos būties ir veiklos apmąstymai. Spausdino Immaculata Press, Putnam, Conn. Išleido prel. Pr. M. Juras.

Vertinga religinio turinio knyga, tinka pasiskaitymui, kas gilinasi į religines bei dvasines problemas.

Ateitininkų vadovas, parengė kun. Stasys Yla. Išleido Ateitininkų Federacija prel. Konst. Vasio lėšomis. Ateitininkų sukakties 1910-1960 m. Spausdino Immaculata Press, Putnam, Conn.

Mykolas Vaitkus, Mistiniame sode. Kunigų seminarija Kaune 1903-1906 m. Atsiminimai. Spaudė Immaculata Press, Putnam, Conn. Kaina $3.

Vladas Ramojus, Lenktynės su šėtonu. Karo nuotykiai. Išleido Lietuviškos Knygos Klubas. Kaina $3.

Janina Narūnė, Jaunieji daigeliai. Mažiems vaikams pasiskaitymai.

Originalus tuo, kad iliustruotas nuotraukomis, kas vaikams labai patinka. Knygelė rekomenduotina jaunoms motinoms, iš kur jos galės savo vaikučius pamokyti deklamuoti ir daug vaikams tinkamų straipsnelių.

Juozas Masilionis, Lietuvių literatūra II ir IV dalis. Dvi knygos. Kieti viršeliai. Išleido Marija ir Antanas Rudžiai. Spausdino "Draugo" spaustuvė. Tiražas 1000 egz. Kaina $5. Čikagos Augšt. Lituanistikos mokykla, 5620 So. Claremont Ave., Chicago 36, Illinois, USA.

Vadovėliai chrestomatijos palengvinti gimnazijų mokiniams paskaityti originalias ištraukas iš einamo kurso. Knygos buvo parašytos prašant dir. F. Rugytei, nes mokyklai tokių literatūrinių chrestomatijų labai trūko. Biografijos duodamos siaurai, tik būtiniausios žinios. Iš einamų mūsų klasikų mokyklose sudėti geriausi kūriniai. Šie vadovėliai labai palengvins darbą ne vien mokiniams, bet ir mokytojams.

Kur yra lituanistiniai kursai ar pastiprintos šeštadieninės lietuviškos mokyklos, patartina šiuos vadovėlius įsigyti.

Ateitis 1911-1961, jubilėjinis numeris, 1961 m. Nr. 1.

Moterų dirva, 1961 m. sausio mėn.